

Den Haag

Open **13 + 14**
SEPTEMBER 2025
Monumentendag
Den Haag

Heritage Days 2025

**ERFGOED EN
ARCHITECTUUR**
Gebouwd om te blijven

Disclaimer:

De programmering is onder voorbehoud.
Raadpleeg onze website voor actuele informatie.
Van bezoekers wordt verwacht dat ze de geldende regels van de te bezoeken locatie in acht nemen.

Het vermelde eindtijdstip bij de monumenten is het tijdstip dat de monumenten sluiten.
Om teleurstelling te voorkomen raden wij u aan om minstens 30 minuten voor dit tijdstip een gebouw te bezoeken. De afdeling Monumentenzorg & Welstand is niet verantwoordelijk voor eventuele last-minute wijzigingen in de openstelling van de gebouwen.

Programming is subject to change. Please check our website for up-to-date information. Visitors are expected to observe the rules in force.

The stated end time listed at the buildings refers to the time that the buildings will close. To avoid disappointment, we recommend visiting a building at least 30 minutes before this time. The Department of Heritage Preservation is not responsible for any last-minute changes in the opening hours of the buildings.

Actuele informatie:
monumentenzorgdenhaag.nl

Toegankelijk met rolstoel
Accessible for wheelchair

Monumenten in Virtual Reality
dutchvrviewer.com/monumenten-zorg

Ontoegankelijk met rolstoel
Inaccessible for wheelchair

Open Monumentendag 2025 Den Haag

*Heritage Days 2025
The Hague*

Open Monumentendag 2025

Heritage Days 2025

Welkom

Tijdens Open Monumentendag Den Haag openen meer dan 90 monumenten hun deuren voor publiek. Niet alleen kunnen de fraaie interieurs bezocht worden, er worden ook leuke en interessante activiteiten georganiseerd. Er zijn rondleidingen, een fietsroute, tentoonstellingen, een kunstatelier en nog veel meer. De afdeling Monumentenzorg en Welstand staat op zaterdag 13 september voor u klaar op de Plaats.

Welcome

During Heritage Days, more than 90 historic buildings open their doors to the public. Besides the beautiful buildings to visit, fun and interesting activities are also organised. There will be guided tours, a bicycle route, exhibitions, an art studio and much more. The Department of Heritage Preservation will be on the Plaats on 13 September.

Team Monumentenzorg & Welstand Den Haag

De trappen van Pathé Spuimarkt aan de Grote Marktstraat geven een voorproefje van Open Monumentendag. Neem vooral een kijkje!

The steps of Pathé Spuimarkt on Grote Marktstraat give a sneak preview of Open Monument Days. Go and see!

Erfgoed en architectuur, gebouwd om te blijven

Dit jaar is het landelijke Open Monumentendag-thema 'Erfgoed & Architectuur. Gebouwd om te blijven'. Met dit thema wordt het architectonische erfgoed van Nederland in de schijnwerpers gezet.

'Gebouwd om te blijven' benadrukt de waarde van het gebouwde historische erfgoed. Ook gaat het om de toekomst van dit erfgoed. Bij architectuur gaat het om meer dan stenen en beton. Het is een weerspiegeling van onze identiteit. Het toont de ambities uit het verleden en biedt een blik op wat komen gaat. Het gaat over de invloed die reizen, vervoer en communicatie hebben gehad -en nog steeds hebben-

op het aanzien van de stad. Maar het heeft ook betrekking op plaatsen van aankomst en vertrek, (reis)verhalen, emigratie, toerisme, ontdekkingsreizen en verbeelding, van toen en nu.

Ook dit jaar hebben we activiteiten ge(co-)organiseerd die aansluiten op dit thema. En uiteraard zijn er weer vele gebouwen van binnen te bewonderen zijn.

Tijdens Open Monumentendag verkennen we de architectonische ontwikkelingen van Den Haag door de eeuwen heen en staan stil bij de keuzes die we maken voor ons erfgoed in de toekomst.

Heritage and architecture, Windows to the Future, Doors to the Past

This year, the national Heritage Days theme is 'Heritage & Architecture. Windows to the past, Doors to the Future'. This theme highlights the architectural heritage of the Netherlands.

The theme emphasises the value of built historical heritage. It is also about the future of this heritage. Architecture is about more than bricks and concrete. It is a reflection of our identity. It shows the aspirations of the past and offers a glimpse of what is to come. It is about the influence that travel, transport and communication have had -and still have- on how the city looks like. But it is also about places of arrival and departure,

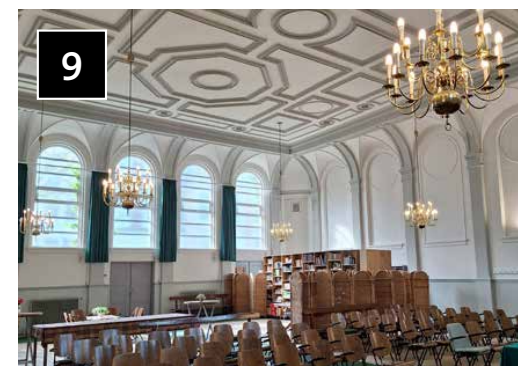
(travel) stories, emigration, tourism, exploration and imagination, past and present.

This year, we have (co-)organised activities in line with this theme. And, of course, many buildings can again be admired from the inside.

During Heritage Days, we explore the architectural developments of The Hague through the centuries and reflect on the choices we make for our heritage in the future.

Inhoud *Contents*

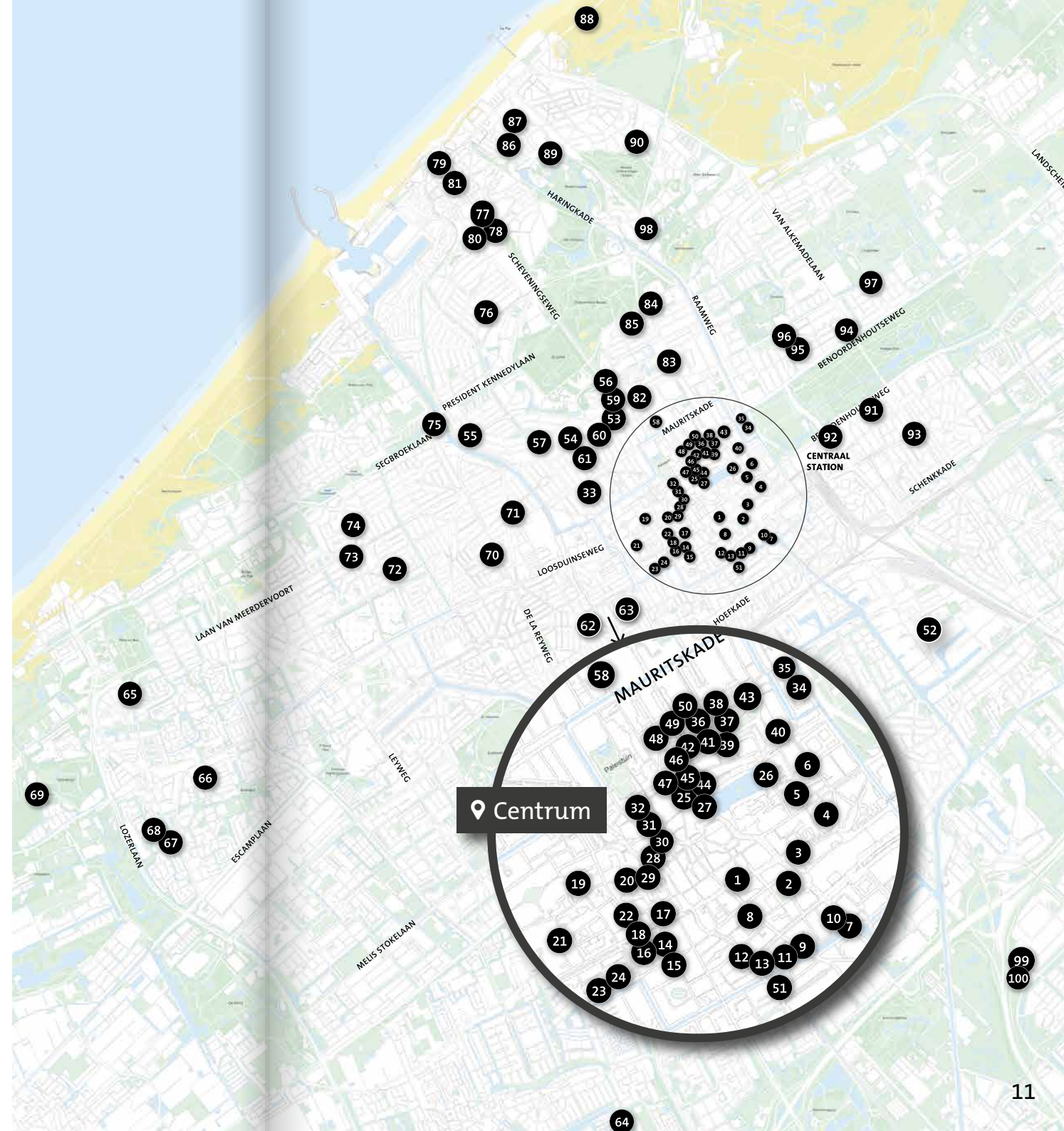
Open Monumentendag 2025	4
Erfgoed en architectuur, gebouwd om te blijven	6
Overzichtskaart	10
Romaans (950 - 1250) en gotiek (1230 - 1560)	22
Renaissance (1525 - 1630)	34
Hollands classicisme (1630 - 1700)	46
Lodewijkstijlen (1700 - 1810)	58
Art nouveau (1895 - 1910)	70
Neostijlen (1800 - 1915)	82
Nieuwe Haagse School (1920 - 1940)	94
Rationalisme 1900 - 1920)	106
Nieuwe Zakelijkheid/Nieuwe Bouwen (1917 - 1960)	118
Post 65 (1965 - 1995)	130
Activiteiten	132
Ga uit je dak	136
Expositie in het stadhuis	136
Het Informatiecentrum Binnenhof-renovatie	142
Rondje Rechtsstaat	144
Cirque de Pepin: Het magnifieke monument	146
Virtual Reality	148
Wandeling door de historische binnenstad	150
Wandeling door Mariahoeve	152
de Haagse Toren	154
Rondritten met historische trams	156
30 Jaar Stadhuis Den Haag en Atrium City Hall	158
Fietsend langs Haagse monumentale bruggen	160
Het Haagse Stadsbeeld	162
Oog voor het Haagse detail	164
Ontdek historische gebouwen vanuit uw luie stoel!	166

Overzichtskaart

Open monumenten 2025 / Heritage Days 2025

Abdijkerk	68	Kloosterkerk	42
Algemene begraafplaats - Schijndodenhuis	84	Koninklijk Instituut Van Ingenieurs (KIVI)	34
Algemene rekenkamer	41	Maerlant lyceum	95
B30 / vml. ministerie van Economische Zaken	92	Maranathakerk	55
Barthkapel	16	Meteotoren / vml. Luchtwachttorens 5C1	88
Begraafplaats Ter Navolging	80	Molen de Korenaer	67
Bethlehemkerk	73	Museum Panorama Mesdag	58
Bunker - Widerstandsnest 318 - Verdedigingsstab	98	Museumboot Buitenmuseum - Beurtschip	10
CDA Partijbureau / vml. pand Haagse Duinwaterleiding	23	Museumschip Hendrina Johanna	7
Christus Triumfatorkerk	93	Muzee Scheveningen	86
Damesleesmuseum	83	Nationaal Schaakgebouw	60
De Bijenkorf	1	Nieuwe Badkapel	89
De Mesdag Collectie	53	Nieuwe kerk	2
De Tempel / vml. Haagsche Commissie Bank	61	Noorderkerk	57
Distilleerderij museum Van Kleef	15	O.L. Vrouw van Lourdes - Lourdeskapel	87
Doopsgezinde Kerk- Paleiskerk	48	Onze lieve Vrouw Hemelvaartkerk	66
Duits Evangelische kerk	6	Onze lieve vrouw van Goede Raadkerk	91
Eben Haezerkerk - het Kompas	81	Orde van Vrijmetselaren - Vrijmetselarij Museum	82
Eerste Nederlandse Buitenschool	90	Oud Katholieke Kerk H.H. Jacobus en Augustinus	32
Elandstraatkerk - O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen	33	Oude Kerk Scheveningen	79
Emmaus	18	Papaverhof (WBV Daal en Berg)	74
Galerij Prins Willem V	27	Pulchri Studio	39
Gebouw Berlage - Ibis Styles City Centre	30	R.K. Heilige Jacobus de Meerdere Kerk	50
Gebouw Willem Witsen / vml. Octrooiraad	94	R.K. Heilige Marthakerk	62
Grote of Sint Jacobs-kerk	28	R.K. kerk Paschalis Baylon	96
Gymnasium Haganum	54	R.K. Sint Agnes kerk	70
Haags Openbaar Vervoer Museum	63	Raad van State / Paleis Neuterdijk	46
Haagsche Bier Kluis/vml. bankierswoning	5	Raad voor de Rechtspraak	44
Haagse Honing Tuin/vml. stoomgemaal	75	Renovatie van het Binnenhof	25
HDV ISN Mescidi Aksa moskee	8	Rusthof	49
Heilige Antonius Abtkerk	77	s-Gravenhaagsche Stadsrijschool	38
Heilige Antonius van Padua	4	Sociëteit de Vereniging	36
Heilige Familiekerk	72	Soeficentrum / vml. kopstation	59
Heilige Geesthofe	12	Spinozahuis - Domus Spinozana	13
Heilige Pastoor van Arskerkerk	65	St. Barbara begraafplaats en Pax crematorium	52
Heilige Theresia van Avila	20	St. Petrus Banden	85
Het Nutshuis	29	Stadhuis Spui (Atrium)	3
Historisch tuinencomplex Buitenmuseum	11	Stadsboerderij Op den Dijk	64
Historische Buitenplaats Ockenburgh	69	Stadsklooster Den Haag	19
Hof van Wouw	14	Stadsoase Spinozahof	51
Hofje van Nieuwkoop	21	Stationsgebouw vml. vliegveld Ypenburg	99
Hotel des Indes	43	t Hooftshofje	22
Huis Dedel -Design museum Dedel	17	Thabor kerk	76
Huis Huguetan -Tijdelijk onderkomen Eerste Kamer der Staten-Generaal	37	Theater de Regentes / vml. zwembad	71
Huis van het Boek / vml. Museum Meermanno	35	Tobruk Bunker Ypenburg	100
Johan de Witthuis	45	Toverlantaarnmuseum Scheveningen	78
Joodse begraafplaats	56	Tuin van huis op de bunker	97
Kabinet van de Koning	26	Venduehuis der Notarissen	31
		Vergadering van Gelovigen	9
		vml. Pander oude meubelfabriek	24
		Waalse kerk Den Haag	47
		West Den Haag / vml. Amerikaanse ambassade	40

1

DE BIJENKORF

📍 Grote Marktstraat 55 - voor omd. ingang Wagenstraat 32, 2511 BH Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 19:00 uur | Zon. 11:00 - 19:00 uur**

🌐 burgy.nl/project/bijenkorf

- 📍 Rondleiding op inschrijving via de website debijenkorf.nl
- 📍 Guided tour upon registration via the website debijenkorf.nl

Warenhuis 'De Bijenkorf' aan de Grote Marktstraat is gebouwd in 1924-1926 naar ontwerp van de architect P.L. Kramer in de stijl van de Amsterdamse School. De sculpturen aan de gevels en het houtsnijwerk en glas-in-lood van het trappenhuis geven een goed beeld van het toenmalige artistieke peil van de toegepaste kunsten.

The Bijenkorf department store on the Grote Marktstraat was built in 1924-1926 to a design by architect P.L. Kramer in the style of the Amsterdam School. The sculptures on the facades and the wood carvings and stained glass in the stairwell provide a good impression of the artistic level of the applied arts at that time.

NIEUWE KERK

📍 Spui 175, 2511 BM Den Haag

🕒 **Zat. 14:00 - 17:00 uur | Zon. 14:00 - 17:00 uur**

🌐 nieuwekerkenhaag.nl

De Nieuwe Kerk is een van de fraaiste scheppingen van de barokke kerk-architectuur in ons land. De kerk werd tussen 1649-1656 gebouwd naar een ontwerp van Pieter Noorwits en Barthold van Bassen. De barokke stijl komt vooral in de plattegrond tot uiting. De plattegrond bestaat uit twee aan elkaar grenzende zeshoeken, waardoor de kerk behalve een hoofdas, ook twee dwarse assen bezit. De kerk heeft een fraai 17de-eeuws interieur.

The Nieuwe Kerk is one of the finest creations of baroque church architecture in our country. The church was built between 1649-1656 according to a design by Pieter Noorwits and Barthold van Bassen. The baroque style is mainly expressed in the floor plan. The floor plan consists of two adjacent hexagons, so that the church has two transverse axes in addition to the main axis. The church has a beautiful 17th-century interior.

Begane grond is toegankelijk. Kelder met traplift toegankelijk

3

STADHUIS SPUI (ATRIUM)

📍 Spui 70, 2511 BT Den Haag

🕒 Zat. 9:30 - 17:00 uur

💻 atriumcityhall.nl

In 1995 werd het nieuwe stadhuis-complex aan het Spui geopend. Dit gebouw huisvest het stadhuis, een bibliotheek en winkel- en kantoorruimtes. Het stadhuis van Den Haag werd ontworpen door Richard Meier. Door de witte gevelbeplating werd het stadhuis al snel IJspaleis genoemd. Richard Meier voorzag het gebouw van een groot atrium, de centrale ruimte van het gebouw.

The new city hall complex on the Spui was opened in 1995. This building houses the city hall, a library and retail and office spaces. The Hague city hall was designed by Richard Meier. Because of its white cladding, the city hall was soon called IJspaleis (Ice Palace). Richard Meier provided the building with a large atrium, the central space of the building.

4

HEILIGE ANTONIUS VAN PADUA

📍 Fluwelen Burgwal 45, 2511 CH Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

💻 antoniusvanpaduakerk.nl

Deze kerk is gebouwd in 1984 naar ontwerp van A. van Kranendonk als opvolger van een kerk aan de Prinsessegracht die tijdens de oorlog door een bombardement verloren was gegaan. In het gebouw staan het zilveren altaar en de kandelaars van de oorspronkelijke kerk. Dit zilver, met zijn rijke uitstraling, staat in schril contrast met de sobere en moderne kerk.

The church was built in 1984 to replace a Church on the Prinsessegracht, which had been destroyed in an air raid during the war. The design is by architect A. van Kranendonk. The original church's silver altar and candlesticks are on display in the new church. The richness of this silver really stands out in the sober, modern church.

5

HAAGSCHE BIER KLUIS / VML. BANKIERSWONING

📍 Plein 20, 2511 CS Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur**

🌐 haagschebierkluis.nl

Dit voormalig bankiershuis dateert uit 1900 en is gebouwd in Art Nouveau-stijl naar ontwerp van L. Simons voor de bankiersfirma H. Edersheim. De gevel is rijk beeldhouwd in een vrij geïnterpreteerde Art Nouveau waarin neogotische motieven zijn verwerkt. Het interieur is in de oorspronkelijke toestand bewaard gebleven. Op het achterterrein bevindt zich een privé-synagoge.

This former bankers' house dating from 1900 was built in Art Nouveau style designed by L. Simons for the banking firm H. Edersheim. The facade is richly sculpted in a freely interpreted Art Nouveau incorporating neo-Gothic motifs. The interior has been preserved in its original condition. A private synagogue is located in the rear grounds.

6

DUITS EVANGELISCHE KERK

📍 Bleijenburg 3B, 2511 VC Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur**

🌐 evangelischekirche-den Haag.nl

Dit neogotisch kerkgebouw uit 1860-1861 is ontworpen door H. Wentzel uit Berlijn in opdracht van de Deutsche Evangelische Gemeinde. De voorgevel is opgenomen in de gevelrij van de straatwand. Het interieur is in de vrij zeldzame stukadoors gotiek uitgevoerd. De houten ribgewelven en de bladkapitelen zijn gestuukt. De neogotische inventaris is grotendeels bewaard gebleven.

This neo-gothic church dates back to 1860/1861 and was designed by H. Wentzel from Berlin. It was commissioned by the Deutsche Evangelische Gemeinde (German Evangelical Congregation). The church has been incorporated into the street wall. The interior is decorated in a rare neo-Gothic style. The wooden ribbed vaults and leaf capitals are done in a stucco style.

7

MUSEUMSCHIP HENDRINA JOHANNA

📍 Bierkade 19 - Haagse Hop, 2512 AB Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 15:00 uur | Zon. 11:00 - 15:00 uur**

📱 dagjedenhaag.nl/activiteiten/hendrina-johanna-vergaderboot

De Hendrina Johanna is een van de weinig overgebleven Hagenaars/Wagenbruggers. Begin vorige eeuw maakte zeilschepen als museumboot Hendrina Johanna nog deel uit van het gewone stadsbeeld. Stenen, hout en kolen werden per schip vervoerd over de vele grachten die Den Haag toen rijk was.

The Hendrina Johanna is one of the few remaining Hagenaar/Wagenbrugger ships. It is hard to imagine now, but in the early 20th century, sailing ships like the museum boat Hendrina Johanna were still part of normal city life. Stone, wood and coal were all transported by ship through the many canals The Hague had back then.

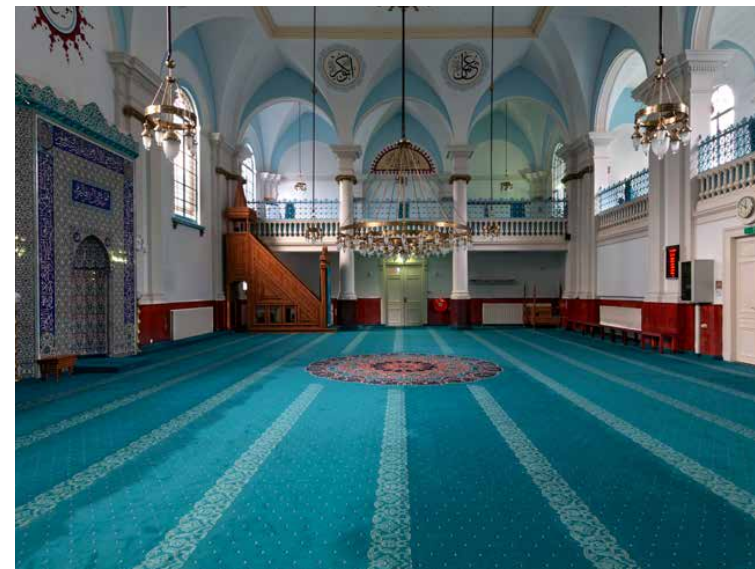
8

HDV ISN MESCIDI AKSA MOSKEE

📍 Wagenstraat 103, 2512 AS Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 13:00 uur | Zon. 11:00 - 13:00 uur**

📱 hdmescidiaksa.nl

De voormalige synagoge uit 1843-1844 naar ontwerp van A. Roodenburg is gebouwd in neo-classicistische stijl. Hiervan zijn niet veel Haagse voorbeelden bewaard gebleven. De voorgevel heeft een zuilenportiek bestaande uit Toscaanse zuilen met hoofdgestel en fronton. Binnen domineren klassieke zuilen en pilasters het interieur. In 1979 werd de synagoge een moskee. De twee minaretten zijn in 1985 toegevoegd.

The former synagogue from 1843-1844, designed by A. Roodenburg, was built in neo-classical style. Not many examples of this style have survived in The Hague. The facade has a portico consisting of Tuscan columns with entablatures and pediments. Inside, classical columns and pilasters dominate the interior. In 1979, the synagogue became a mosque. The two minarets were added in 1985.

9

VERGADERING VAN GELOVIGEN

📍 Dunne Bierkade 16, 2512 BC Den Haag

🕒 Zat. 10:30 - 17:00 uur

📄 vergaderingdenhaag.nl

In de Dunne Bierkade 16a was het kantoor van de Haagsche Stoomboot Maatschappij gevestigd. Dit is in 1884 verbouwd en werd er een koets-huis met paardenstal toegevoegd. Hier is nu de entree naar de achtergelegen kerkzaal. De kerk is in 1889 gebouwd door architect K. Stoffels. In 1912 werd hij vergroot door architect W. Verschoor en is het drie meter lange doopbassin gebouwd.

Dunne Bierkade 16a housed the office of the Haagsche Stoomboot Maatschappij. This was rebuilt in 1884 and a coach house with horse stable was added. Here is now the entrance to the church hall in the backyard. The church was built in 1889 by architect K. Stoffels. In 1912, it was enlarged by architect W. Verschoor and the three-metre-long baptismal basin was built.

10

MUSEUMBOOT BUITENMUSEUM - BEURTSCHIP

📍 Dunne Bierkade 18 waterzijde, 2512 BD Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

📄 buitenmuseum.info

Deze motorpakschuit uit 1906 was een van de beurtschepen die dagelijks pakjes en passagiers op vaste tijden naar andere steden bracht. Begin vorige eeuw maakte de beurtschepen nog deel uit van het gewone stadsbeeld. De oudste beurtvaart van ons land dateert uit 1584 en vormde een dagelijkse pakschuitdienst tussen Den Haag en Amsterdam.

This 1906 motor pack barge was one of the exchange ships that took parcels and passengers to other cities at fixed times every day. At the beginning of the last century, barges were still part of the regular cityscape. Our country's oldest barge service dates back to 1584 and was a daily pack barge service between The Hague and Amsterdam.

ROMAANS (950 - 1250) EN GOTIEK (1230 - 1560)

De romaanse bouwstijl is zwaar en massief. De gebouwen hebben weinig versieringen, dikke muren en kleine ramen, met boven de ramen en deuren ronde bogen.

De Abdijkerk in Loosduinen is gebouwd in een overgangsstijl. De kerk is het oudste gebouw in Den Haag, nog ouder dan de, in dezelfde stijl gebouwde, Ridderzaal. Het oostelijke en oudste gedeelte van de Abdijkerk is in romaanse stijl gebouwd. Dit deel is ouder dan de toren. Het meer westelijke en jongere deel is gotisch en komt uit de tweede helft van de 13de eeuw. De bouw doet sterk denken aan de Vlaams- Schelde Gotiek, herkenbaar aan de smalle hoge lancetvensters. De bouwnaad tussen de twee delen is nog zichtbaar.

Thema

Foto's:

- 1 Abdijkerk, Willem III straat 40, 13de eeuw
(Geopend tijdens OMD zie pagina 91)
- 2 Ruïne, Laan van Eik en Duinen 38, 13de eeuw
- 3 Kloostermuur, bij Lange Voorhout 2 en 8, 15de eeuw

ROMANESQUE (950 - 1250) AND GOTHIC (1230 - 1560)

Romanesque architecture is heavy and massive. The buildings have few decorations, thick walls and small windows, with round arches above the windows and doors.

The Abdijkerk in Loosduinen was built in a transitional style. The church is the oldest building in The Hague, even older than the Ridderzaal, built in the same style. The eastern and oldest part of the Abdijkerk was built in Romanesque style. This part is older than the tower. The more western and younger part is Gothic and comes from the second half of the 13th century. Its construction is strongly reminiscent of the Flemish-Schelde Gothic, recognisable by the narrow high lancet windows. The building seam between the two parts is still visible.

11

HISTORISCH TUINENCOMPLEX BUITENMUSEUM

📍 Dunne Bierkade 20, 2512 BD Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur**

Achter de Dunne Bierkade 16 t/m 20 en 28 bevindt zich een uniek tuinencomplex met tuinontwerpen uit de 17de, 18de en begin 20ste eeuw. Bij de ingang van het tuinencomplex staat een pand dat in een romantische Chalet-stijl is gebouwd met een overstekend dak en een groot balkon met buitentrappen.

Behind the Dunne Bierkade 16 to 20 and 28 is a unique garden complex with garden designs from the 17th, 18th and early 20th centuries. At the entrance to the garden complex is a building built in a romantic chalet style with an overhanging roof and a large balcony with external steps.

12

HEILIGE GEESTHOFJE

📍 Paviljoensgracht 51 - 125, 2512 BM Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur | Zon. 12:00 - 17:00 uur**

🌐 hetheiligegeesthofje.nl

Dit schilderachtige hofje uit 1616 is het oudste hofje in Den Haag. Het werd gesticht door de 'Heilige Geestmeesters' van de Grote Kerk. In 1647 is een poortgebouw toegevoegd met een regentenkamer. Toen is ook de juttepeer in de hof tuin geplant. Mogelijk is het de oudste perenboom in Nederland.

This picturesque courtyard with almshouses from 1616 is the oldest in The Hague. It was founded by the 'Heilige Geestmeesters' of the Grote Kerk. In 1647, a gatehouse was added with a regent's room. That's also when the pear tree was planted in the courtyard. It is possibly the oldest pear tree in the Netherlands.

13

SPINOZAHUIS - DOMUS SPINOZANA

📍 Paviljoensgracht 72-74, 2512 BR Den Haag

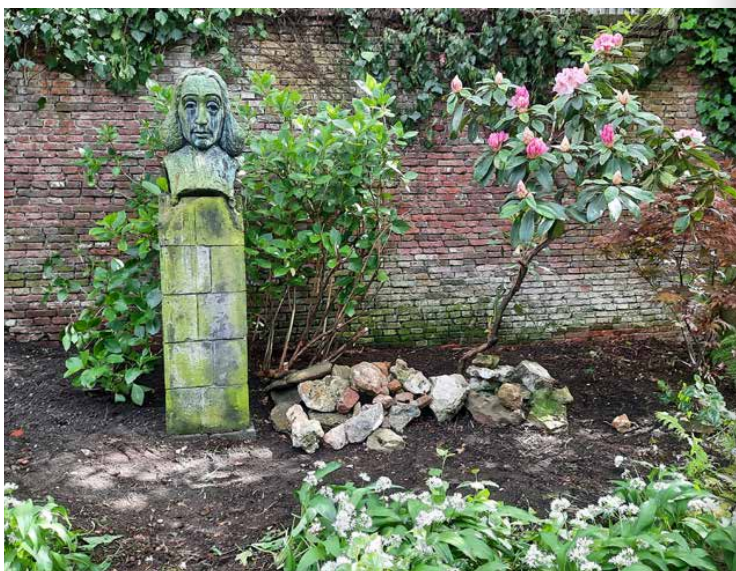
🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur**

🌐 Spinozahuis.nl

Dit pand uit 1646 was het woonhuis van de filosoof Benedict Spinoza van 1670 tot aan zijn dood in 1677. Daarvoor was de schilder Jan van Goyen eigenaar. De oorspronkelijke kapconstructie is bewaard gebleven. Op de begane grond bevindt zich een bibliotheek met een grote collectie werken van en over Spinoza.

This building from 1646 was the residence of philosopher Benedict Spinoza from 1670 until his death in 1677. Before that, the painter Jan van Goyen was the owner. The original roof construction has been preserved. On the ground floor is a library with a large collection of works by and about Spinoza.

14

HOF VAN WOUW

📍 Lange Beestenmarkt 49 - 85, 2512 EB Den Haag

🕒 **Zat. 9:30 - 16:00 uur**

🌐 hofvanwouw.nl

📌 De voortuin is toegankelijk voor mindervaliden en de achtertuin (Tuin der Hesperiden) via de ingang aan de Brouwersgracht 30.

Dit hofje is gesticht in 1647 door Cornelia van Wouw voor de huisvesting van alleenstaande vrouwen. De poort wordt bekroond door een gouden dennenappel, het symbool van gastvrijheid. Door een smal gangetje tussen de huisjes aan de achterzijde komt men in een tweede tuin, die nu de 'Tuin der Hesperiden' wordt genoemd.

This courtyard with former alms houses is founded in 1647 by Cornelia van Wouw. It was built to be a home for unmarried women. The gate is crowned with a golden pinecone - the symbol of hospitality. Through a narrow passageway between the houses you will arrive into a second garden, the Garden of Hesperides.

15

DISTILLEERDERIJ MUSEUM VAN KLEEF

📍 Lange Beestenmarkt 109, 2512 ED Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 14:00 - 17:00 uur**

💻 museumvankleef.nl

- ❗ rolstoelen kunnen via de zij-ingang het pand betreden. Er is geen invalide toilet aanwezig.

Met moderne technieken, traditioneel vakmanschap en natuurlijke ingrediënten worden ambacht, historie en kwaliteit bij elkaar gebracht in de Van Kleeff distillaten. In 1842 vestigde Van Kleeff & Zoon, fabriek van fijne likeuren en bittere extracten zich hier. In deze stoomdistilleerderij werden jenevers en likeuren gestookt die in de naast gelegen slijterij verkocht werden. Het interieur van de distilleerderij is bewaard gebleven.

With modern and traditional techniques, natural ingredients and craftsmanship, history and quality are brought together in the many Van Kleeff distillates. In 1842 Van Kleeff & Zoon, factory of fine liqueurs and bitter extracts, was established here. In this steam distillery, jenevers and liqueurs were distilled and sold in the adjacent liquor store. The interior of the distillery has been preserved.

16

BARTHKAPEL

📍 Brouwersgracht 2K, 2512 ER Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 16:00 uur**

💻 sbwe.nl

De Barthkapel is gebouwd in neogotische stijl. In de panden Prinsegracht 36 en 38 woonden en werkten de Zusters van Liefde van Sint Charles Borromeus, een rooms-katholieke zustercongregatie uit Maastricht. Voor hen werd rond 1906 de kapel aan de achterzijde van het nonnenklooster gebouwd.

The Barth Chapel was built in neo-Gothic style. The Sisters of Charity of St Charles Borromeus, a Roman Catholic nun congregation from Maastricht, lived and worked in the buildings Prinsegracht 36 and 38. The chapel at the rear of the nunnery was built for them around 1906.

gedeeltelijk, er is een traplift, maar buiten 3 treden zonder lift

17

HUIS DEDEL - DESIGN MUSEUM DEDEL

📍 Prinsegracht 15, 2512 EW Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

💻 designmuseumdedel.nl

Vermoedelijk bouwde Jacob van Campen dit huis in 1642 voor Mr. Willem Dedel, griffier van de Hoge Raad. Het interieur van Huis Dedel werd geleidelijk aan steeds verfraaid, waardoor het stijlenmerken uit verschillende periodes vertoont. Hoogtepunt is het 18de-eeuwse Rococo-stucwerk in het trappenhuis van de Italiaanse kunstenaar David Buono.

Jacob van Campen probably built this house for Mr. Willem Dedel, Registrar of the Supreme Court, in 1642. The interior of Huis Dedel was gradually embellished, resulting in the presence of aesthetic characteristics from different periods. The absolute highlight is the 18th century Rococo stucco in the staircase, by the Italian artist David Buono.

18

EMMAUS

📍 Prinsegracht 36, 2512 GA Den Haag

🕒 Zat. 12:00 - 17:00 uur

💻 emmausdenhaag.nl

Dit grachtenpand kent zijn oorsprong in de 17de eeuw. Daarna zijn er in de loop der eeuwen gedeelten aangebouwd en getransformeerd. Zo stamt de gevel uit 1800. Begin 20ste eeuw was hier een klooster gevestigd. Hier woonden en werkten de 'Zusters van Liefde'. Een nonnenkamertje en de kapel (de Barthkapel) zijn nog aanwezig.

This former canal house has its origins in the 17th century. Subsequently, parts were added and transformed over the centuries. The facade, for instance, dates back to 1800. At the beginning of the 20th century, a convent was located here. The 'Sisters of Charity' lived and worked here. A nuns' room and the chapel (the Barthkapel) are still present.

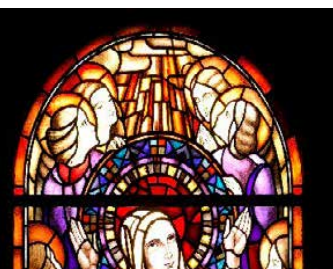
19

STADSKLOOSTER DEN HAAG

📍 Westeinde 101, 2512 GW Den Haag

🕒 Zat. 13:00 - 15:00 uur

💻 vincentiusdenhaag.nl

Eind 18de eeuw lag hier het landgoed Swanesteyn. Het bezit bestaat uit een statig herenhuis, bijgebouwen en een grote tuin. In 1848 komt de Vincentius Vereniging in het bezit van het landgoed. Zij openden in 1849 hier de eerste katholieke school van Den Haag. Het landhuis wordt vanaf dat moment als klooster in gebruik genomen wordt.

At the end of the 18th century, the Swanesteyn estate was located here. The property consisted of a stately mansion, outbuildings and a large garden. In 1848, the Vincent de Paul Society came into possession of the estate. They opened the first Catholic school in The Hague here in 1849. In the country house, which from then was used as a monastery.

20

HEILIGE THERESIA VAN AVILA

📍 Westeinde 12A, 2512 HD Den Haag

🕒 Zat. 11:00 - 16:00 uur

💻 parafia.nl

De kerk is gebouwd in 1839-1841 naar ontwerp van T.F. Suys in neo-classicistische stijl. De zogenaamde Waterstaatskerk heeft hoge Ionische zuilen en gestukadoorde houten kruisgewelven. De gepleisterde neoclassicistische voorgevel heeft een voor Nederlandse begrippen ongewone opbouw en is meer verwant aan kerkfrontons uit de mediterrane landen.

This church was built between 1839 and 1841 and was designed by T.F. Suys in a neo-Classical style. The 'Waterstaatskerk' has tall Ionic columns and plastered wooden cross vaults. The plastered, neo-classical front wall is uncommon in the Netherlands, and clearly has more affinity with Mediterranean church frontons.

RENAISSANCE (1525 - 1630)

De renaissance is ontstaan in Italië. Bij deze bouwstijl wordt teruggerepen op de klassieke bouwkunst van de Grieken en Romeinen. Vanaf 1550 komt deze bouwkunst vanuit Italië naar Nederland. Omdat het gebruik van baksteen in combinatie met natuursteen typisch Hollands is, wordt deze bouwstijl de Hollandse renaissance genoemd.

De renaissance motieven werden aangepast aan de Nederlandse traditionele bouwwijze. De bakstenen gevels krijgen lagen natuursteen. In deze periode worden veel trapgevels en topgevels, met rijke versieringen gebouwd. Bijvoorbeeld met festoenen of guirlandes (versieringen in de vorm van een slinger met fruit of planten).

Thema

Foto's:

- 1 Kneuterdijk 15/Lange Voorhout 1a, 1624, Hendrik de Keyser (**niet open**)
- 2 Oude Stadhuis, Dagelijkse Groenmarkt 1, 1565, J.B. Xaverij (**niet open**)
- 3 Pagheshuis, Lange Voorhout, 6, 1610 (**niet open**)

RENAISSANCE (1525 - 1630)

The Renaissance originated in Italy. This style of architecture refer back to the classical architecture of the Greeks and Romans. From 1550, it came to the Netherlands from Italy. Because the use of brick in combination with natural stone is typically Dutch, this architectural style is called the Dutch Renaissance.

Renaissance motifs were adapted to the Dutch traditional building style. The brick facades were given layers of natural stone. During this period, many stepped gables and top gables, with rich decorations are built. For example, with festoons or garlands (decorations in the form of a garland with fruit or plants).

21

HOFJE VAN NIEUWKOOP

📍 Warmoezierstraat 44, 2512 VJ Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🌐 hofjevannieuwkoop.nl

Dit hofje is één van de grootste in ons land. Het werd in 1662 gebouwd naar een ontwerp van Pieter Post. Het is een uitgestrekt, rechthoekig complex met aan de korte zijden het poortgebouw en het regentenhuis. Post had het binnenterrein ingericht met bleekveldjes en sier- en nutstuinen en voorzien van een recht padenkruis.

This hofje is one of the largest in the Netherlands. It was built in 1662 to a design by Pieter Post. It is a vast, rectangular complex with the gate-house and the regent's house on the short sides. Post had laid out the inner courtyard with bleaching fields and ornamental and utility gardens and provided it with a straight pathway.

22

't HOOFTSHOFJE

📍 Assendelftstraat 53-89, 2512 VT Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🌐 hooftshofje.nl

Het hofje is in 1754-1756 gebouwd uit een legaat van mevrouw Angenis Hooft. Zij staat boven de toegangspoort afgebeeld. Het hofje bestaat uit drie vleugels om een binnentuin. De regentenkamer is tijdens de laatste restauratie in oude luister hersteld. Via een poortje is een tweede tuin bereikbaar.

This courtyard with former alms houses was built between 1754 and 1756 from a legacy left by Mrs. Angenis Hooft. She is pictured above the entrance gate. The courtyard consists of three wings around a courtyard garden. The regent's room was restored to its former glory during the last restoration. A second garden is accessible through a gate.

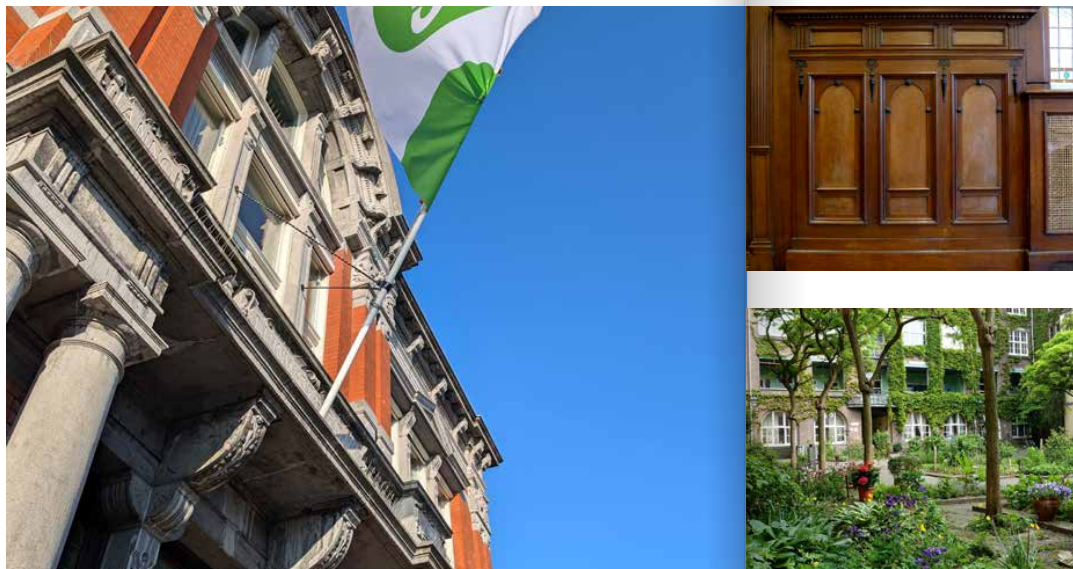
23

CDA PARTIJBUREAU / VML. PAND HAAGSE DUINWATERLEIDING

📍 Buitenom 18, 2512 XA Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🖨 CDA.nl

Dit aan drie zijden vrijstaande kantoorpand is gebouwd in 1908-1909 als kantoor van de Duinwaterleiding. Het ontwerp is van W.F.J. Kapitz. Het gebouw is nu in gebruik als partijbureau van het CDA. De voorgevel is uitgevoerd in een rijke neo-renaissancestijl. Ook binnen zijn nog vele originele elementen bewaard gebleven zoals de prachtige trap, de balustrades en diverse ornamenten.

This office building, detached on three sides, was built in 1908-1909 as an office of the Dune Water Works. The design is by W.F.J. Kapitz. The building is now used as the party office of the CDA. The facade is in a rich neo-Renaissance style. Many original elements have been preserved inside as well, such as the beautiful staircase, balustrades, and various ornaments.

24

VML. PANDER OUDE MEUBELFABRIEK

📍 Binnendoor 32, 2512 XX Den Haag

🕒 Zon. 11:00 - 17:00 uur

🖨 panderplein.nl

Dit imposante fabriekscomplex dateert deels uit eind 19de eeuw en deels uit 1917. Het oudste gedeelte is in een traditionele stijl gebouwd. Het vroeg 20ste-eeuwse gedeelte is ontworpen door J.A.G. van der Steur in neo-renaissance stijl. Sinds 1989 is het complex verbouwd tot woon-eenheden. Van het interieur is de directiekamer met zijn mooie houten betimmeringen in oorspronkelijke staat gebleven.

This imposing factory complex dates partly from the late 19th century and partly from 1917. The oldest part was built in a traditional style. The early 20th-century part was designed by J.A.G. van der Steur in neo-Renaissance style. Since 1989, the complex has been converted into residential units. Of the interior, the boardroom with its beautiful wooden panelling remains in its original state.

25

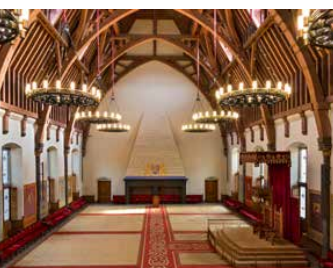
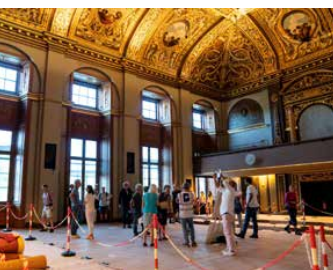
RENOVATIE VAN HET BINNENHOF

📍 Binnenhof 11, 2513 AA Den Haag

🕒 Zat. 9.30 - 15:30 uur

🖥️ binnenhofrenovatie.nl

- 📌 Door verwachte belangstelling vooraf gratis tickets reserveren vanaf 18 augustus via binnenhofrenovatie.nl
- 📌 Due to expected interest and security requirements, free tickets must be booked from 18 August via binnenhofrenovatie.nl

Het Binnenhof in het centrum van Den Haag, is een van de meest iconische en historische plekken van Nederland. Al 800 jaar wordt vanuit deze plek het land bestuurd. Hier vindt u onder andere de plenaire zaal van de Tweede Kamer waar vele belangrijke politieke beslissingen zijn genomen. De komende jaren wordt het Binnenhof grondig gerenoveerd.

The Binnenhof, located in the centre of The Hague, is one of the most iconic and historic places in the Netherlands. For 800 years, the country has been governed from this place. Here you will find, among other things, the plenary hall of the House of Representatives, where many important political decisions have been taken. Over the next few years, the Binnenhof will be thoroughly renovated.

26

KABINET VAN DE KONING

📍 Korte Vijverberg 3, 2513 AB Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur

🖥️ kabinetvandekoning.nl

De oorspronkelijke bewoners van dit statige pand behoorden eeuwenlang tot de invloedrijkste families van Den Haag. Opdrachtgever voor de bouw in 1635 was Reynier Pauw, lid van de Hoge Raad. Het huidige aanzien dankt het huis aan een verbouwing en vergroting in 1724 door Johan van Schuylenburgh. Sinds 1914 was het pand in gebruik als Kabinet van de Koningin en sinds 2013 als Kabinet van de Koning.

For centuries, the original occupants of this stately home were among The Hague's most influential families. The client for its construction in 1635 was Reynier Pauw, a member of the Supreme Court. The house owes its current appearance to a renovation and enlargement in 1724 by Johan van Schuylenburgh. Since 1914, the building has been used as 'Kabinet van de Koningin' and since 2013 as 'Kabinet van de Koning'.

27

GALERIJ PRINS WILLEM V

📍 Buitenhof 33, 2513 AH Den Haag

🕒 Zat. 12:00 - 17:00 uur | Zon. 12:00 - 17:00 uur

📄 [Galerij Prins Willem V in Den Haag | Mauritshuis](#)

Deze schilderijengalerij is in 1773 gebouwd. Toen zijn twee oudere panden samengevoegd, de oude koetspoort is nog zichtbaar. Deze schilderijzaal heeft een stucplafond in Lodewijk XVI-stijl. In de galerij bracht prins Willem V de belangrijkste schilderijen van zijn eigen collectie onder. Ze zijn opgehangen in de zogenaamde Sint Petersburgse opstelling: bijna iedere vierkante meter is benut.

This painting gallery was built in 1773. Two older buildings were merged then; the old carriage gate is still visible. This painting gallery has a stucco ceiling in Louis XVI style. In the gallery, prince William V housed the most important paintings of his own collection. They are hung in the so-called St Petersburg arrangement: almost every square metre is utilised.

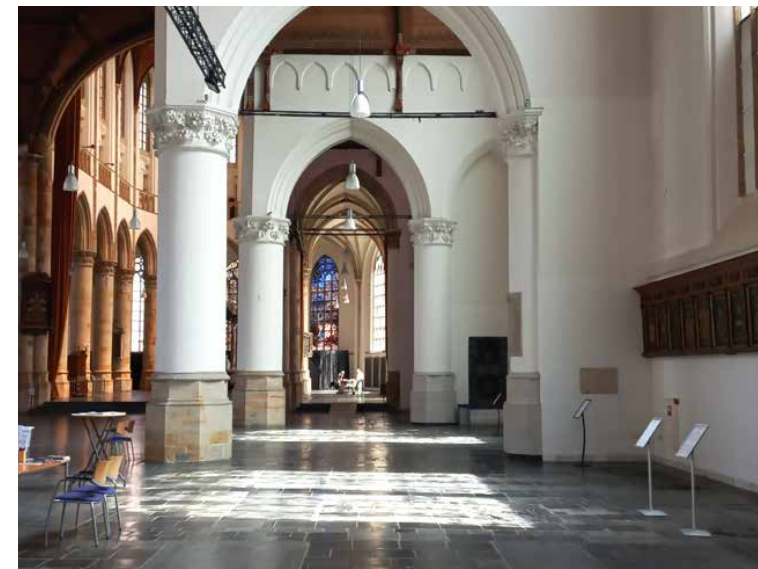
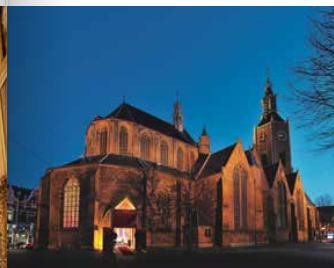
28

GROTE OF SINT JACOBS-KERK

📍 Rond de Grote Kerk 12, 2513 AM Den Haag

🕒 Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur

📄 [grote-kerk.nl](#)

Deze hallenkerk is in fasen gebouwd in de 15de eeuw op de plaats van een 13de-eeuwse kerk. De zeldzame zeskantige toren was in 1423 gereed, het schip in 1456 en het in stijl afwijkende koor in 1492. Na een grote brand in 1539 werden kerk en toren in 15de-eeuwse stijl hersteld.

This hall church was built in phases in the 15th century on the site of a 13th-century church. The rare six-sided tower was completed in 1423, the nave in 1456 and the choir, which differs in style, in 1492. After a major fire in 1539, the church and tower were restored in 15th-century style.

29

HET NUTSHUIS

📍 Riviervismarkt 5, 2513 AM Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur**

🌐 hetnutshuis.nl

Dit voormalige bankgebouw is in 1919-1921 gebouwd naar een ontwerp van S. de Clercq en E.F. Ehnle in een historiserende, op de Hollandse renaissance en de Um 1800-Bewegung geïnspireerde, architectuur. In het interieur zijn nog veel oorspronkelijke details bewaard gebleven. Op de eerste verdieping bevindt zich de voormalige commissarissenzaal en in de kelder is de oude kluis.

This former bank was built in 1919-1921 after a design by S. de Clercq and E.F. Ehnle. It has a Dutch Renaissance and Um 1800-Bewegung inspired architecture. Many parts of the interior have been preserved. On the first floor, the former commissioner's room can be found. In the cellar is the vault.

30

GEBOUW BERLAGE - IBIS STYLES CITY CENTRE

📍 Kerkplein 3, 2513 AZ Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 15:00 uur | Zon. 11:00 - 15:00 uur**

🌐 all.accor.com/hotel/B2Q1/index.en.shtml

In 1895 ontwierp Hendrik Petrus Berlage dit kantoorgebouw voor de verzekeringsmaatschappij De Nederlanden van 1845. Het gebouw toont duidelijk de versobering van de architectuur. Het decoratieve ontbrak niet, maar kwam uit de architectuur voort en was niet als los element toegevoegd. Het beeldhouwwerk is van Lambertus Zijl.

In 1895, Hendrik Petrus Berlage designed this office building for the insurance company De Nederlanden van 1845. The building clearly shows the austerity of architecture. The decorative was not lacking, but emerged from the architecture and was not added as a separate element. The sculpture is by Lambertus Zijl.

HOLLANDS CLASSICISME (1630 - 1700)

Het classicisme had als ideaal het opnieuw scheppen van de universele harmonie uit de klassieke oudheid. De gebouwen hebben een eenvoudige hoofdvorm en goede verhoudingen. Een classicistisch gebouw is herkenbaar aan een symmetrische voorgevel en indeling, pilasters, een driehoekig fronton boven de vensters en een middenrisaliet (het middengedeelte steekt iets naar voren).

Stadhouder Frederik Hendrik prins van Oranje en zijn secretaris Constantijn Huygens probeerden de beste architecten in Den Haag te houden en weg te houden uit de andere Hollandse steden. Met de komst van de grote bouwmeester Jacob van Campen nam de ontwikkeling van de architectuur in Den Haag een hoge vlucht. Hij combineerde de ideeën van Andrea Palladio en de architectuur van Vitruvius met baksteenarchitectuur.

Thema

Foto's

- 1 Paleis Noordeinde, Noordeinde 68, 1640, Pieter Post en Jacob van Campen (**niet open**)
- 2 Lutherse kerk Lutherse Burgwal 1761 Pieter de Swart (**niet open**)
- 3 Mauritshuis Plein 29, 1636, Pieter Post en Jacob van Campen (**niet open**)

DUTCH CLASSICISM (1630 - 1700)

The ideal of classicism was to recreate the universal harmony of classical antiquity. The buildings have a simple main form and good proportions. A classicist building can be recognised by its symmetrical facade and layout, pilasters, a triangular pediment above the windows and a central risalit (the central section protrudes slightly forward).

Stadtholder Frederik Hendrik prince of Orange and his secretary Constantijn Huygens tried to keep the best architects in The Hague and away from the other Dutch cities. With the arrival of the great master builder Jacob van Campen, the development of architecture in The Hague Soares. He combined the ideas of Andrea Palladio and the architecture of Vitruvius with brick architecture.

31

VENDUEHUIS DER NOTARISSEN

📍 Nobelstraat 5, 2513 BC Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur | Zon. 10:00 - 17:00 uur**

💻 venduehuis.com

📍 entree en veilingzalen zijn te bezichtigen

Het Haagse Venduehuis der Notarissen uit 1812 was het eerste venduehuis in Nederland. Het gebouw is van oorsprong 16de-eeuws. Het heeft tot 1811 als ambtswoning van Haagse burge-meesters gediend. In die tijd heeft de voorgevel allerlei metamorfoses ondergaan. Er zijn diverse interieur-onderdelen uit de 18de en 19de eeuw bewaard gebleven. In de hal is een Lodewijk-XIV-stucplafond.

The Vendue house of Notaries of The Hague, dating from 1812, was the first in the Netherlands. The building was originally 16th-century. It served as the official residence of the mayors of The Hague until 1811. During that time, the facade underwent all kinds of metamorphoses. Several interior elements from the 18th and 19th centuries have been preserved. In the hall is a Louis XIV stucco ceiling.

32

OUD KATHOLIEKE KERK H.H. JACOBUS EN AUGUSTINUS

📍 Juffrouw Idastraat 7, 2513 BE Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur | Zon. 12:00 - 17:00 uur**

💻 denhaag.oudkatholiek.nl

Deze oorspronkelijke schuilkerk heeft een voor Nederland uitzonderlijk rijk interieur uit 1722. De hele kerk wordt overwelfd door een koef plafond voorzien van stucwerk. Het ontwerp is in de stijl van Daniël Marot. In het barokke hoogaltaar bevindt zich een schilderstuk van de Haagse schilder Mattheus Terwesten. Het stelt de 'Verheerlijking van Christus op de berg Thabor' voor.

This originally hidden church from 1722 is built in the backyard, hidden from view. It has an exceptionally rich plastered interior seldom seen in the Netherlands. The design is in the style of Daniël Marot. The Baroque high altar displays a painting (by The Hague painter Mattheus Terwesten) portraying the Glorification of Christ on Mount Tabor.

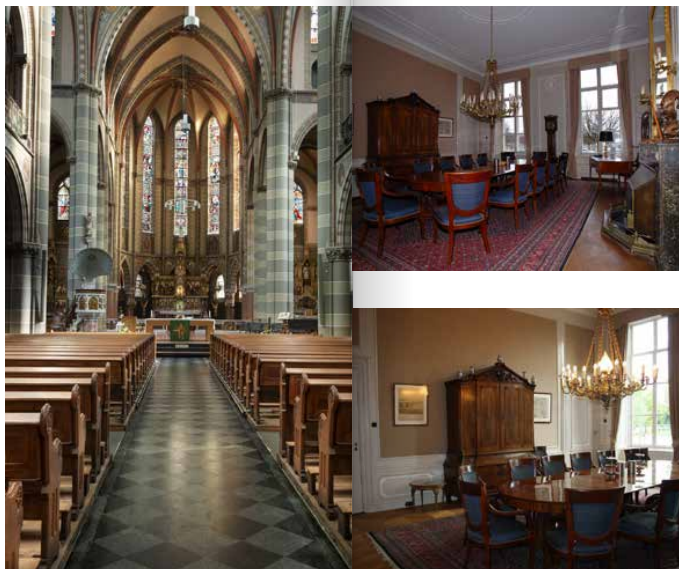
33

ELANDSTRAATKERK - O.L. VROUW ONBEVLEKT ONTVANGEN

📍 Elandstraat 194, 2513 GX Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🖨 rkdenhaag.nl

Dit is één van de grootste neo-gotische kerken in ons land. Hij is gebouwd door Nicolaas Molenaar in 1891-1892. De kerk met haar twee hoge torens van 72 meter en de galerijen boven de zijbeuken is geïnspireerd op de Franse kathedraal uit de tweede helft van de 12de eeuw. De rijke, schitterende inventaris is geheel bewaard gebleven.

This is one of the largest neo-Gothic churches in the Netherlands. It was built by Nicolaas Molenaar in 1891/1892. With its two 72-meter-tall towers and galleries above the aisles, the architecture was inspired by 12th century French cathedrals. The church's rich collection has been preserved in its entirety, including several statues of holy people dating back to various periods.

34

KONINKLIJK INSTITUUT VAN INGENIEURS (KIVI)

📍 Prinsessegracht 23, 2514 AP Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🖨 kivi.nl/zaalverhuur

Dit patriciërs huis uit 1728 werd in 1919 in gebruik genomen door het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs. Dit is het enige pand aan de Prinsessegracht waarvan de ingang niet in het midden is geplaatst. In het pand bevinden zich nog veel originele interieurs. Er zijn rijkversierde plafonds, schouwen en wandbespanningen. Ook het originele Lodewijk XIV-stucwerk van het trappenhuis is nog aanwezig.

This patrician house became the property of the Royal Institute of Engineers in 1919. This is the only building on Prinsessegracht whose entrance is not placed in the middle. The building still contains many original interiors. There are richly decorated ceilings, fireplaces, and wall panelling. The original Louis XIV stucco of the stairwell is also still present.

35

HUIS VAN HET BOEK / VML. MUSEUM MEERMANN

📍 Prinsessegracht 30, 2514 AP Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur**

💻 huisvanhetboek.nl

Deze patriciërs woning werd in 1712 gebouwd voor Baron van Westreenen. Na zijn dood werd het een museum voor diens collectie boeken en handschriften. Op de parterre behielden de vertrekkende grotendeels hun 18de-eeuwse aankleding. Het grootste deel van de huidige inventaris dateert nog uit de 19de eeuw.

This patrician residence was built in 1712 for Baron van Westreenen. After his death, it became a museum for his collection of books and manuscripts. On the ground floor, the rooms have largely retained their 18th-century furnishings. Most of the current inventory still dates from the 19th century.

36

SOCIËTEIT DE VEREENIGING

📍 Kazernestraat 38, 2514 CT Den Haag

🕒 **Zat. 10:30 - 16:30 uur | Zon. 11:00 - 16:00 uur**

💻 societeitdevereeniging.nl

De sociëteit De Vereeniging, bedoeld voor vertegenwoordigers van de gegoede burgerij, is opgericht op 1 mei 1851. De sociëteit is gehuisvest in het voormalige Huis Welgelegen. Voor de bouw van de sociëteitszaal in 1871 en kleinere kamers uitgebroken. De sociëteitszaal is rijk gedecoreerd in een eclectische stijl waarbij de wanden en het plafond zijn voorzien van schilderijen.

The De Vereeniging society was founded on 1 May 1851. It was intended for representatives of the wealthy bourgeoisie. The society was housed in the former Huis Welgelegen. For the construction of the hall in 1871, a number of smaller rooms were broken up. The auditorium is richly decorated in an eclectic style with ornamental and figurative paintings on the walls and ceiling.

37

HUIS HUGUETAN -TIJDELIJK ONDERKOMEN EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

📍 Kazernestraat 52 Lange Voorhout, 2514 CV Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur (deuren sluiten om 16:00 uur)

🖥 eerstekamer.nl

Het pand is oorspronkelijk gebouwd in 1734 als stadspaleis voor Adrienne-Marguerite Huguetan naar ontwerp van Daniël Marot in Lodewijk XIV-stijl. In 1761 werd het pand aan de linker- en rechterzijde uitgebreid door Pieter de Swart. Het zeldzame interieur is grotendeels nog 18de-eeuws met tal van stucplafonds, schouwen en wandafwerkingen van Daniël Marot.

The building was originally built in 1734 as a city palace for Adrienne-Marguerite Huguetan, designed by Daniel Marot in Louis XIV style. In 1761, the building was extended on the left and right by Pieter de Swart. The rare interior is still largely 18th-century with numerous stucco ceilings, fireplaces and wall hangings designed by Daniël Marot.

38

'S-GRAVENHAAGSCHE STADSRIJSCHOOL

📍 Kazernestraat 50, 2514 CV Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🖥 stadsrijschool.nl

De Stadsrijschool is gebouwd aan het oorspronkelijk koetshuis van huis 'Huguetan' aan het Lange Voorhout. In 1806 gaf Lodewijk Napoleon opdracht deze burgerijschool te bouwen. Het is het oudste manegegebouw van Nederland. De manege is een rechthoekige hoge ruimte met oorspronkelijk een houten bekapping, die in 1884 vervangen werd door een moderne ijzeren overkapping bestaande uit Polonceauspanten.

This riding school was built on the original coach house of house 'Huguetan' on Lange Voorhout. In 1806, Louis Napoleon ordered the construction of this civilian riding school. It is the oldest riding school building in the Netherlands. The riding school is a rectangular high space with originally a wooden covering, which was replaced in 1884 by a modern iron roof consisting of Polonceau trusses.

39

PULCHRI STUDIO

📍 Lange Voorhout 15, 2514 EA Den Haag

🕒 Zat. 12:00 - 17:00 uur | Zon. 12:00 - 17:00 uur

💻 pulchri.nl

Dit voormalige woonhuis bestaat uit meerdere panden die in de 17de en 18de eeuw zijn samengevoegd en uitgebreid. Rond 1760 werd op de begane grond de balzaal met antichambre toegevoegd, rijkversierd in Louis xv-stijl (rococo). Het is een van de grootste 18de-eeuwse zalen in een Nederlands woonhuis. In 1898 werd het pand aangekocht door het Schilderkundig genootschap Pulchri Studio.

This former residence is made up of several properties that were combined and expanded during the 17th and 18th century. The ballroom on the ground floor was added around 1760. Richly decorated in Louis XV style, it is one of the largest 18th century rooms in a Dutch residence. In 1898, the Pulchri Studio Artists' Society moved into the building.

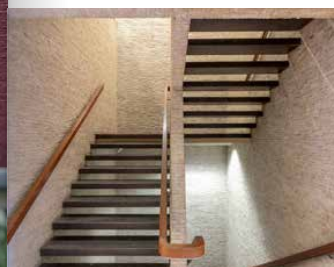
40

WEST DEN HAAG / VML.
AMERIKAANSE AMBASSADE

📍 Lange Voorhout 102, 2514 EA Den Haag

🕒 Zat. 12:00 - 18:00 uur | Zon. 12:00 - 18:00 uur

💻 westdenhaag.nl

De voormalige Amerikaanse ambassade staat op de locatie van het hotel Paulez, dat bij een bombardement in 1945 werd verwoest. De ambassade is tussen 1957 en 1959 gebouwd, naar ontwerp van de Amerikaanse architect Marcel Breuer. De bouw-massa sluit aan bij de omgeving, maar het gebouw heeft echter een moderne, abstracte gevel die in sterk contrast staat met de overige bebouwing.

The former American embassy is situated at the location of the hotel Paulez, which was destroyed in a bombing in 1945. The embassy was built between 1957 and 1959, designed by the American architect Marcel Breuer. The building mass is in keeping with the surroundings, but the building has a modern, abstract facade that contrasts with the other buildings.

LODEWIJKSTIJLEN (1700 - 1810)

Tijdens de 18de eeuw overheerst de invloed van de Franse architectuur in Nederland. De Lodewijkstijlen zijn genoemd naar de Franse koningen.

De Franse architect Daniël Marot introduceerde de Lodewijk XIV-stijl. De stijl is statig, symmetrisch en decoratief. Meestal met grote schuifvensters (onderverdeeld in vele ruitjes), een bepleisterde gevel met stucwerk, zware ornamenten op portalen en daklijsten en een balustrade.

De Lodewijk XV-stijl was zwierig en asymmetrisch en werd ook wel rococo genoemd. Het is voornamelijk een interieurkunst met mooie stucwerk-plafonds en wandbekleding.

De Lodewijk XVI-stijl ontstond omdat er in Frankrijk weer belangstelling kwam voor de klassieke oudheid, net als tijdens het classicisme. Zuilen, pilasters, frontons en festoenen waren weer in zwang. De stijl was elegant, slank en symmetrisch.

Thema

Foto's:

- 1 Lodewijk XIV Huis Schuylenburch, Lange Vijverberg 8-10, 1715, Daniël Marot (**niet open**)
- 2 Lodewijk XV Spaanse Hof, Westeinde 12-14, 1754, Pieter de Swart (**niet open**)
- 3 Lodewijk XI Koninklijke Schouwburg, Korte Voorhout 3, 1769, Pieter de Swart (**niet open**)

LOUIS STYLES (1700 - 1810)

During the 18th century, the influence of French architecture prevailed in the Netherlands. The Louis styles were named after the French kings.

French architect Daniel Marot introduced the Louis XIV style. The style is stately, symmetrical and decorative. Usually with large sash windows (divided into many panes), a plastered facade with stucco, heavy ornaments on portals and cornices and a balustrade.

The Louis XV style was dashing and asymmetrical and was also called rococo. It is mainly an interior art with beautiful stucco ceilings and wall coverings.

The Louis XVI style emerged because of a renewed interest in classical antiquity in France, as during classicism. Columns, pilasters, pediments and festoons were back in vogue. The style was elegant, slender and symmetrical.

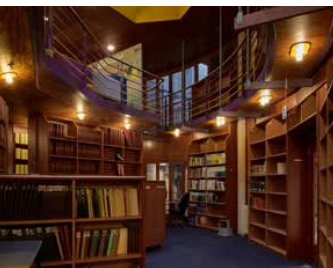
41

ALGEMENE REKENKAMER

📍 Lange Voorhout 8, 2514 ED Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur

💻 rekenkamer.nl

De Hollandse Rekenkamer werd in 1447 opgericht. De Algemene Rekenkamer kijkt of de Rijksoverheid en de daarmee verbonden instellingen rechtmatig, doelmatig, doeltreffend en integer functioneren. Vanaf 1868 is het kantoor van de Algemene Rekenkamer gevestigd op het Lange Voorhout 8. In 1997 werd hierachter een gebouw toegevoegd, naar een ontwerp van Aldo van Eyck. Dit was zijn laatste project.

The Dutch Court of Audit was established in 1447. The Dutch Court of Audit checks whether the central government and its related institutions operate lawfully, efficiently, effectively and with integrity. From 1868, the court was located at Lange Voorhout 8. In 1997, a building was added behind it, to a design by Aldo van Eyck. This was his last project.

42

KLOOSTERKERK

📍 Lange Voorhout 2, 2514 ED Den Haag

🕒 Zat. 12:00 - 16:00 uur | Zon. 12:00 - 16:00 uur

💻 kloosterkerk.nl

Deze laatgotische kerk uit 1400 diende vóór de Reformatie als kloosterkerk voor de Dominicaner paters. In 1588 werd de kerk een paardenstal en in 1589 werd zij ingericht als kanongietery voor de Staten van Holland en West-Friesland. De kerk was toen ook opslagplaats voor munitie. In 1617 werd het gebouw door de contra-remonstranten weer in gebruik genomen als kerk.

This late-Gothic church from 1400 served before the Reformation as an abbey for the Dominican priests. In 1588, the church was used for stabling horses and in 1589 it was remodelled as a canon foundry for the States of Holland and West-Friesland. Furthermore, it was used as a storage place for ammunition. In 1617, the building was once again used as a church, this time by Counter-Remonstrates.

43

HOTEL DES INDES

📍 Lange Voorhout 54-56, 2514 EG Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur | Zon. 12:00 - 16:00 uur**

📱 hoteldesindesthehague.com

- ❗ Vanwege verwachte belangstelling, vooraf gratis tickets reserveren vanaf 18 augustus via hoteldesindes.nl
- ℹ *Due to expected interest and security requirements, free tickets must be booked in advance from 18 August via hoteldesindes.nl*

Dit voormalige stadspaleis van architect Roodenburg werd in 1858 gebouwd voor Baron van Bienen. Het gebouw in Lodewijk XVI-stijl werd in 1881 een hotel. Met de naam, 'Des Indes', mikte de directie bewust op gasten uit Nederlands-Indië. In 1902 werd de koetspoort als vestibule ingericht en de open binnenplaats overdekt. In 1931 werd een extra verdieping toegevoegd.

This former city palace by architect Roodenburg was built in 1858 for Baron van Bienen. The Louis XVI-style building became a hotel in 1881. With the name, 'Des Indes', the management deliberately aimed at guests from the Dutch East Indies. In 1902, the carriage entrance was converted into a vestibule and the open courtyard was covered. An extra floor was added in 1931.

44

RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK

📍 Kneuterdijk 1, 2514 EM Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 15:00 uur**

📱 rechtspraak.nl

- ❗ De Stichting Haags Industrieel Erfgoed is te gast bij de Raad voor de Rechtspraak.
- ℹ *The Hague Industrial Heritage Foundation (Stichting Haags Industrieel Erfgoed) is a guest of the Judicial Council.*

Het forse hoekpand is tussen 1920-1924 gebouwd als kantoor voor de Nederlandsche Handelsmaatschappij. Het ontwerp in neorenaissance-stijl is van de gebroeders Van Nieukerken, die teruggrepen naar traditionele bouwstijlen en zorgvuldige detaillering. Het interieur bevat onder meer een vestibule met trap en een imposante lokethal, alles uitgevoerd in marmer en kostbare houtsoorten in neo-Lodewijk XIV-stijl.

The substantial corner building was built between 1920-1924 as offices for the Nederlandsche Handelsmaatschappij. The neo-Renaissance-style design was by the Van Nieukerken brothers, who reverted to traditional building styles and meticulous detailing. The interior includes a vestibule with staircase and an impressive counter hall, all executed in marble and precious woods in neo-Lodewijk XIV style.

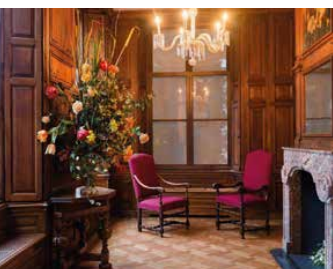

45

JOHAN DE WITTHUIS

📍 Kneuterdijk 6, 2514 EN Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur

Dit woonhuis is in 1655 gebouwd in Hollands classicistische stijl. Johan de Witt, raadspensionaris van Holland, woonde hier de laatste drie jaar van zijn leven. Er volgen vele bewoners en verbouwingen. Zo werden het bordes en het Franse balkon, en in het interieur de fabeldecoraties en het Chinese kabinet later toegevoegd. In 1874 gaat de zoon van Willem III, Prins Alexander, er wonen.

This residence was built in 1655 in Dutch Classicist style. Johan de Witt, council pensionary of Holland, lived here for the last three years of his life. Many occupants and renovations followed. For instance, the landing and the French balcony, and in the interior the fable decorations and the Chinese cabinet were added later. In 1874, William III's son, Prince Alexander, moved in.

46

RAAD VAN STATE / PALEIS KNEUTERDIJK

📍 Kneuterdijk 20, 2514 EN Den Haag

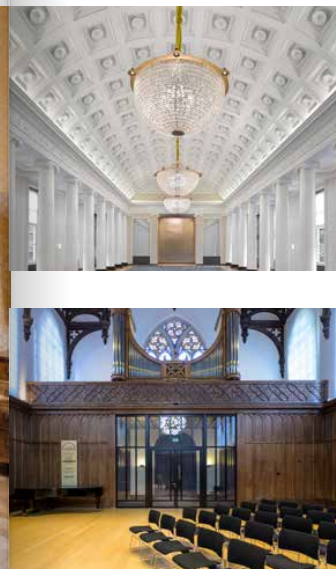
🕒 Zat. 10:00 - 16:30 uur | Zon. 10:00 - 16:30 uur

🌐 raadvanstate.nl

Paleis Kneuterdijk, is tussen 1720 en 1730 gebouwd voor de familie Van Wassenauer Obdam naar ontwerp van Daniël Marot in Lodewijk XI- stijl. In 1816 is het aangekocht door Koning Willem I voor zijn zoon, de latere Koning Willem II. Deze liet onder andere de neoclassicistische balzaal bouwen. In 1840 voegde hij aan de achterzijde ook de Gotische zaal toe.

This palace was built between 1720 and 1730 for the Van Wassenauer Obdam family. It was based on a Louis XI-style design by Daniël Marot. In 1816, it was purchased by King Willem I for his son Willem II (the future King). He asked for the neo-Classical ballroom to be built. In order to provide a fitting home for his collection of paintings, in 1840 he built the Gothic Hall at the back of the building.

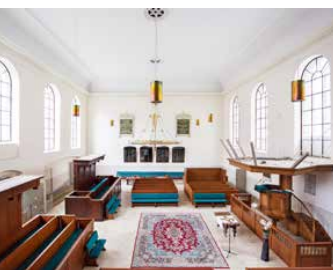
47

WAAELSE KERK DEN HAAG

📍 Noordeinde 25, 2514 GB Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur | Zon. 12:00 - 17:00 uur

🌐 waalsekerkdenhaag.nl

In 1591 kreeg Den Haag in de Hofkapel op het Binnenhof een eigen Waalse Kerk. In 1806 verhuisde de Waalse gemeente met de preekstoel, banken en het doophek naar het Noordeinde. De kerk is een sober gebouw met ronde ramen en een gestucte plafond. Het orgel uit 1885 werd gebouwd door Cavaillé-Coll, ook bekend van de Notre-Dame van Parijs.

In 1591, The Hague got its own Walloon Church in the Hofkapel on the Binnenhof. In 1806, the Walloon congregation moved to Noordeinde with the pulpit, pews and baptismal railing. The church is an austere building with round windows and plastered ceiling. The 1885 organ was built by Cavaillé-Coll, also known from Notre-Dame of Paris.

48

DOOPSGEZINDE KERK-PALEISKERK

📍 Paleisstraat 8, 2514 JA Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

🌐 dgdenhaag.nl

De Doopsgezinde Kerk is gebouwd in 1885-1886 naar ontwerp van architect Klaas Stoffels in neo-romaanse stijl. Het is een zeldzaam voorbeeld van deze stijl in de kerkelijke bouwkunst. Kenmerkend zijn het roosvenster in de voorgevel, de klimmende boogfriezen en de vensters met ronde bogen. Het gebogen houten plafond in de kerkzaal is geïnspireerd op de late gotiek.

The Mennonite Church was built in 1885-1886 to a design by architect Klaas Stoffels in neo-Romanesque style. It is a rare example of this style in church architecture. Characteristic features are the rose window in the facade, climbing arched friezes and windows with round arches. The curved wooden ceiling in the church hall is inspired by late Gothic style.

49

RUSTHOF

📍 Parkstraat 41 - 61, 2514 JD Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

💻 hofjerrusthof.nl

De Rusthof werd in 1831 gesticht door Elisabeth Groen van Prinsterer - van de Hoop. Het was oorspronkelijk bestemd voor rustende hervormde minder vermogende vrouwen. Het hofje oogt aan de straatkant zeer bescheiden. Achter de entree deur loopt een lange gang tussen de huizen door naar de binnentuin.

The Rusthof was founded in 1831 by Mrs Elisabeth Groen van Prinsterer-van den Hoop. It was originally intended as a home for retired and less affluent Protestant women. When viewed from the street, this almshouse looks rather unpretentious compared to other almshouses in the city. Behind the entrance door is a long hallway that connects the houses with courtyard.

50

R.K. HEILIGE JACOBUS DE MEERDERE KERK

📍 Parkstraat 65A, 2514 JE Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur | Zon. 13:00 - 16:00 uur

💻 rkdenhaag.nl/gg/heiligejacobus

Deze neogotische kerk uit 1875-1878 is het enige werk van de beroemde P.J.H. Cuypers in Den Haag. Cuypers was geïnspireerd door de vroege Franse gotiek en de late gotiek van het Rijnland. De kerk is ontworpen als 'Gesamtkunstwerk', de polychromie, de beglazing, de tegelvloeren, de heiligenbeelden en het meubilair zijn uitgevoerd naar Cuypers' zijn atelier.

This neo-Gothic church from 1875 and 1878 is the only building in The Hague built by the famous P.J.H. Cuypers. He was inspired by early French gothic and by late Rijnland gothic. The church was designed as a 'Gesamtkunstwerk', the polychrome elements, glazing, tile floors, statues of saints, and furniture were all designed by Cuypers at his studio.

ART NOUVEAU (1895 - 1910)

Aan het eind van de 19de eeuw heeft men genoeg van de neostijlen, waarbij wordt teruggegrepen op het verleden. Men wilde een echt nieuwe stijl: art nouveau (jugendstil). De nadruk lag bij deze nieuwe stijl op decoratie. Kenmerkend waren de plantaardige motieven, zoals bloemen, bladeren en stengels. De stijl was uitbundig, sierlijk en asymmetrisch. En er werd veel gebruik gemaakt van siersmeedijzerwerk en glas-in-lood. Ook kregen de gebouwen vaak loggia's, torentjes en erkers.

Den Haag heeft een grote hoeveelheid Art Nouveau architectuur. Door de welvarendheid van de stad rond de eeuwwisseling en de goede connecties met omliggende landen, was het klimaat optimaal voor deze kostbare architectuurstijl.

Thema

Foto's:

- 1 Denneweg 56, 1898, J.W. Bosboom **(niet open)**
- 2 Haagsche Kluis, Plein 20, 1900, L. Simons **(Geopend tijdens OMD zie pagina 16)**
- 3 Hoogstraat 30, 1898, J. Mutters **(niet open)**

ART NOUVEAU (1895 - 1910)

At the end of the 19th century, people had had enough of neo-styles, harking back to the past. People wanted a truly new style: art nouveau (jugendstil). The emphasis in this new style was on decoration. It was characterised by plant motifs, such as flowers, leaves and stems. The style was exuberant, ornate and asymmetrical. And ornamental ironwork and stained glass were widely used. Buildings were also often given loggias, turrets and bay windows.

The Hague has a large amount of Art Nouveau architecture. Due to the city's prosperity at the turn of the century and its good connections with surrounding countries, the climate was optimal for this precious architectural style.

51

STADSOASE SPINOZAHOF

📍 Repelaerstraat 61, 2515 LX Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur**

💻 stadsoasespinozahof.nl

De StadsOase Spinozahof is een groene oase midden in het drukke, versteende, stadscentrum van Den Haag. Met meer dan 200 vrienden en 20 nationaliteiten is een voormalig braakliggend bouwgrond omgetoverd tot een duurzame ontmoetingsplek. Niet alleen om te tuinieren, te composteren en te klussen, maar ook om samen te eten, thee te drinken, en elkaar te inspireren.

The StadsOase Spinozahof is a green oasis in the middle of the busy, petrified, city centre of The Hague. With more than 200 friends and 20 nationalities, a former wasteland has been transformed into a sustainable meeting place. Not only to garden, compost and do odd jobs, but also to eat together, drink tea, and inspire each other.

52

ST. BARBARA BEGRAAFPLAATS EN PAX CREMATORIUM

📍 St. Barbaraweg 6, 2516 BT Den Haag

🕒 **Zon. 10:00 - 16:00 uur**

💻 paxrkb.nl

Op de Binckhorst is de begraafplaats St. Barbara oase van rust en stilte. Hij is aangelegd in 1920 naar ontwerp van architect Nicolaas Molenaar, een leerling van kerkenbouwer P.J.H. Cuypers. De transparante kapel is in 2002 gebouwd, naar ontwerp van Kevin Battarbee. Op St. Barbara bevindt zich ook Crematorium Pax.

The St. Barbara Cemetery in the Binckhorst is an oasis of peace and quiet. It was founded in 1920, under the supervision of architect Nicolaas Molenaar, a pupil of neo-Gothic church builder P.J.H. Cuypers. The transparent chapel was built in 2002, designed by Kevin Battarbee. St Barbara is also home to Pax Crematorium.

53

DE MESDAG COLLECTIE

📍 Laan van Meerdervoort 7F, 2517 AB Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur | Zon. 10:00 - 17:00 uur

💻 demesdagcollectie.nl

Het voormalige woonhuis van het schildersechtpaar Mesdag is gebouwd in 1886-1887 in eclectische stijl naar ontwerp van H. van Jaarsveld. Het ligt ver achter de rooilijn van de overige bebouwing. Het deels gaaf bewaard gebleven interieur is afgestemd op de museale functie. In het museum kan kennis-gemaakt worden met een 'voorbeeld van een deftig en (...) merkwaardig schildersmilieu'.

The former residence of the painter couple Mesdag was built in 1886-1887 in an eclectic style designed by H. van Jaarsveld. It lies far behind the building line of the other buildings. The well-preserved interior is tailored to its museum function. In the museum, one can become acquainted with an 'example of a distinguished and (...) remarkable painting milieu'.

54

GYMNASIUM HAGANUM

📍 Laan van Meerdervoort 57, 2517 AG Den Haag

🕒 Zon. 10:00 - 16:00 uur

💻 haganum.nl

Dit monumentale schoolgebouw uit 1905-1907 is in neorenaissancestijl gebouwd naar een ontwerp van J. van Lokhorst. De school heeft een opvallende toren. De gevels zijn rijk gedetailleerd door talrijke beeldhouwde sierdelen en schilderachtige topgevels en dakkapellen. Bijzonder is de ruime hal met een arcade op zandstenen zuilen. In deze hal is een reeks klassieke beelden opgesteld.

This monumental school building from 1905-1907 was built in neo-Renaissance style to a design by J. van Lokhorst. The school has a striking tower. The facades are richly detailed with numerous carved ornamental parts and picturesque gables and dormers. A special feature is the spacious hall with an arcade on sandstone columns. This hall houses a series of classical statues.

55

MARANATHAKERK

📍 2de Sweelickstraat 156, 2517 HB Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur**

💻 maranathakerkdenhaag.nl

De Maranathakerk uit 1949 bevindt zich in het 'Sperrgebiet' van de 'Atlantikwall'. Met internationale steun zijn na de bevrijding in Duitsland enkele tientallen noodkerken vervaardigd. Eén van de prototypes daarvan is in Den Haag terechtgekomen. De kerk was een gift van de Zwitserse protestantse kerken, spanten, ramen en deuren waren vervaardigd in Zürich en werden per trein naar Nederland getransporteerd.

The 1949 Maranatha church is located in the 'Sperrgebiet' of the 'Atlantic Wall'. With international support, several dozen temporary churches were manufactured in Germany after the liberation. One of the prototypes ended up in The Hague. The church was a gift from the Swiss Protestant churches, trusses, windows and doors were made in Zurich and were transported to the Netherlands by train.

56

JOODSE BEGRAAFPLAATS

📍 Scheveningseweg 21^A (hoek Burg. Patijnlaan-Scheveningseweg), 2517 KS Den Haag

🕒 **Zon. 12:00 - 17:00 uur**

💻 joodsebegraafplaats.nl

- ❶ Mannen en jongens houden op de begraafplaats het hoofd bedekt; hoed, muts, pet of keppel. Geen huisdieren toegestaan.
- ❶ *Male visitors are required to cover their head when visiting the burial ground. Yarmulkas are available for visitors. Pets are not allowed.*

De Joodse begraafplaats voor Portugese en Hoogduitse Joden is gesticht in 1694. De begraafplaats is omgeven door een muur en maakt een verstilde, ruime indruk. Grafstenen met inscripties in het Portugees, Spaans en Hebreeuws, een 'metaheerhuisje' (reinigingshuisje) en de voormalige beheerderswoning getuigen van de rijke Joodse geschiedenis.

The Jewish cemetery for Portuguese and Ashkenazi Jews was founded in 1694. The cemetery is surrounded by a wall and makes a hushed, spacious impression. Headstones with inscriptions in Portuguese, Spanish and Hebrew, a 'metaheerhuisje' (cleansing house) and the former caretaker's house bear witness to the rich Jewish history.

57

NOORDERKERK

📍 Schuytstraat 9, 2517 XB Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur

Dit kerkgebouw uit 1906 van architect J.C. Wentink is gebouwd in neoromaanse stijl. Het bakstenen gebouw heeft aan de straat een hoge topgevel, waarin twee rondboogvensters en een groot roosvenster zitten. De hoge toren heeft een neoromaanse spits. In het witgepleisterde interieur springen de rondboogvensters met gebrandschilderde ramen in het oog.

This church from 1906 was designed by architect J.C. Wentink in a neo-Romanesque style. The brick building has a high-top gable on the street side, with two round arched windows, and a large rose window. The tall tower includes a neo-Romanesque spire. The white-plastered interior includes the round-arched windows in stained glass. The room is covered by wooden barrel vaults.

58

MUSEUM PANORAMA MESDAG

📍 Zeestraat 65, 2518 AA Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

📄 panorama-mesdag.nl

📌 Gebruik maken van de traplift? Dat kan door van tevoren te reserveren via info@panorama-mesdag.nl

In 1880 kreeg Hendrik Willem Mesdag de opdracht tot het maken van een 360 graden schilderij met Scheveningen als onderwerp: Een vergezicht op de zee, de duinen en het vissersdorp. Dit panorama is het grootste schilderij van Nederland. Het complex dat het panorama huisvest bestaat uit een veertienhoekige rotonde en een ingangspartij in eclectische neorenaissancestijl.

In 1880, painter Hendrik Willem Mesdag was commissioned to create a 360-degree painting with Scheveningen as its subject: A vista of the sea, the dunes and the fishing village. This panorama is the largest painting in the Netherlands. The complex housing the panorama consists of a fourteen-sided rotunda to exhibit the panorama canvas and an entrance hall in eclectic neo-Renaissance style.

59

SOEFICENTRUM / VML. KOPSTATION

📍 Anna Paulownastraat 78, 2518 BJ Den Haag

🕒 Zon. 10:00 - 16:00 uur

📄 Site van de Nederlandse Soefi Beweging -
Soeficentrum Den Haag

🚫 beperkt toegankelijk voor minder validen - alleen grote zaal bg

Het Soeficentrum in Den Haag is gevestigd in het voormalige kopstation van het stoomtram-netwerk van de Hollandsche IJzeren Stoomtram Maatschappij (H.I.J.S.M) uit 1886. Het tracé van de lijn is geheel verdwenen. Vanaf het station aan de Anna Paulownastraat kon men per stoomtram naar Scheveningen of naar Hollands Spoor reizen. De exploitatie van de lijn werd in 1915 gestaakt.

The Sufi Centre in The Hague is located in the former head-end station of the 1886 Hollandsche IJzeren Stoomtram Maatschappij (H.I.J.S.M) steam tram network. The line's tracks have completely disappeared. From the station on Anna Paulownastraat, one could travel by stream tram to Scheveningen or to Hollands Spoor. Operation of the line ceased in 1915.

60

NATIONAAL SCHAAKGEBOUW

📍 Van Speijkstraat 1, 2518 EV Den Haag

🕒 Zat. 13:00 - 18:00 uur

📄 dd1852.nl/page.php?i=2

Van Speijkstraat 1 is gebouwd in 1881. In de jaren 20 van de vorige eeuw kreeg het zijn huidige functie als schaaksociëteit en clubgebouw voor het Koninklijk Schaakgenootschap Discendo Discimus (DD). Deze vereniging werd opgericht in 1852 en is daarmee een van de oudste schaakclubs in de wereld. Van 1924 tot 1946 was dit ook het kantoor van de wereld-schaakbond (FIDE).

Van Speijkstraat 1 was built in 1881. In the 1920s, it gained its current function as a chess society and clubhouse for the Royal Chess Society Discendo Discimus (DD). This society was founded in 1852, making it one of the oldest chess clubs in the world. From 1924 to 1946, it was also the office of the World Chess Federation (FIDE).

NEOSTIJLEN (1800 - 1915)

In de 19de eeuw komen de neostijlen op. Er wordt teruggegrepen op eerdere bouwstijlen, zoals het classicisme, de gotiek en de renaissance.

NEOCALSSICISME

- 1 Paviljoen Von Wied, Pellenaerstraat 4, 1826, A. Noordendorp (niet open)

Bij het neoclassicisme werd teruggegrepen op de klassieke architectuur. Het tempelfront was het belangrijkste motief. In de gevels zie je veel pilasters (platte zuilen tegen de gevels).

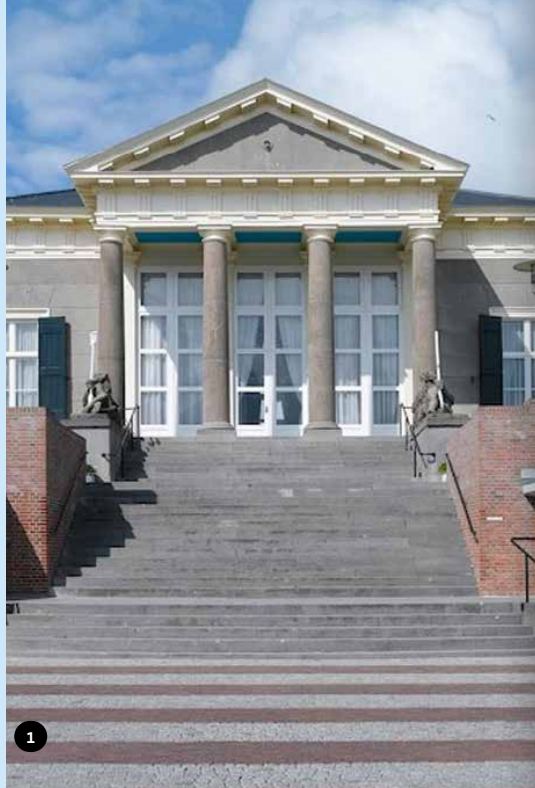
Neo-classicism drew on classical architecture. The temple front was the main motif. In the facades you see many pilasters (flat columns against the gables).

NEOGOTIEK

- 2 Heilige Jacobus de Meerdere, Parkstraat 65, 1878, Pierre Cuypers (Geopend op OMD zie pagina 69)

Rond 1830 ontstond een decoratieve en romantisch getinte neogotiek. Rond 1850 maakte deze plaats voor de (rationele) neogotiek van de bekende architect Pierre Cuypers. Hij nam de constructieprincipes van de middeleeuwse gotische kathedraal als uitgangspunt. Deze neogotiek werd toegepast op veel rooms-katholieke kerken.

Around 1830 a decorative and romantic neo-Gothic style emerged. Around 1850, this gave way to the (rational) neo-Gothic style of the famous architect Pierre Cuypers. He took the construction principles of medieval Gothic cathedrals as his starting point. This neo-Gothic was applied to many Roman Catholic churches.

1

2

3

4

NEO STYLES (1800 - 1915)

In the 19th century, neo-styles emerge. They hark back to earlier architectural styles, such as Classicism, Gothicism and Renaissance.

NEORENAISSANCE

- 3 Shell-kantoor, Carel van Bylandtlaan 30, 1917, gebroeders Van Nieuken (niet open)

Rond 1875 verscheen naast het neoclassicisme en de neogotiek een derde neostijl: de neorenaissance. Hierbij werd de architectuur uit de late renaissance als voorbeeld genomen. Denk aan bakstenen gebouwen met trapgevels en speklagen.

Around 1875, a third neo-style appeared alongside neo-classicism and neo-Gothicism: neo-Renaissance. This took architecture from the late Renaissance as an example. Think of brick buildings with stepped gables and lacework.

ECLECTICISME

- 4 Hogere Burger School, Bleyenburg 38, 1874, B. reinders en W.C. van der Waeyen Pieterszen (niet open)

Bij het eclecticisme werden verschillende historische stijlen door elkaar heen gebruikt. Architecten kozen het beste van de verschillende oude stijlen voor hun gebouw. De term eclectisch is afgeleid van het Griekse woord voor uitkiezen.

In Eclecticism, different historical styles were used interchangeably. Architects chose the best of different ancient styles for their buildings. The term Eclectic is derived from the Greek word for "select".

61

DE TEMPEL / VML HAAGSCHE COMMISSIE BANK

📍 Prins Hendrikstraat 39, 2518 HH Den Haag

🕒 **Zat. 12:00 - 17:00 uur**

🌐 archeologie.denhaag.nl

F.A. Bodde ontwierp in 1914 dit voormalige bankgebouw in de stijl van de 'Um 1800 Bewegung'. Dit komt tot uiting in het materiaalgebruik en de historiserende vormen-taal. De ontvangsthall is rijk gedeco-reerd. Een bronzen hek met aan de Lodewijk-XIV-stijl ontleende vormen, geeft toegang tot het trappenhuis. In de kelder een kluis waar de afdeling Archeologie het depot heeft gehuisvest. De kluisdeur is voorzien van Art Nouveau ornamentiek.

F.A. Bodde designed this former bank building in 1914 in the style of the "Um 1800" movement. This is reflected in the use of materials and the historicising design. The reception hall is richly decorated. A bronze gate with shapes derived from the Louis XIV style, gives access to the stairwell. A vault in the basement houses depot of the Department of Archaeology. The vault door features Art Nouveau ornamentation.

62

R.K. HEILIGE MARTHA KERK

📍 Hoefkade 623, 2525 LC Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur**

🌐 rkdenhaag.nl/gg/heiligewillibrord

Deze aan drie zijden vrijstaande kerk uit 1908/1909 is in neogotische stijl gebouwd naar een ontwerp van N. Molenaar sr. In 1924 zijn de eindtravee van het schip en de toren toegevoegd door zijn zoon N. Molenaar jr. Het interieur van de kerk is geïnspireerd op het schip van de Grote- of Sint Jacobskerk in Den Haag. De tongewelven zijn met decoratieve schilderijen versierd.

This three-sided freestanding church was built in a neo-Gothic style in 1908 and 1909. It was based on the design by N. Molenaar Sr. In 1924, his son N. Molenaar Jr., added the end bay of the nave and the tower. The interior of the church is inspired by the nave of the Grote of Sint-Jacobskerk in The Hague. The barrel vaults are decorated with ornamental paintings.

via de zij-ingang De Bockstraat 58

63

HAAGS OPENBAAR VERVOER MUSEUM

📍 Parallelweg 224, 2525 NL Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur**

💻 hovm.nl

Het Haags Openbaar Vervoer Museum is gehuisvest in een oude tramremise naar ontwerp van A.A. Schadee. Van 1906 tot 1983 heeft de remise dienst gedaan voor de HTM. In 1983 is hij vervangen door de nieuwe remise aan de Meppelweg. Vanaf dat moment zijn de historische trams hier gestald.

The Haags Openbaar Vervoer Museum (The Hague public transport museum) is located in an old tram depot designed by A.A. Schadee. From 1906 to 1983, the depot was used by the HTM (Hague Tramway Company). In 1983, it was replaced by a new depot on the Meppelweg. From that moment on, historical trams are stored here.

64

STADSBOERDERIJ OP DEN DIJK

📍 Bovendijk 141 - 143, 2548 AX Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur | Zon. 10:00 - 16:00 uur**

💻 denhaag.nl/stadsboerderijen

Deze boerderij heette vroeger de 'Schoutswoning'. De geschiedenis van de boerderij gaat terug tot ver in de middeleeuwen. De polder waarin de boerderij ligt behoorde van oudsher tot het dorp Wateringen. Voor zover bekend is dit de vroegste plaats in Wateringen waar op gebouwd is. Al in de eerste helft van de 13de eeuw stond hier een versterkte woning, 'Huys uten Hoecke'.

This farm used to be called the 'Schoutswoning'. The history of the farmhouse goes back far into the Middle Ages. The polder in which the farm is situated belonged to the village of Wateringen from way back. This is probably the earliest place in Wateringen that was built on. Already in the first half of the 13th century there was a fortified house here, 'Huys uten Hoecke'.

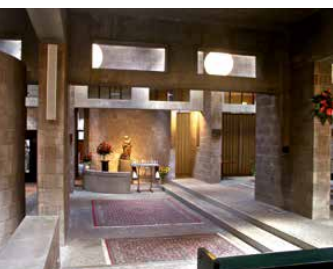
65

HEILIGE PASTOOR VAN ARSKERK

📍 Aaltje Noorderwierstraat 4-6, 2551 GA Den Haag

🕒 Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 16:00 uur

🌐 rkparochiedevierevangelisten.nl/pastoor-van-ars

Deze uit grijze betonsteen opgetrokken kerk, een ontwerp uit 1966 van Aldo van Eyck, is uniek in Nederland. De kerk bestaat uit twee hoofdelementen: een gesloten driehoek met daarin een lage kerkruiimte en een hoge dwarsruimte: de 'Via Sacra' met twee kapellen. In het interieur is herhaaldelijk een cirkel-motief terug te vinden.

Constructed of grey concrete blocks, this church was designed in 1966 by Aldo van Eyck. The design is particularly unique among buildings in the Netherlands. The church consists of two main elements: a triangle containing a low-lying area, and a higher placed diagonal element, a 'Via Sacra' with two small chapels. The interior repeatedly features a circle motif.

66

ONZE LIEVE VROUW HEMELVAARTKERK

📍 Loosduinse Hoofdstraat 4, 2552 AJ Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur | Zon. 12:00 - 16:00 uur

🌐 rkparochiedevierevangelisten.nl

Deze neogotische kerk met haar hoge toren is gebouwd in 1881 naar ontwerp van E. J. Margry. Het interieur is zoveel mogelijk teruggebracht naar de oorspronkelijke staat. De kruiswegstaties en de gebrandschilderde ramen in de transepten zijn uit de bouwtijd. De kerk is nog steeds een markant herkenningspunt aan de rand van de oude dorpskern van Loosduinen.

This neo-Gothic church with its tall tower was built in 1881 to the design of E. J. Margry. The interior was restored to its original state. The Stations of the Cross and the stained-glass windows in the transepts are from the construction period. The church is still a striking landmark on the edge of the old village centre of Loosduinen.

67

MOLEN DE KORENAER

📍 Margareta van Hennebergweg 4, 2552 BA Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 16:00 uur**

💻 molendekorenaer.nl

Deze molen is van oorsprong één van de oudste korenmolens van Nederland. In 1595 schonk Prins Maurits een nieuw te bouwen molen aan de bevolking van Loosduinen. Toen de 'Maurits-molen' werd gebouwd, was deze geheel van hout. In 1720 woedde een zware storm waarbij het houten bovengedeelte vernield werd. De herbouw werd meteen ter hand genomen.

This was originally one of the oldest corn mills in the Netherlands. In 1595, Prince Maurits gifted a new, yet-to-be-built mill to the people of Loosduinen. When the 'Maurits Mill' was built, it was completely constructed of wood. The wooden upper section of the mill was almost entirely destroyed by a storm in 1720. Large-scale renovations immediately took place.

68

ABDIJKERK

📍 Willem III straat 40, 2552 BS Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur**

💻 abdijskerk.nl

In het centrum van Oud-Loosduinen is omstreeks 1230 door Machteld van Brabant en haar gemaal graaf Floris IV een Cisterciënzer nonnenklooster gesticht, waarvan de Abdijskerk het laatste overblijfsel is. De kerk is een fraai voorbeeld van de Scheldegotiek. Kenmerkend voor deze vroeg-gotische stijl zijn de smalle lancetvensters.

This medieval abbey church was built in the centre of Oud-Loosduinen and was officially founded in 1230 by Machteld van Brabant and her consort Count Floris IV. It was originally meant as a Cistercian convent. The only remaining trace of this convent is the abbey. The abbey church is an excellent example of Schelde Gothic. The narrow lancet windows are characteristic of this early-Gothic style.

69

HISTORISCHE BUITENPLAATS OCKENBURGH

📍 Monsterseweg 4, 2553 RL Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur | Zon. 10:00 - 16:00 uur**

🌐 villaockenburgh.nl

Dit van oorsprong 17de-eeuws landgoed werd gesticht door dichter en medicus Jacob Westerbaan. Het is ontstaan uit een samenvoeging van het oude landgoed Ockenburgh met een deel van landgoed Santvoort en het Santvoortsche Bosch (nu Hyacintenbos). Het huidige landhuis dateert uit 1648 en werd in 1851 en 1889 verbouwd en uitgebreid in eclectische stijl met neoclassicistische elementen.

This 17th century country estate was founded by poet and doctor Jacob Westerbaan. It was created by joining the old Ockenburgh country estate with a part of the Santvoort estate and the Santvoortsche Bosch (now Hyacintenbos). The present country house dates from 1648 and was altered and extended in eclectic style with neo-classicistic elements in 1851 and 1889.

70

R.K. SINT AGNES KERK

📍 Beeklaan 188, 2562 AP Den Haag

🕒 **Zon. 13:00 - 16:00 uur**

🌐 rkdenhaag.nl

Deze neogotische kerk uit 1903 werd ontworpen door A.A.J. Margry en J.M. Snickers. Het schip wordt overdekt door houten tongewelven en trek balken naar het voorbeeld van kapconstructies uit de Engelse laatgotiek. Het gebrandschilderd glas is uit de bouw tijd en het glas in lood uit 1928-1932 is van Lou Asperslagh. De oorspronkelijke neogotische inventaris is nog grotendeels aanwezig.

This neo-Gothic church from 1903 was designed by A.A.J. Margry and J.M. Snickers. The nave is covered by wooden barrel vaults and drawbeams modelled on roof structures from the English Late Gothic period. The stained glass is from the building period and also from 1928-1932 by Lou Asperslagh. The original neo-Gothic inventory is still largely present.

NIEUWE HAAGSE SCHOOL (1920 - 1940)

De Nieuwe Haagse School is een bouwstijl uit het interbellum waarin elementen uit de architectuur van De Stijl, Frank Lloyd Wright en H.P. Berlage bij elkaar komen. De strakke lijnen en geometrische volumes van deze stroming vormden, meer dan de Amsterdamse School, de aanzet van de moderne architectuur. De bouwstijl onderscheidt zich van de Amsterdamse School door haar strakke vormgeving en van het Nieuwe Bouwen door haar meer luxueuze en decoratieve uitvoering. Karakteristiek zijn de horizontale lijnen van gevelbanden boven kozijnen, erkers en balkons, de stedenbouwkundige samenhang en de symmetrie.

Een grote reeks iconische gebouwen en monumentale stadsbeelden van hoge kwaliteit in deze stijl zijn karakteristiek voor Den Haag.

Thema

Foto's:

- 1 Van Hogenhoucklaan 56 t/m 60, 1930, F.L.J. Lourijzen **(niet open)**
- 2 Daltoncollege, Aronskelkweg 1, 1933, Co Brandes e.a. **(niet open)**
- 3 Parkflat Marlot, Offenberglaan 1, 1934, Co Brandes **(niet open)**

NIEUWE HAAGSE SCHOOL (1920 - 1940)

The Nieuwe Haagse School is a building style from the interbellum period that brings together elements from the architecture of De Stijl, Frank Lloyd Wright and H.P. Berlage. The clean lines and geometric volumes of this movement, more so than the Amsterdam School, were the impetus for modern architecture. The architectural style is distinguished from the Amsterdam School by its austere design and from the Nieuwe Bouwen by its more luxurious and decorative execution. Characteristic features are the horizontal lines of facade bands above window frames, bay windows and balconies, urban coherence and symmetry.

A large series of iconic buildings and high-quality monumental townscapes in this style are characteristic of The Hague.

71

THEATER DE REGENTES / VML. ZWEMBAD

📍 Weimarstraat 63, 2562 GR Den Haag

🕒 Zon. 11:00 - 17:00 uur

💻 theaterderegentes.nl

De Regentes is een uniek en sfeervol Art Deco gebouw uit 1920. Destijds het grootste overdekte zwembad en badhuis van Europa. Ook vonden er internationale zwemwedstrijden plaats. In de jaren 90 is het zwembad verbouwd tot theatercomplex. In alle hoeken en gaten zijn nog vele details van het zwembad terug te vinden zijn met als hoogtepunt Het Diep.

The Regentes is a unique and atmospheric Art Deco building from 1920. At the time, it was the largest indoor swimming pool and bathing house in Europe. It also hosted international swimming competitions. In the 1990s, the swimming pool was converted into a theatre complex. In every nook and cranny, many details of the pool can still be found, culminating in The Deep.

72

HEILIGE FAMILIEKERK

📍 Kamperfoelieplein 29, 2563 HX Den Haag

🕒 Zat. 11:00 - 17:00 uur

💻 rkparochiedevierevangelisten.nl

De Heilige Familiekerk is gebouwd in 1921-1922 naar ontwerp van Jan Stuyt. De kerk is een kruisbasiliek, geïnspireerd op de vroeg Romaanse Duitse kerkarchitectuur. De westgevel bezit een groot timpaan met een tegeltableau dat de 'Heilige Familie' voorstelt. De kerk heeft mooie gebrandschilderde ramen in het interieur en grote muurschilderingen uit de jaren zestig van de vorige eeuw.

This church was built in 1921-1922 and designed by architect Jan Stuyt. It is a cruciform basilica, inspired by early German Romanesque church architecture. The facade on the west side has a large tympanum with a tile tableau depicting the Holy Family. The interior of the building consists of beautiful stained-glass windows, as well as murals from the 1960s.

73

BETHLEHEMKERK

📍 Laan van Meerdervoort 627, 2564 AA Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 13:30 uur**

🌐 bethlehemkerk-den Haag.nl

Dit kerkgebouw uit 1929-1931 is een ontwerp van J.C. Meischke en P. Schmidt. In het ontwerp zijn invloeden van de Nieuwe Haagse School zichtbaar. Het gemoderniseerde interieur is witgepleisterd en heeft een spitsbogige overkapping. De markante toren is gelegen in de zichtas van de Laan van Eik en Duinen.

This church was built in the period 1929-1931 and was based on a design by J.C. Meischke and P. Schmidt. The design has influences of the Nieuwe Haagse School. The modern interior is white-plastered and has a pointed, arched roof. The remarkable tower can be seen from the Laan van Eik en Duinen.

74

PAPAVERHOF (WBV DAAL EN BERG)

📍 Klimopstraat 48A, 2565 VK Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 16:00 uur**

🌐 daalenberg.nl

De woningen in de Papaverhof maken deel uit van woningbouw-complex Daal en Berg, dat in 1921 gebouwd werd naar ontwerp van 'De Stijl' architect Jan Wils. Het complex van eengezinswoningen en etagewoningen is aangelegd in een hoefijzervormige ring rond een verdiept plantsoen. Hierin integreerde Wils de Britse tuinstad-gedachte rond de thema's 'licht, lucht en ruimte'.

The homes on the Papaverhof are part of the Daal en Berg housing complex. This complex was built and designed by 'De Stijl' architect Jan Wils. The complex of single-family and storied homes is laid out in a horseshoe-shaped ring around a sunken park. Incorporating the themes of 'light, air, and space', Jan Wils based his design on the philosophies of the British garden city.

75

HAAGSE HONING TUIN / VML. STOOMGEMAAL

📍 Houtrustweg 45, 2566 HA Den Haag

🕒 **Zat. 12:00 - 16:30 uur | Zon. 12:00 - 16:30 uur**

🌐 haagsehonig.nl

Rond het oude stoomgemaal uit 1885 bevindt zich een stadsparadijsje waar op natuurlijke wijze wordt getuinierd. Het gemaal maakt onderdeel uit van het gemalen- en sluizen-complex Houtrust en is gebouwd naar ontwerp van J. van der Vegt in sobere neorenaissance stijl. De tuin is de bijtuin van imkerij Haagse Honing.

Around the old steam pumping station from 1885 is an urban paradise where natural gardening takes place. The pumping station is part of the pumping and lock complex Houtrust and was built to a sober neo-Renaissance design by J. van der Vegt. The garden is the bee garden of beekeeper Haagse Honing.

THABOR KERK

📍 Prins Mauritslaan 15, 2582 LK Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 15:00 uur**

🌐 cgk-scheveningen.nl

76

Deze wederopbouwkerk uit 1955 is gebouwd naar een ontwerp van architect W. de Jonge. De kerk met bakstenen gevels heeft een middenschip en twee zijbeuken. De prachtige preekstoel en de doopvont zijn ontworpen en gemaakt door ouderling Jac. van Leeuwen. Het huidige orgel uit 1918 is afkomstig uit de Nederlands Hervormde Julianakerk in Haarlem-Schoten en is in 1982 geplaatst.

This postwar church was built in 1955, to a design by architect W. de Jonge. The church with brick facades has a nave and two aisles. The beautiful pulpit and the baptismal font were designed and made by elder Jac. van Leeuwen. The current organ from 1918 originates from the Dutch Reformed Julianakerk in Haarlem-Schoten and was installed in 1981.

77

HEILIGE ANTONIUS ABTKERK

📍 Scheveningseweg 235, 2584 AA Den Haag

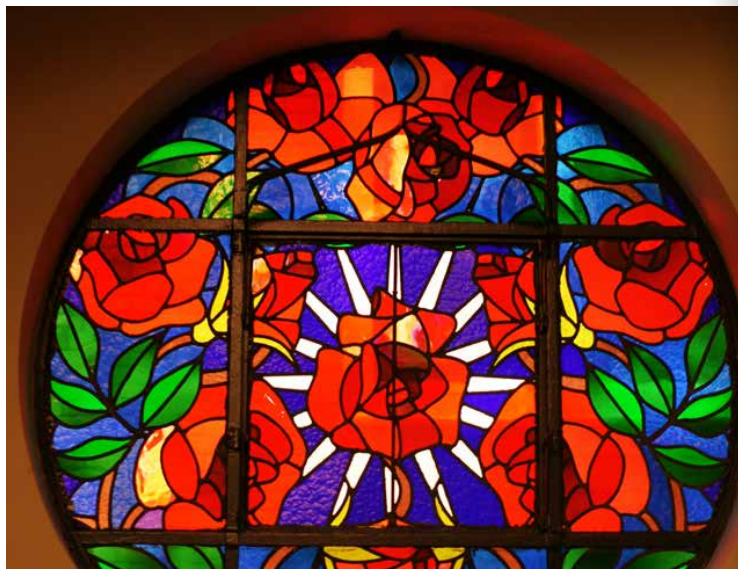
🕒 **Zat. 10:00 - 16:30 uur | Zon. 12:30 - 17:30 uur**

💻 vriendenvandeabt.nl

Deze kerk dateert uit 1925 en is een ontwerp van Jos en Pierre jr. Cuypers. Met zijn hoge toren is de kerk opvallend aanwezig in het silhouet van Scheveningen. De kerk heeft een indrukwekkend apsismozaïek boven het altaar, gemaakt door Antoon Molkenboer. Het herinnert aan de wonderbare gebedsverhoring die in 1848 plaats zou hebben gevonden. Ook de interieurafwerking is zeer fraai.

The church from 1925 is designed by Pierre and Jos Cuypers. The church is known for its impressive mosaic in the apse of the altar. This mosaic, created by Antoon Molkenboer in 1927. It commemorates the so-called 'Cholera Miracle' that is said to have occurred in 1848.

78

TOVERLANTAARNMUSEUM SCHEVENINGEN

📍 Scheveningseweg 241, 2584 AA Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur**

💻 toverlantaarnmuseum.nl

Deze 19de-eeuwse villa is gebouwd in badplaatsarchitectuur met behoud van de oorspronkelijke duinstructuur zoals in die tijd gangbaar was. De achtertuin is daardoor geëvolueerd tot een opmerkelijke besloten waterrijke groene oase te midden van een volgebouwde omgeving. In de villa is nu het Toverlantaarnmuseum gevestigd met een overzicht van de ontwikkeling van de projectietechniek.

This 19th-century villa was built in seaside architecture and retained the original dune structure as was common at the time. As a result, the back garden has evolved into a remarkable enclosed watery green oasis in the midst of a built-up environment. The villa now houses the Magic Lantern Museum with an overview of the development of projection technology.

Begane grond

79

OUDE KERK SCHEVENINGEN

📍 Keizerstraat 8, 2584 BJ Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur**

🌐 oudekerkscheveningen.nl

De Oude Kerk uit de tweede helft van de 15de eeuw was de parochiekerk van het dorp Scheveningen. Het is een in baksteen gebouwde laat-gotische pseudo-basiliek met een hoger koor. De toren met zijn acht-kantige bovenverdieping en naaldspits is van vóór 1500. Het inwendige van de kerk wordt gekarakteriseerd door ronde bakstenen pijlers en houten tongewelven.

The Old Church from the second half of the 15th century was the parish church of the village of Scheveningen. It was built as a Gothic brick pseudo-basilica with a high single-aisle choir. The tower, with its eight-sided top floor and spire, was built before 1500. The church's interior is characterised by its round, stone pillars and wooden barrel vaults.

80

BEGRAAFPLAATS TER NAVOLGING

📍 Prins Willemstraat 43, 2584 HT Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 15:00 uur**

🌐 ternavolging.nl

📍 Ingang is op de hoek van de Scheveningseweg en de Duinstraat

Deze kleine begraafplaats ligt op een afgevlakte duintop. Op 11 mei 1780 heeft de eerste teraardebestelling plaatsgevonden. Het cirkelvormig aangelegde grafveld wordt omsloten door een bakstenen muur. De huidige omvang dateert van 1793 toen de begraafplaats werd vergroot van 30 naar 72 graven. Bekende personen die hier liggen begraven zijn Groen van Prinsterer, Betje Wolff en Aagje Deken.

This small cemetery is located on a flattened dune top. The first burial took place on 11 May 1780. The circular burial ground is enclosed by a brick wall. Its present size dates from 1793, when the cemetery was enlarged from 30 to 72 graves. Famous people buried here are Groen van Prinsterer, Betje Wolff and Aagje Deken.

RATIONALISME 1900 - 1920)

Rond 1900 ontstaat het rationalisme. Bij deze bouwstijl staat de functionele en logische indeling van het gebouw voorop. Pas als de plattegrond is bepaald, komt de buitenkant aan de orde. De constructie is in het zicht gelaten. Baksteen moest dus bijvoorbeeld niet weggestopt achter een pleisterlaag. Eenheid, eerlijkheid en soberheid zijn belangrijk.

Het rationalisme is niet los te zien van architect H.P. Berlage. Berlage wilde juist vernieuwing en niet het verleden nabootsen zoals bij de 19-eeuwse neostijlen. Hij streefde naar een zuivergebruik van bouwmaterialen. Constructieve elementen werden benadrukt door het gebruik van natuursteen. Een belangrijke navolger van Berlage is Kropholler.

Thema

Foto's:

- 1 Villa Henny, Scheveningsweg 42, 1898, H.P. Berlage (**niet open**)
- 2 De Nederlanden van 1845, Kerkplein 1-3, 1896, HP Berlage (**Geopend op OMD zie pagina 125**)
- 3 Heilige Paschalis van Baylon, Wassenaarseweg 53, 1921, A.J. Kropholler (**Geopend op OMD zie pagina 125**)
- 4 Meddens, Hofweg 9 en 11, 1915, H.P. Berlage (winkelpand)

RATIONALISME (1900 - 1920)

Rationalism emerges around 1900. In this architectural style, the functional and logical layout of the building comes first. Only when the floor plan is determined does the exterior come into play. The construction is left in sight. Brick, for instance, did not have to be hidden behind a layer of plaster. Unity, honesty and sobriety are important.

Rationalism cannot be seen separately from architect H.P. Berlage. Berlage actually wanted innovation and not imitation of the past as with the 19th-century neo-styles. He strove for a pure use of building materials. Structural elements were emphasised by the use of natural stone. An important follower of Berlage is Kropholler.

81

EBEN HAEZERKERK - HET KOMPAS

📍 Keizerstraat 177, 2584 RX Den Haag

🕒 **Zat. 10:30 - 14:30 uur**

🌐 kompasscheveningen.nl

Deze éénbeukige kerk uit 1892 is gebouwd in neorenaissancestijl. Het gebouw was oorspronkelijk gebouwd voor de Dolerende kerk en heette toen Pniëlkerk. In 1921 is de kerk in gebruik genomen door de Oudgereformeerde Gemeente. In de oostelijke gevel bevindt zich een roosvenster met gemetselde tracering.

This single-nave church from 1892 is built in a neo-Renaissance style. The building was originally built for the Dutch nonconformist church and was then called the Pniëlkerk. In 1921, the church was put into use by the Oudgereformeerde Gemeente (Old Reformed Congregation). Located on the east side of the building is a rose window outlined in brick.

82

ORDE VAN VRIJMETSELAREN - VRIJMETSELARIJ MUSEUM

📍 Javastraat 2B, 2585 AM Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur**

🌐 vrijmetselarijmuseum.nl

Dit aan drie zijden vrijstaande stadswoonhuis uit 1908 is gebouwd in een historiserende bouwstijl voor de meubelfabrikant Pander. Op de bel-etage is nog de oorspronkelijke interieurafwerking te bewonderen. Sinds 2015 is dit gebouw het hoofdkwartier van de Orde van Vrijmetselaren onder het Grootosten der Nederlanden. Het huisvest ook het Vrijmetselarij Museum.

This 1908 town house, detached on three sides, was built in a historical architectural style for Pander, a furniture manufacturer. The original interior finishing on the main floor is still in superb condition. Since 2015, this building has been the headquarters of the Order of Freemasons under the Grand East of the Netherlands. It also houses the Dutch Museum of Freemasonry.

83

DAMESLEESMUSEUM

📍 Nassauplein 15, 2585 EB Den Haag

🕒 **Zat. 10:00 - 17:00 uur | Zon. 10:00 - 17:00 uur**

💻 [Damesleesmuseum.nl](https://damesleesmuseum.nl)

In 1894 werd het Damesleesmuseum in Den Haag opgericht. Naast de leesgezelschappen waren ook de sociëteiten in Den Haag uitsluitend voor een bepaalde groep, namelijk de heren. In het Damesleesmuseum vonden Haagse dames een eigen toevluchtsoord. In een huiselijke omgeving konden zij hier de nieuwste romans lezen en over literatuur praten.

In 1894, the Ladies' Reading Museum was founded in The Hague. In addition to the reading societies, the clubs in The Hague were also exclusively for one group of people, in this case gentlemen. In the Ladies Reading Museum, ladies from The Hague found their own refuge. Here, in a homely environment, they could read the latest novels and talk about literature.

84

ALGEMENE BEGRAAFPLAATS - SCHIJNDODENHUIS

📍 Kerkhoflaan 12, 2585 JB Den Haag

🕒 **Zat. 9:00 - 16:00 uur**

💻 denhaag.nl/overlijden/begraafplaatsen

Deze begraafplaats werd in 1830 in gebruik genomen en is ontworpen door Zeger Reyers. Bij de aanleg is gebruik gemaakt van het natuurlijke glooiende duingebied. Op de begraafplaats staat het schijndodenhuis dat in neoclassicistische stijl is gebouwd. Het eigenlijke schijndodenvertrek ligt op de verdieping en wordt slechts diffuus verlicht door een lichtkoepel.

This cemetery was inaugurated in 1830 and was designed by Zeger Reyers. Its construction made use of the natural sloping dune area. In the cemetery stands the 'schijndodenhuis' built in neo-classical style. The actual 'mock-death' room is on the first floor and is only diffusely lit by a skylight.

85

ST. PETRUS BANDEN

📍 Kerkhoflaan 10, 2585 JB Den Haag

🕒 Zon. 10:00 - 16:00 uur

💻 paxrkb.nl

De begraafplaats is aangelegd rond 1830. Kenmerkend is vooral haar monumentale architectuur: de neoclassicistische kapel uit 1838 en de langgerekte neoromaanse arcade uit 1885, waarin ook Byzantijnse invloeden zijn te herkennen. St. Petrus Banden heeft een allure en stijl die zeldzaam is voor Nederland en deze architectuur tref je nauwelijks aan bij andere begraafplaatsen.

The cemetery was laid out around 1830. Its monumental architecture is particularly characteristic: the neo-classical chapel from 1838 and the elongated neo-Romanesque arcade from 1885, in which Byzantine influences can also be recognised. St Petrus Banden has an allure and style that is rare in the Netherlands and this architecture is rarely seen in other cemeteries.

86

MUZEE SCHEVENINGEN

📍 Neptunusstraat 90-92, 2586 GT Den Haag

🕒 Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur

💻 muzee.nl

Muzee Scheveningen is gehuisvest in een voormalig schoolgebouw. In 1877 werd met de bouwwerkzaamheden begonnen. Een maquette van het schoolgebouw werd in 1878 naar de Wereldtentoonstelling in Parijs gezonden. Daar had men veel bewondering voor het ontwerp. Het schoolcomplex in Scheveningen is symmetrisch opgezet en in een rijk gedetailleerde neorenaissancestijl opgetrokken.

Muzee Scheveningen is housed in a former school building. Building work started in the course of 1877. A model of the school building was sent to the World Exhibition in Paris in 1878. There, the design was much admired. The school complex in Scheveningen was designed symmetrically and erected in a richly detailed Neo-Renaissance style.

87

O.L. VROUW VAN LOURDES - LOURDESKAPEL

📍 Berkenbosch Blokstraat 9A, 2586 HD Den Haag

🕒 Zat. 9:00 - 18:00 uur | Zon. 9:00 - 18:00 uur

🌐 rkdenhaag.nl

De Lourdeskapel dateert uit 1913, in de jaren 1924-1926 is de Onze Lieve Vrouwe Kerk erachter gebouwd. De kapel heeft een vrij sober interieur met een houten bekapping. De wand achter het altaar wordt in beslag genomen door een verkleinde (schaal 1:13) maar nauwkeurige kopie van de Lourdesgrot in Massabielle (Frankrijk).

The Lourdes Chapel dates from 1913. Our Lady Church was built behind it in the years 1924-1926. The chapel has a rather austere interior with a wooden covering. The wall behind the altar is occupied by a scaled-down (scale 1:13) but accurate copy of the Lourdes grotto in Massabielle (France).

88

METEOTOREN / VML. LUCHTWACHTTOREN 5C1

📍 Zwarte Pad te Scheveningen, 2586 HZ Den Haag

🕒 Zat. 12:00 - 15:00 uur

🌐 meteotoren.nl

De 6,5 meter hoge luchtwachtoren is in 1953 gebouwd. De toren maakte onderdeel uit van een landelijk netwerk van uitkijkposten dat tussen 1950 en 1960 (tijdens de Koude Oorlog) was opgezet om in tijden van oorlog laagvliegende vliegtuigen te kunnen signaleren. Onder de 1.500 meter konden deze met de toenmalige radartechniek niet worden waargenomen; dat gebeurde op gehoor en met kijkers.

This Air Observation Corps watchtower was built in 1953 and is 6.5 meters high. The tower is part of a national network of lookouts that were built between 1950 and 1960 (during the Cold War) in order to identify low-flying aircrafts in times of tension and war. Below 1500 meters these could not effectively be observed with the then existing radar technology, this was done with binoculars and by ear.

Wel de omgeving van de toren.

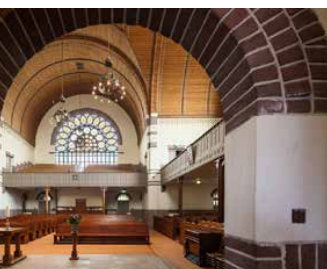
89

NIEUWE BADKAPEL

📍 Nieuwe Parklaan 90, 2587 BV Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur

💻 nieuwebadkapel.nl

De Nieuwe Badkapel uit 1916 is ontworpen door de Scheveningse architect W. Ch. Kuijper jr. De architectuur van de kerk is beïnvloed door Berlage en De Bazel. Opvallend zijn de twee slanke torens en rondboogvensters met gebrandschilderd decoratief glas en de galerij met open arcaden. Het interieur is nog vrijwel in de oorspronkelijke staat.

The Nieuwe Badkapel was designed by Scheveningen architect W. Ch. Kuijper jr. It was constructed in 1916. The architecture was influenced by Berlage and De Bazel. On the outside, the two slender towers stand out and also the large round arch windows with stained glass and the gallery with open arcades on the front side. The interior is still almost in its original state.

90

EERSTE NEDERLANDSE BUITENSCHOOL

📍 Doorniksestraat 28, 2587 XM Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 15:00 uur

💻 enbs.nl

De Eerste Nederlandse Buitenschool bevindt zich sinds 1933 aan de rand van het duingebied in Scheveningen. De school is gebouwd als herstellingsoord voor kinderen met tuberculose. Het complex is een ontwerp van A. Pet. De laag gelegen lighal en het schoolgebouw en de buitenlokalen zijn nog aanwezig.

The First Dutch Outdoor School has been located on the edge of the dunes in Scheveningen since 1933. The school was built as a convalescent home for children with tuberculosis. The complex was designed by A. Pet. The low-lying recess hall and the school building and outdoor classrooms are still present.

NIEUWE ZAKELIJKHEID/ NIEUWE BOUWEN (1917 - 1960)

In Nederland staat het Functionalisme beter bekend als het Nieuwe Bouwen of de Nieuwe Zakelijkheid. Functionaliteit stond voorop bij deze bouwstijl; de functie van het gebouw bepaalde het ontwerp. En er werden moderne materialen gebruikt, zoals beton, staal en glas. Naast functionaliteit waren licht, lucht en ruimte belangrijke uitgangspunten. Je herkent de bouwstijl aan de platte daken, de 'rechte hoek', de stalen raamkozijnen en het totale gebrek aan decoraties.

Bij het Nieuwe Bouwen kwamen de nieuwe materialen en constructie-technieken goed tot hun recht. Door de beton-skeletbouw verviel de dragende functie van de gevel. Hierdoor was een doorzichtige opbouw van de gevels mogelijk. En werd binnen met buiten verbonden.

Foto's:

- 1 Derde Ambachsschool, Zwaardstraat 14 en 16, 1931, J. Duiker en J.G. Wiebenga (**niet open**)
- 2 Nirvana, Benoordenhoutseweg 227, 1929, J. Duiker en J.G. Wiebenga (**niet open**)
- 3 Papaverhof, 1922, Jan Wils
- 4 Villa Hillebrand Van Soutelandelaan 42, 1935 Gerrit Rietveld (**niet open**)

NIEUWE ZAKELIJKHEID/ NIEUWE BOUWEN (1917 - 1960)

In the Netherlands, Functionalism is better known as Nieuwe Bouwen or Nieuwe Zakelijkheid. Functionality was paramount in this architectural style; the function of the building determined the design. And modern materials were used, such as concrete, steel and glass. Besides functionality, light, air and space were important principles. You recognise the architectural style by the flat roofs, the 'straight angle', the steel window frames and the total lack of decorations.

In het Nieuwe Bouwen, the new materials and construction techniques came into their own. Concrete-skeleton construction eliminated the load-bearing function of the facade. This allowed a transparent construction of the facades. And it connected the inside with the outside.

91

ONZE LIEVE VROUW VAN GOEDE RAADKERK

📍 Bezuidenhoutseweg 157, 2594 AG Den Haag

🕒 Zat. 9:00 - 12:30 uur | Zon. 16:00 - 19:30 uur

💻 parish.nl

Deze kerk van architect Jan van der Laan dateert uit 1953-1955. Ze is gebouwd in een op de Byzantijnse kerkenbouw geïnspireerde architectuur. De bakstenen kerk heeft in de voorgevel een mozaïek van Joan Collette. De kerkzaal is een centraalbouw, afgedekt met een tentdak gedragen door stalen spanten. Het interieur is uitgevoerd in schoon metselwerk met natuurstenen kolommen.

This church by architect Jan van der Laan dates from 1953-1955. It was built in Byzantine-inspired architecture. The brick church has a mosaic by Joan Collette in the facade. The church hall is a central building, covered with a tent roof supported by steel trusses. In the interior there are stone columns with masonry arches.

92

B30 / VML. MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

📍 Bezuidenhoutseweg 30, 2594 AV Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 16:00 uur

💻 facilicom.nl/nl/facility-management/dbfmo-pps/projecten-en-referenties/bezuidenhoutseweg-30-den-haag

Dit gebouw uit 1917 van rijksbouwmeester Knuttel is gebouwd als Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel. Het is een hiërarchisch gebouw: hoe hoger in het gebouw, hoe lager de verdiepingshoogte. Een deel van het interieur omvat decoraties in de stijl van de Um 1800-Bewegung en op het oosten geïnspireerde ornamentiek.

This 1917 building by government architect Knuttel was built as the Ministry of Agriculture, Industry and Trade. It is a hierarchical building: the higher in the building, the lower the floor height. Part of the interior includes Um 1800-Bewegung-style decorations and Oriental-inspired ornamentation.

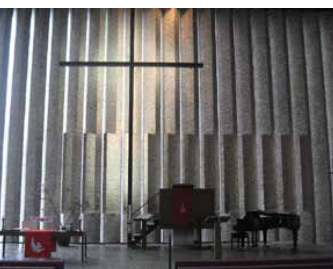
93

CHRISTUS TRIUMFATORKERK

📍 Juliana van Stolberglaan 154, 2595 CL Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 14:00 uur

🌐 ctkerk.nl

Deze kerk is gebouwd in 1962 naar ontwerp van architect Geert Drexhage. De 40 meter hoge vrijstaande toren vormt een markant stedenbouwkundig baken. Bijzonder zijn de 144 pilaren en de lichtval door eveneens 144 glasstroken. De Haagse kunstenaar André Kruysen heeft voor de kerk een modernistische Stiltehoek ontworpen.

This church was designed by architect G. Drexhage and built in 1962. The 40-metre high freestanding tower forms a striking urban landmark. Special features are the 144 pillars and the incidence of light through 144 glass strips. The Hague artist André Kruysen designed a modernist 'Stiltehoek' for the church.

94

GEBOUW WILLEM WITSEN / VML. OCTROOIRAAD

📍 Willem Witsenplein 6 - 6L, 2596 BK Den Haag

🕒 Zon. 12:00 - 16:00 uur

Dit gebouw is in 1933 gebouwd voor de Octrooiraad naar ontwerp van J.G. Robbers. De toepassing van metselwerk en betonbanden sluit aan bij de stijlkenmerken van de Nieuwe Haagse School, kenmerkend voor de wijk. Bij de transformatie zijn veel originele architectuurdetails van het exterieur en interieur behouden. Bijzonder zijn de gebrandschilderde ramen in het monumentale trappenhuis.

This building was built in 1933 for the Patent Office to the design of J.G. Robbers. The use of brickwork and concrete bands is in keeping with the stylistic features of the 'Nieuwe Haagse School', characteristic of the district. The transformation retained many original architectural details of the exterior and interior. The stained glass windows in the monumental stairwell are special.

95

MAERLANT LYCEUM

📍 Johannes Bildersstraat 11, 2596 ED Den Haag

🕒 Zon. 11:00 - 15:00 uur

💻 maerlant-lyceum.nl

Het Maerlantlyceum (voorheen Tweede Gemeentelijke Gymnasium) is gebouwd in 1926 naar ontwerp van ir. J. Limburg. In 1957 is de school uitgebreid met een extra verdieping, naar ontwerp van J.C. Herpel. De school is een samensmelting van het expressionisme van de Nieuwe Haagse School en het werk van W.M. Dudok. De sobere baksteen-architectuur bestaat uit kubistisch gegroepeerde bouwmassa's.

The Maerlant lyceum (previously the Tweede Gemeentelijke Gymnasium) was built in 1926, based on the design of Ir. J. Limburg. In 1957, an additional story was added to the school, based on the design of J.C. Herpel. The building style is a fusion of the expressionism of the Nieuwe Haagse School and the work of W.M. Dudok. The sober brick architecture consists of a cubist grouped construction masses.

96

R.K. KERK PASCHALIS BAYLON

📍 Wassenaarseweg 53, 2596 XK Den Haag

🕒 Zat. 10:00 - 17:00 uur

💻 rkdenhaag.nl

Dit kerkgebouw uit 1919-1921 van de architect A.J. Kropholler is gebouwd in een sterk door Berlage beïnvloede stijl. Kenmerkend zijn het ambachtelijk materiaalgebruik en de traditionele vormtaal. De kerk bezit een waardevolle inventaris met veel koperen en bronzen reliëfs van de edelsmeden Jan Eloy en Leo Brom.

This church was built between 1919 and 1921 and designed by architect A.J. Kropholler. The style is largely influenced by Berlage. It is characterised by artisanal materials and traditional forms. The church has a valuable inventory with many copper and bronze reliefs created by the precious metal workers Jan Eloy and Leo Brom.

97

TUIN VAN HUIS OP DE BUNKER

📍 Ruyschrocklaan 221, 2597 EB Den Haag

🕒 **Zat. 11:00 - 17:00 uur | Zon. 11:00 - 17:00 uur**

📱 [instagram: @bunkergarden](#)

- 🚫 Alleen de tuin is (beperkt) toegankelijk voor mindervaliden
- 🗣️ *Only the garden is (limited) accessible for disabled people*

Deze woning uit 1950 van Romke de Vries is gebouwd op een bunker uit WOII. Het ontwerp legt een sterke relatie tussen exterior en interieur. De overgang tussen binnen en buiten wordt geminimaliseerd door een grote glazen wand tussen de woonkamer en het terras.

This 1950 house by Romke de Vries was built on a WWII bunker. The design establishes a strong relationship between exterior and interior. The transition between inside and outside is minimised by a large glass wall between the living room and the terrace.

98

BUNKER - WIDERSTANDSNEST 318 - VERTEIDIGUNGSSTAB

📍 Badhuisweg, ter hoogte van 119-133, 2597 JM Den Haag

🕒 **Zon. 10:00 - 17:00 uur**

📱 [atlantikwallmuseum.nl](#)

- 🚫 Scheveningen naast koffiehuis "de Boshut" - Tramlijn 9: uitstappen bij tramhalte Wagenaarweg, circa 6 minuten lopen naar de bunker. Auto: Op loopafstand zijn betaalde parkeermogelijkheden.

Aan de rand van de Nieuwe Scheveningse Bosjes ligt een Duits bunkercomplex uit WOII. De commandopost van het type 608 is een grote bunker van 15 x 15 meter. Centraal ligt de commandoruimte, daaromheen liggen ruimten voor de commandant, onderofficieren en installaties. Het groepsonderkomen van het type 622 is het meest gebouwde bunkertype in de Atlantikwall.

In WWII, the Germans built a bunker complex on the edge of the Nieuwe Scheveningse Bosjes forest. Most of them are still there, such as the operations room and the group quarters. The most important bunker has been opened to the public. The command room is situated in this bunker, whose measurements are 15 x 15 metres.

99

STATIONSGEBOUW VML. VLIEGVELD YPENBURG

📍 ILSY-platsoen 1, 2497 GA Den Haag

🕒 Zon. 10:00 - 16:00 uur

🌐 historischypenburg.nl

Het Stationsgebouw op het voormalige vliegveld naar ontwerp van Brinkman en Van der Vlugt is gebouwd als een gebogen tribune, gericht op de landingsbanen. Het gebouw van de Nationale Luchtvaartschool werd in 1939 gebouwd en werd ontworpen door Mertens. Het vliegveld werd op 10 mei 1940 gevorderd door de Duitse bezetters maar tijdens de Slag om Den Haag weer heroverd.

The Station Building at the former airfield designed by Brinkman and Van der Vlugt was built as a curved stand facing the runways. The National Aviation School building was built in 1939 and was designed by Mertens. The airfield was requisitioned by the German occupiers on 10 May 1940, but recaptured during the Battle of The Hague.

100

TOBRUK BUNKER YPENBURG

📍 ILSY-platsoen, naast Scouting van Weerden Poelman, 2497 GA Den Haag

🕒 Zon. 10:00 - 16:00 uur

🌐 boei.nl

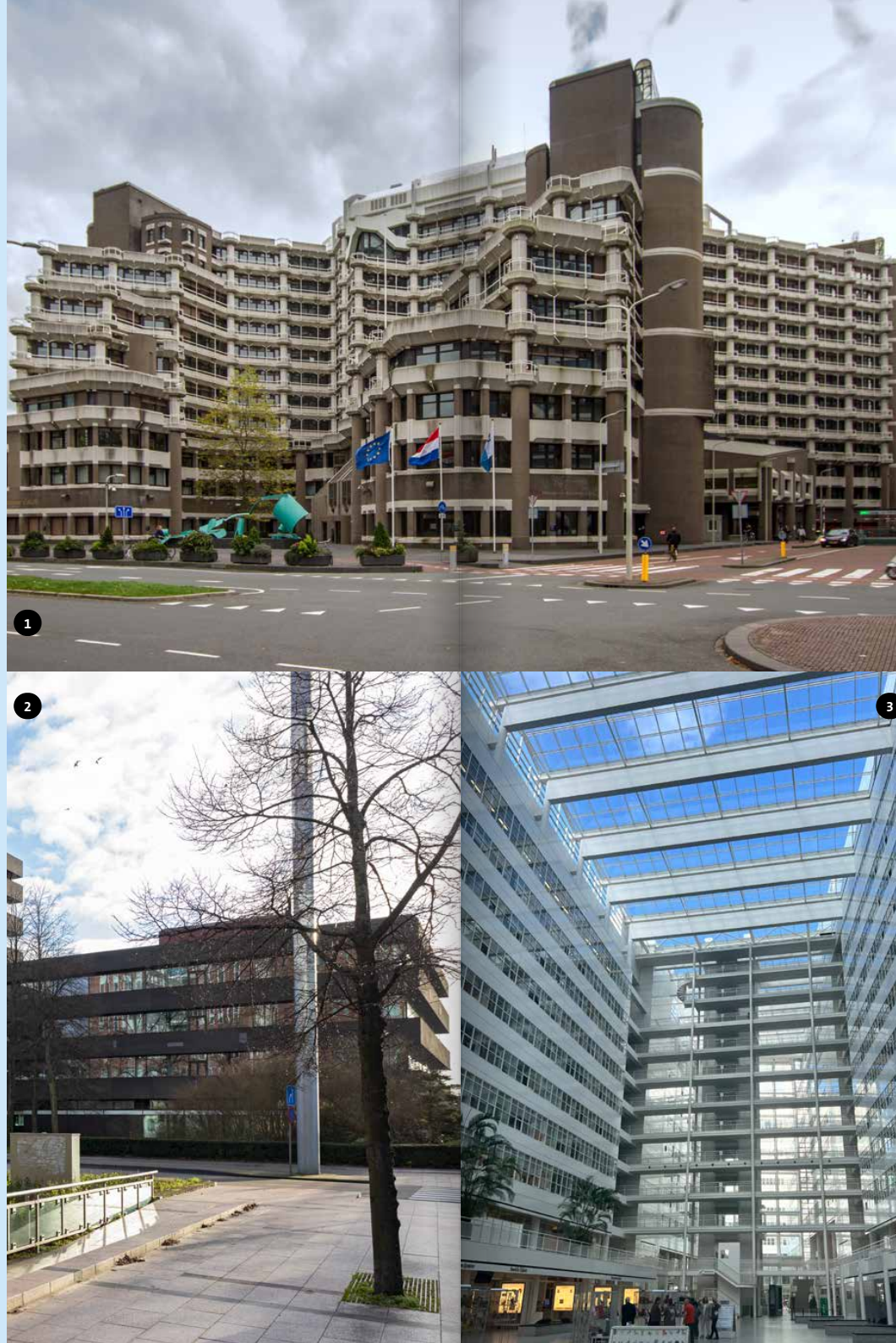
In WOII hebben de Duitsers vergeefs op 10 mei 1940 geprobeerd vliegveld Ypenburg te veroveren. Na capitulatie werd Ypenburg toch ingenomen. Omstreeks 1942/43 is het vliegveld door de Duitsers beveiligd met zogenaamde Tobruk bunkertjes. Dit zijn betonnen schuttersputten voor twee personen. Deze Tobruk is de laatste die er nog is, hij is herplaatst in de Ypenburgse Heuvelrug.

In WWII, the Germans unsuccessfully tried to capture Ypenburg airfield on 10 May 1940. After capitulation, Ypenburg was taken anyway. Around 1942/43, the airport was secured by the Germans with so-called Tobruk bunkers. These are concrete foxholes for two people. This Tobruk is the only one left, it has been reinstated in the Ypenburg Hillside.

POST 65 (1965 - 1995)

De periode tussen 1965 en 1995 was een turbulente tijd. Het was de tijd van de stadsvernieuwing en hele wijken gingen op de schop. Dit werd niet gewaardeerd door alle bewoners. De architectuur uit deze periode is zeer divers. Van brutalisme in de jaren zestig naar de bruine baksteen met schuine daken van de jaren zeventig, tot strak en wit in de jaren tachtig. Tussen 1965 en 1985 was het structuralisme populair. De gebouwen werden opgebouwd uit kleine eenheden die herhaald werden.

Foto's:

- 1 vml Ministerie van Buitenlandse Zaken
Bezuidenhoutseweg 67 1984 DC Apon
(niet open)
- 2 Siemensprinses Beatrixlaan 800 1971
M.P. Schutte en G.H. Bellaard (niet open)
- 3 Stadhuis, Spui 70, 1995, R. Meier
(Geopend op OMD zie pagina 14)

POST 65 (1965 - 1995)

The period between 1965 and 1995 was a turbulent time. It was the time of urban renewal and entire neighbourhoods were redesigned. This was not appreciated by all residents. Architecture from this period is very diverse. From Brutalism in the 1960s to the brown brick with sloping roofs of the 1970s, to sleek and white in the 1980s.

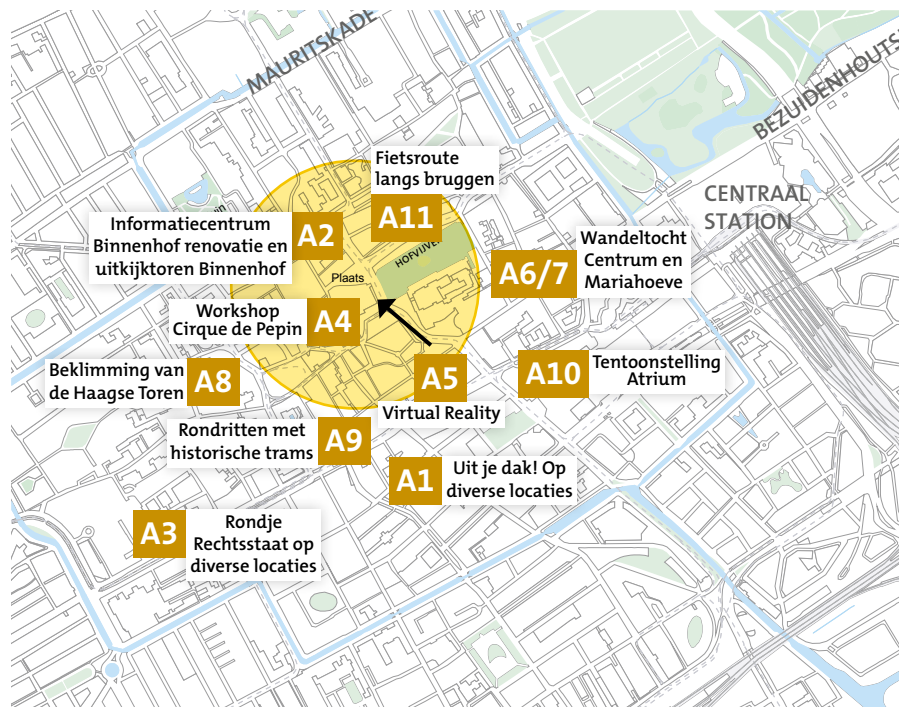
Between 1965 and 1985, Structuralism was popular. Buildings were composed of small units that were repeated.

Activiteiten / Activities

Naast de opengestelde panden zijn er ook verschillende activiteiten rondom het thema Erfgoed en architectuur: verschillende rondleidingen, een kunstworkshop, een fietstocht en nog meer. Hiernaast staat een overzicht van activiteiten bij de opengestelde monumenten.

In addition to the buildings that are open to the public, there are also various activities on the theme Heritage and architecture: several guided tours, an art workshop, a bicycle tour and much more. On the following page you will find an overview of activities in and around the buildings that are opened.

📍 Diverse activiteiten centrum Den Haag

nr.	Deelnemer	Activiteiten
1	De Bijenkorf	Zaterdag en zondag: In de Bijenkorf is een tentoonstelling te zien van alle restauratiewerkzaamheden aan de Bijenkorf, verzorgd door Burgy Bouwbedrijf. Zaterdag en zondag: rondleiding door het Bijenkorf-pand, georganiseerd door de Bijenkorf. Om 13:00, 15:00 en 17:00 uur - let op! Inschrijven kan via de website van de Bijenkorf
2	Nieuwe kerk	Zaterdag en zondag: Uitleg en demonstratie van het orgel
3	Stadhuis Spui (Atrium)	Zaterdag: Tentoonstelling in het Atrium
4	Heilige Antonius van Padua	Zaterdag: Uitleg over de kerk
5	Haagsche Bier Kluis / vml. bankierswoning	Zaterdag: Een kijkje nemen in de voormalige Synagoge die nu dienstdoet als vergaderzaal en bekend staat als 'Het Tuinhuis'
6	Duits Evangelische kerk	Zaterdag: Rondleiding door de kerk met verhalings over de geschiedenis
7	Museumschip Hendrina Johanna	Zaterdag en zondag: Bezigting historisch schip uit 1905 (Hagenaar) Zaterdag en zondag: Gedurende bezoek kunnen deelnemers, tegen een speciaal tarief genieten van "Haagse lekkernijen" bij Haagse Hop
8	HDV ISN Mescidi Aksa moskee	Zaterdag en zondag: Rondleiding over de geschiedenis van het gebouw en het huidige gebruik. Uitleg over objecten en de preekplek
9	Vergadering van Gelovigen	Zaterdag: Bezigtingen model van de Tabernakel uit het oude testament
10	Museumboot Buitensmuseum -Beurtschip	Zaterdag: In de gang naar de kerk op nr. 16 is op deze dag ook een tentoonstelling over de beurtvaart van 11:00 - 17:00 uur
12	Heilige Geesthofje	Zaterdag: Klassieke muziek in de tuin en optreden Uketiërs (ukelele band onder leiding van bewoner) kleine expositie, kindersnoephoek met grabbelton, hapjesbuffet, koffie Zondag: Vrij rondlopen, geen activiteiten
14	Hof van Wouw	Zaterdag: Rondleidingen
15	Distilleerderij museum Van Kleef	Zaterdag en zondag: Rondleidingen - Laat u meevoeren naar lang vervlogen tijden, toen de Hollandse jenever naar alle uithoeken van de wereld geëxporteerd werden en de distillateur nog leverancier was van echte levenswaters, medicijnen en parfum. Beëindig uw bezoek met een proefglasje naar keuze! Rondleidingen worden ieder half uur gegeven
16	Barthkapel	Zaterdag en zondag: Expositie van het werk van decorateur/kunstenaar Marlou Muda Zaterdag en zondag: De kunstenaar is aan het werk met diverse decoratietechnieken zoals marmer- en houtimmitaties en muurschilderingen, daarnaast worden haar olieverfschilderijen tentoongesteld
17	Huis Dedel - Design museum Dedel	Zaterdag: Rondleidingen door het pand om 11:00, 13:00 en 15:00 uur
18	Emmaus	Zaterdag: Rondleiding over de geschiedenis en vroeger en huidige gebruik van het pand Zaterdag: Kringloopwinkel en terras open, doorloop naar de kloostertuin
21	Hofje van Nieuwkoop	Zaterdag: Ontvangst en rondleidingen
23	CDA Partijbureau/vml. pand Haagse Duinwaterleiding	Zaterdag: Rondleiding door het gebouw en de historische Kuyperskamer om 10:00, 12:00, 14:00 en 16:00 uur
24	vml. Pander oude meubelfabriek	Zondag: Doorlopend programma. Bezoek aan het oude Panderkantoor, rondleidingen door het pand en filmvoorstellingen in het café. Er is ook een leuke activiteit bedacht voor kinderen, vanaf 11:00 uur Zondag: Filmvertoning. Er zal een pas ontdekte oude film worden vertoond. 'Van boom tot meubel'. Een zwart-wit film over de Pander Meubelfabriek uit 1928 gemaakt door de Haagse cineast Willy Mullens. Mooie beelden van houtbewerkers en meubelmakers in de fabriek. (30 minuten)
26	Kabinet van de Koning	Zaterdag: Bezigting pand (om 15:30 uur sluit de wachtrij. De dan wachtende bezoekers worden nog toegelaten)
27	Galerij Prins Willem V	Zaterdag en zondag: Vraagbaak in de Galerij van 13:00 - 16:00 uur
28	Grote of Sint Jacobs-kerk	Zaterdag en zondag: Rondleidingen met gidsen
29	Het Nutshuis	Zaterdag: Duik nog wat dieper in de historie van Het Nutshuis en bekijk nog meer ruimtes en doorgangen in het gebouw tijdens één van onze vier rondleidingen. Aanmelden is niet nodig, je kunt direct aanhaken
30	Gebouw Berlage -Ibis Styles City Centre	Zaterdag en zondag: Continu rondleidingen door de Rijksmonumentale onderdelen
31	Venduehuis der Notarissen	Zaterdag en zondag: Er zijn kijkdagen van een tweetal veilingen zijnde: Classical Paintings & Drawings - Een veelzijdige veiling met schilderijen, variërend van Oude Meesters tot negentiende- en vroegtwintigste-eeuwse kunst. en The Netherlands Unilever Collection - Een groot aantal moderne kunstwerken uit de bedrijfscollectie van Unilever The Netherlands
32	Oud Katholieke Kerk H.H. Jacobus en Augustinus	Zaterdag: Orgelconcert 14:00 tot 14:30 uur. Rondleiding: alleen kerkzaal
33	Elandstraatkerk - O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen	Zaterdag: Rondleidingen

nr.	Deelnemer	Activiteiten
35	Huis van het Boek / vml. Museum Meermannno	Zondag: Opening van 'Bibliotheca Thurkowniana Minor'. Dit is een bibliotheek met 1.515 miniatuurboekjes. De collectie miniatuurversies bevat onder meer het Bijbelboek Prediker en een boek met omschrijvingen en plaatjes van insecten. Maar ook een kleitablet uit 1803 voor Christus. Opening door hoofdcollectie Rickey Tax om 14:00 en 15:00 uur de deuren van deze mini-bibliotheek openen voor publiek. Er is beperkt plek dus reserveer vast je ticket(s) via online@huisvanhetboek.nl!
36	Sociëteit de Vereniging	Zaterdag en zondag: Demonstratie kegelen op de meer dan 100 jaar oude kegelbaan, Zaterdag en zondag: Rondleiding door een van de leden en de mogelijkheid om te pauzeren met eventueel een drankje en wat lekkers, de rust en de sfeer te proeven van de in 1851 opgerichte sociëteit. Bij mooi weer kan dat ook in de tuin
37	Huis Huguetan -Tijdelijk onderkomen Eerste Kamer der Staten-Generaal	Zaterdag: De wandelroute begint op Kazernestraat 52 bij de hoofdingang van de Eerste Kamer en eindigt in het monumentale Huis Huguetan aan het Lange Voorhout
40	West Den Haag / vml. Amerikaanse ambassade	Zaterdag en zondag: Verschillende exposities hedendaagse kunst
41	Algemene rekenkamer	Zaterdag: Zelfstandige looproute en gidsen aanwezig
42	Kloosterkerk	Zaterdag en zondag: Er vindt een pubquiz plaats over de historie van het gebouw (duur ca 15 minuten) om 12:30, 13:30, 14:30 en 15:30 uur, diverse muzikale optredens zaterdag om 14:00 uur en zondag om 12:00, 13:00 en 14:00 uur
43	Hotel des Indes	Zaterdag en zondag: Rondleidingen. Let op! vooraf gratis tickets reserveren vanaf 18 augustus via hoteldesindes.nl
45	Johan de Witthuis	Zaterdag: In de kamers die te bezichtigen zijn (alleen de bel-etage) staan medewerkers van het Johan de Witthuis die uitleg kunnen geven over de inrichting en architectuur
46	Raad van State / Paleis Kneuterdijk	Zaterdag: 13 september valt Monumentendag tegelijk met het 'Rondje Rechtsstaat', de afsluitende dag van de Week van de Rechtsstaat. Op Zaterdag zijn Paleis Kneuterdijk en diverse zittingzalen geopend. Op Zaterdag organiseert de Raad van State diverse activiteiten in het kader van het Rondje Rechtsstaat. Op Zondag is alleen Paleis Kneuterdijk geopend. Kom dan luisteren naar muziek in de Gotische zaal en maak een selfie op de troon!
47	Waalse kerk Den Haag	Zaterdag en zondag: Gedurende de dag korte rondleidingen met extra nadruk op de architectuur en het interieur van onze kerk. Korte orgelconcerten op het Cavaillé-Coll orgeltijden zie website Waalse kerk
50	R.K. Heilige Jacobus de Meerdere Kerk	Zaterdag en zondag: Rondleidingen waarin uitgebreid wordt stilgestaan bij de architect (P.J.H. Cuypers), de bouw (1875-1878) en de architectuur (Neogotiek) van de kerk. In de 19de eeuw kon een doorsnee kerk gebouwd worden voor ca. 75.000 gulden, deze kerk, het absolute hoogtepunt en meesterwerk van Cuypers kostte destijds 600.000 gulden. De kerk en het interieur, ook van de hand van Cuypers, verkeren nog in originele staat en vormen een ideaalbeeld van de 19de eeuwse neogotiek. KOORZOLDER. De bezoekers worden ook in staat gesteld 50 treden op te klimmen tot de koorzolder vanwaar men een prachtig overzicht heeft over het interieur van de kerk. Zaterdag en zondag: Orgelconcerten. Het orgel is het grootste orgel van Den Haag. Het is gebouwd in de traditie van Cavaillé-Coll en is perfect voor met name de Franse romantische orgelmuziek. Susanna Veerman zal tweemaal een concert van een half uur verzorgen. Aansluitend kunnen de bezoekers onder toezicht oog van Susanna de speeltafel en het interieur van het orgel bekijken
51	Stadsoase Spinozahof	Zaterdag: Rondleiding door de Stadsoase Spinozahof om 11:00, 14:00 en 16:00 uur, ervaar de rust en vriendelijkheid. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat deze prachtige plek kan blijven bestaan? Zaterdag: Vrije inloop voor iedereen die de Stadsoase Spinozahof ook eens aan de andere kant van het hek wil bekijken
52	St. Barbara begraafplaats en Pax crematorium	Zondag: Beziichtiging gebouwen, openstelling koffiekamer voor consumpties Zondag: Papieren rondwandeling verkrijgbaar
53	De Mesdag Collectie	Zaterdag en zondag: Instapronleidingen
54	Gymnasium Haganum	Zondag: Doorlopend rondleidingen
55	Maranathakerk	Zaterdag: Op gezette tijden zal er muziek klinken
56	Joodse begraafplaats	Zondag: Rondleiding begraafplaats, die Joods erfgoed is - 12:00 - 17:00 uur
58	Museum Panorama Mesdag	Zaterdag: Het Rotondegebouw, de oudste museumzalen en het Panorama zijn een Rijksmonument en dat delen we graag met zo veel mogelijk mensen! Onder begeleiding van een gids zijn er ieder heel uur tours voor het panorama-doe langs. Je krijgt een exclusief kijkje achter de schermen. Tickets voor deze rondleiding zijn alleen op 13 september verkrijgbaar aan de kassa. Vooraf reserveren is niet mogelijk Zaterdag: Optioneel een rondleiding voor € 7,50 per persoon
60	Nationaal Schaakgebouw	Zaterdag: 13 september wordt er van 14:00 tot en met ca. 17:30 uur gesnelschaakt door diverse leden. Iedereen kan aanschuiven
61	Tempel	Zaterdag: Rondleidingen over de geschiedenis van De Tempel. U mag een exclusief kijkje nemen in de schatkamer, die letterlijk 'onder de grond' is. Hier zijn de mooiste vondsten van de afgelopen 40 jaar tentoongesteld
63	Haags Openbaar Vervoer Museum	Zaterdag en zondag: Bezoekers kunnen genieten van een uitgebreide tentoonstelling, een collectie van 25 historische trams en een speurtocht voor kinderen. Ook kunnen diverse tram-gerelateerde attributen worden gekocht

nr.	Deelnemer	Activiteiten
64	Stadsboerderij Op den Dijk	Zaterdag en zondag: Tijdens het weekend van Open Monumentendag zijn ook de Levend Erfgoed Dagen. Aangezien wij op de stadsboerderij diverse zeldzame huisdier rassen hebben lopen kunnen bezoekers deze dagen een zeldzame huisdier rassen speurtocht doen op de boerderij om deze dieren wat beter te kunnen leren (her)kennen
66	Onze lieve Vrouw Hemelvaartkerk	Zaterdag: Koor Capella Sine Nomine vanaf 13:00 uur Zondag: Mini concertjes koor Deo Sacrum 13:00, 13:30 en 14:00 uur
67	Molen de Korenaer	Zaterdag: Rondleiding in de molen
68	Abdijkerk + B4:B75	Zaterdag: Orgelbespeling op het historische Reichner-Bätz orgel om 11:00, 12:00, 13:00, 14:00 en 15:30 uur Zaterdag: Boekenmarkt van 10:00 - 16:00 uur
70	R.K. Sint Agnes kerk	Zondag: Muziek in diverse vormen
71	Theater de Regentes / vml. zwembad	Zondag: Ieder halfuur een rondleiding door het hele pand van circa een 45 minuten. De Regentes is een uniek en sfeervol Art Deco gebouw, een voormalig zwembad en badhuis uit 1920. Ook in 1920 was het al bijzonder: Het was toen het grootste overdekte zwembad van Europa. De Regentes is nu een bruisend buurttheater, in een gebouw dat voor iedereen nog steeds zeer tot de verbeelding spreekt. De bijzondere architectuur met de authentieke elementen van het zwembad, zoals de tegeltjes, bewegwijzering en badhokjes is behouden gebleven en wordt gekoesterd., Voor een kort bezoek bieden we ook flitsrondleidingen aan van circa 10 minuten. Neem een duik in Het Diepe en ga via de badhokjes naar onze Grote Zaal
73	Bethlehemkerk	Zaterdag: Rondleidingen tussen 11:00 en 13:30 uur: waarbij de volgende onderdelen/onderwerpen voorbij komen: 1. Architectuur 2. Vieringen 3. Inloopcafé Dichtbij 4. Orgel Zaterdag: Orgelconcert 12:00 - 12:30 uur
75	Haagse Honing Tuin / vml. stoomgemaal	Zaterdag en zondag: Doorlopend rondleiding door de tuin
77	Heilige Antonius Abtkerk	Zaterdag en zondag: Expositie over de glas-in-loodramen, waarbij naast de historische aspecten ook de symboliek belicht wordt., Kinderworkshop: 'Glas-in-loodramen schilderen'
80	Begraafplaats Ter Navelgong	Zaterdag: Uitleg en een rondleiding om 12:00 uur, koffie en wat lekkers
81	Eben Haezerkerk - het Kompas	Zaterdag: Fototentoonstelling van Evert de Niet over Kerkelijk Erfgoed en Oud-Scheveningen
84	Algemene begraafplaats - Schijndodenhuis	Zaterdag: Er wordt individuele uitleg gegeven over de ontstaan en de functie van het Schijndodenhuis
85	St. Petrus Banden	Zondag: Beziichtiging gebouwen, openstelling koffiekamer voor consumpties Zondag: Papieren rondwandeling verkrijgbaar
86	Muzee Scheveningen	Zaterdag: Preitjesmaekers, de Scheveningse podcast, doet dit jaar wederom mee aan Open Monumentendag. Live opname met publiek vanuit het monument en museum: Muzee Scheveningen. De presentatoren nemen je in een ontdekkingsreis. In verschillende sessies verdiept Preitjesmaekers zich in het cultureel erfgoed van Scheveningen, met extra aandacht voor het monumentale gebouw waarin Muzee gevestigd is
87	O.L. Vrouw van Lourdes - Lourdeskapel	Zaterdag en zondag: Kleine tentoonstelling over de bouw van de Lourdeskapel. Tijdens de openstelling van de kapel is het mogelijk om een kijkje te nemen in de naastgelegen Lourdeskerk. Hier kan men ervaren hoe een leegstaande kerk een sociale herbestemming heeft gekregen in de vorm van een klim/boulderhal in de voormalige kerkzaal Zaterdag: Rozenkransgebed 11:00 - 12:00 uur
89	Nieuwe Badkapel	Zaterdag: Open dag, Jaarmarkt, Kinderspeel, Food-plaza in en om het kerkgebouw Zaterdag: Rondleidingen en muzikale optredens in het kerkgebouw
90	Eerste Nederlandse Buitenschool	Zaterdag: Doorlopend kunt u het gebouw op eigen gelegenheid bezoeken en zijn er medewerkers en betrokkenen die iets kunnen vertellen over de school en zijn geschiedenis
91	Onze lieve vrouw van Goede Raadkerk	Zaterdag: Katholieke mis van Engelstalige R. K. parochie Church of Our Saviour van 10:00-11:00 uur en Meet the Parish van 11:00 - 12:30 uur Zondag: Katholieke mis van Engelstalige R. K. parochie Church of Our Saviour van 17:30 - 18:30 uur en Meet the Parish van 18:30 - 19:30 uur
92	B30 / vml. ministerie van Economische Zaken	Zaterdag: Rondleiding in Nederlands, begane grond en voormalige ministerskamer Zaterdag: Spaanstalige en Engelstalige rondleiding begane grond en voormalige ministerskamer. Zowel de Spaanstalige als de Engelstalige rondleiding start om 11:15 en om 13:15 uur
93	Christus Triumfatorkerk	Zaterdag: Rondleiding. De architectuur van de Christus Triumfatorkerk: Waarom een kerk uit 1962 rijksmonument is. Zaterdag: Bespeling en demonstratie van het orgel. Het orgel in 1964 gebouwd door Verschueren Orgelbouw, is een rijksmonument
95	Maerlant lyceum	Zondag: Vrije inloop
96	R.K. kerk Paschalis Baylon	Zaterdag: Orgelconcert door Wim Voogd om 15:00 uur
99	Stationsgebouw vml. vliegveld Ypenburg	Zondag: Er worden voor groepen rondleidingen verzorgd door de Historische Vereniging Buitenplaats Ypenburg. Individueel rondlopen is niet mogelijk in verband met niet toegankelijke kantoren en werkruimtes van huurders
100	Tobruk Bunker Ypenburg	Zondag: Er worden voor groepen rondleidingen verzorgd door de Historische Vereniging Buitenplaats Ypenburg. Individueel rondlopen is niet mogelijk in verband met niet toegankelijke kantoren en werkruimtes van huurders

GA UIT JE DAK

Ontdek de mogelijkheden van Haagse daken op zaterdag 13 en zondag 14 september. Bekijk hoe een robot op een dak de moestuin bijhoudt. Luister naar een dakgedicht. Of dans in een daktuin op de muziek van een dj.

Grijp uw kans en geniet van het uitzicht op de stad, op daken die normaal gesloten zijn. Op deze locaties kunt u het dak op:

- EnergieKas
- Sijthoff City
- De Bijenkorf
- Ministerie van Marine

Naast deze speciale daken kunt u een tentoonstelling bezoeken in het stadhuis. Hier kunt u ook over een dak lopen, maar dan op de begane grond.

Den Haag vol? Néé, er is nog een zee aan ruimte op onze Haagse daken. Hoeveel? U kunt het vergelijken met het hele duingebied van Hoek van Holland tot Scheveningen! Of wel 16 keer het Zuiderpark! Tijdens de 'Uit je dak'-dagen kunt u zien hoe de ruimte op daken slim gebruikt kan worden. Zo kunnen daken helpen bij een gezonde en fijne stad om in te wonen.

- ❶ Tip! In de herfst organiseert de gemeente ook een informatiebijeenkomst. Hiervoor kunt u zich via de website denhaag.nl/uitjedak aanmelden.

EXPOSITIE IN HET STADHUIS

Heeft u genoeg van de hoogte? Kom dan naar de expositie in het stadhuis. Daar kunt u een bijzonder dak bezoeken dat is gemaakt voor de tentoonstelling. Zo ontdekt u de

mogelijkheden die Haagse daken bieden. Een dak kan bijvoorbeeld zonne-energie opwekken of regenwater opvangen. Maar op een dak kan ook een tuin of speeltuin komen.

Waar: Spui 70

Wanneer: 8 tot en met 20 september (Tijdens Open Monumentendag alleen op zaterdag 13 september van 9.30 tot 17.00 uur)

Reserveren: niet nodig

Toegang: gratis

Bereikbaar: voor iedereen

Programma: U kunt de tentoonstelling bezoeken.

Meer info: denhaag.nl/uitjedak

EXHIBITION IN THE TOWN HALL

Done with the high life? There is still tonnes to see at City Hall, including the special exhibition. Take in a special rooftop, made especially for the exhibition and discover everything the rooftops of The Hague have to offer. How about generating solar energy or collecting rainwater, or even housing a garden or play area.

Where: Spui 70

When: 8-20 September (on Open Monument Day only on Saturday 13 September from 9:30 AM to 5:00 PM)

*Reservation: not required
Entrance fee: free
Accessibility: for everyone*

More info: denhaag.nl/uitjedak

ROOFTOP DAYS

Discover the rooftops of The Hague on the weekend of 13-14 September. Watch a robot tend to a roof vegetable garden. Listen to a poem inspired by a roof. Or dance to a DJ set on a rooftop garden.

Seize this rare opportunity to take in the city from roofs that would normally be closed. You can access the city's roofs at the following locations:

- EnergieKas
- Sijthoff City
- De Bijenkorf
- Ministerie van Marine

There will also be a special exhibition at City Hall, where you can stroll along a rooftop at ground floor level.

Some say The Hague is full. But there's still plenty of space on our rooftops! How much room? As much as all the dunes from Hoek van Holland to Scheveningen together, or 16 times the size of Zuiderpark. Explore smart ways to use our rooftop real estate during the "Rooftop Days" and discover how rooftops can help make our city an even healthier and better place to live.

- ❶ Tip! Attend the municipal information session in the autumn. Register via the website denhaag.nl/uitjedak.

ENERGIEKAS

Kom alles te weten over de EnergieKas op het dak van een voormalig schoolgebouw. De kas is sinds juni 2025 open. Op dit dak lopen projecten die te maken hebben met duurzaamheid, kunst en wetenschap. Denk bijvoorbeeld aan nieuwe vormen van tuinieren en gebruik van energie voor de toekomst.

- 📍 **Waar:** Helena van Doeverenplantsoen 3
- 🕒 **Wanneer:** van 11.00 tot 16.00 uur

Reserveren: niet nodig
Toegang: gratis
Bereikbaar: via de trap

Programma: Start met een yogales aan het begin van de dag. Of doe mee aan een rondleiding. Zo ziet u hoe een robot in de moestuin werkt. Houdt u van dichten? Volg dan een workshop poëzie en maak een dakgedicht. Speciaal voor kinderen is er de tekenworkshop Dakdromen. Haagse muzikanten spelen voor u en beide dagen staan de adviseurs van Stichting Duurzaam Den Haag en de VvE balie voor u klaar met tips voor uw dak.

- ❗ **Let op:** hoge hakken zijn stijlvol maar kunt u niet dragen op dit dak.

Met dank aan de Energiekas. Fotograaf: Michel Mees
 Thanks to the EnergieKas. Photographer Michel Mees

Find out more about the EnergieKas on the roof of a former school building. The greenhouse has been open since June 2025 and now houses sustainability, art and science projects, exploring everything from new forms of gardening to the future of energy.

- 📍 **Where:** Helena van Doeverenplantsoen 3
- 🕒 **When:** from 11.00 AM to 4.00 PM

Reservation: not required
Entrance fee: free
Accessibility: use the stairs
Programme: Start with a yoga class, or join a guided tour to see a robot tend a vegetable garden. Enjoy writing poetry? Take a poetry workshop and create your very own roof-themed poem. Children can join the Dakdromen (Rooftop Dreams) drawing workshop. Enjoy the tunes of local musicians. Advisors from Stichting Duurzaam Den Haag [The Hague Sustainability Foundation] and VvE Balie [Homeowners association support desk] will be available on both days to share tips for your own roof.

- ❗ **Remark:** High heels are stylish, but you can't wear them on this roof.

SIJTHOFF CITY

Bewonder op de derde etage van Sijthoff City de groene daktuin waar ook vogels zich thuis voelen. Experts vertellen u er alles over. In 2015 veranderde V8 Architecten het gebouw uit de jaren 80 tot de blikvanger die het nu is. Dit pand met de witte voorkant (gevel) kunt u niet missen. U ziet twaalf met de handgemaakte ooievaars van brons op de gevel. Deze zijn maar liefst vijf meter hoog. Ze lijken het gebouw te dragen. De ooievaar is al honderden jaren het symbool van Den Haag.

- 📍 **Waar:** Grote Marktstraat 39-53 (entree tussen Superdry & Bever Sports)
- 🕒 **Wanneer:** van 11.00 tot 16.00 uur

Reserveren: niet nodig
Toegang: gratis
Bereikbaar: met de lift
Programma: Experts in daktuinen en ecologie vertellen ieder heel uur over het belang van groene daken. Voor gezinnen is een natuurontdekkingstocht uitgezet. Ook treden Haagse jazzmuzikanten op.

Fotograaf: Paul Starink

Admire the green roof garden on the third floor of Sijthoff City, where even the birds feel at home. Experts can tell you all about it. In 2015, V8 Architecten transformed this 1980s building into the eye-catcher it is today. The white façade is impossible to miss, if only because of the twelve hand-made bronze storks that each stand at a whopping 5m. The stork has been the symbol of The Hague for centuries, and these storks seem to be carrying the building they call home.

- 📍 **Where:** Grote Marktstraat 39-53 (entrance between Superdry & Bever Sports)
- 🕒 **When:** from 11.00 AM to 4.00 PM

Reservation: not required
Entrance fee: free
Accessibility: use the lift
Programme: Experts in roof gardens and ecology explain the importance of green roofs every hour on the hour. There will also be a nature discovery trail for families, as well as performances by local jazz artists.

📄 Meer info: denhaag.nl/uitjedak

uit je **dâk**

DE BIJENKORF

Een gids neemt u via het historisch trappenhuis mee het dak op. Het dak van De Bijenkorf is alleen nu te bezoeken. Hoe bijzonder is dat. Het warenhuis dat tussen 1924 en 1926 is gebouwd, is een ontwerp van de architect P.L. Kramer. Hij ontwierp dit pand met trappenhuis in de bouwstijl Amsterdamse School.

- 📍 **Waar:** ingang Wagenstraat 32
- 🕒 **Wanneer:** 10.00, 13.00 en 16.00 uur (zaterdag); 13.00 en 16.00 uur (zondag)

Reserveren: ja vooraf via QR-code of debijenkorf.nl/reserveren?path=event/UitjedakDH

Toegang: 15 euro. Uw inschrijfgeld krijgt u terug op een Bijenkorfcadeaukaart. Inclusief hapje en drankje bij het ontvangst.

Bereikbaar: via de trap

Programma: U kunt zich aanmelden voor een rondleiding en meer horen over de architectuur van het gebouw. Een miniconcert en poëzie op het dak maken deel uit van de rondleiding.

Met dank aan De Bijenkorf. Fotograaf: Michel Mees
Thanks to the De Bijenkorf. Photographer Michel Mees

A guide will accompany you to the roof of De Bijenkorf via the historic staircase. This is a truly unique opportunity to visit the rooftop, which is otherwise closed to the public. The department store was built between 1924-1926 and was designed by the architect P.L. Kramer in the Amsterdam School style.

- 📍 **Where:** entrance Wagenstraat 32
- 🕒 **When:** 10:00 AM, 1:00 PM and 4:00 PM (Saturday); 1:00 PM and 4:00 PM (Sunday)

Reservation: yes, reserve your spot in advance via the QR code or debijenkorf.nl/reserveren?path=event/UitjedakDH.

Entrance fee: 15 euro. Your fee will be refunded on a Bijenkorf gift card, and you will receive a welcome snack and drink.

Accessibility: use the stairs

Programme: Sign up for a tour to learn more about the architecture of the building. During the tour, visitors can enjoy a mini concert and a poetry recital.

MINISTERIE VAN MARINE

Met dank aan Wolf Huisvestingsgroep
With thanks to Wolf Huisvestingsgroep

Het dak van het ministerie van Marine is ingericht als ontmoetingsplek met picknicktafels voor de bewoners van het pand. Zonnepanelen omringen dit dak. Tot 1959 had Nederland een ministerie van Marine. Dit is nu onderdeel van Defensie. Het baksteenrode gebouw is wel gebleven. Eerst was het pand een kantoor. Sinds 2016 zijn er in het gebouw 152 appartementen voor studenten. Architect J.J. Brandes e.a. ontwierpen het pand in 1949 in Nieuwe Haagse Schoolstijl.

- 📍 **Waar:** Torenstraat 180 – 482
- 🕒 **Wanneer:** van 11.00 tot 16.00 uur

Reserveren: niet nodig

Toegang: gratis

Bereikbaar: via de trap

Programma: U kunt ontspannen op het dakterras. Ook kunt u alles te weten komen over zonne-energie. Haagse breakdancers geven optredens. Een dj zorgt voor muziek.

Ministerie van Marine (Ministry of the Navy) has converted its rooftop into a meeting place and recreation area with picnic tables for the inhabitants. Solar panels surround the roof. The Netherlands had a Ministry of the Navy until 1959, when it became part of the Ministry of Defence. The brick-red building, however, still stands to this day. Originally an office, the building has housed 152 student apartments since 2016. Architect J.J. Brandes et al. designed the building in the New Hague School style in 1949.

- 📍 **Where:** Torenstraat 180 – 482
- 🕒 **When:** from 11.00 AM to 4.00 PM

Reservation: not required

Entrance fee: free

Accessibility: use the stairs

Programme: Just relax on the roof terrace and learn about solar energy. Local breakdancers will give a performance and a DJ will take care of the tunes.

📄 Meer info: denhaag.nl/uitjedak

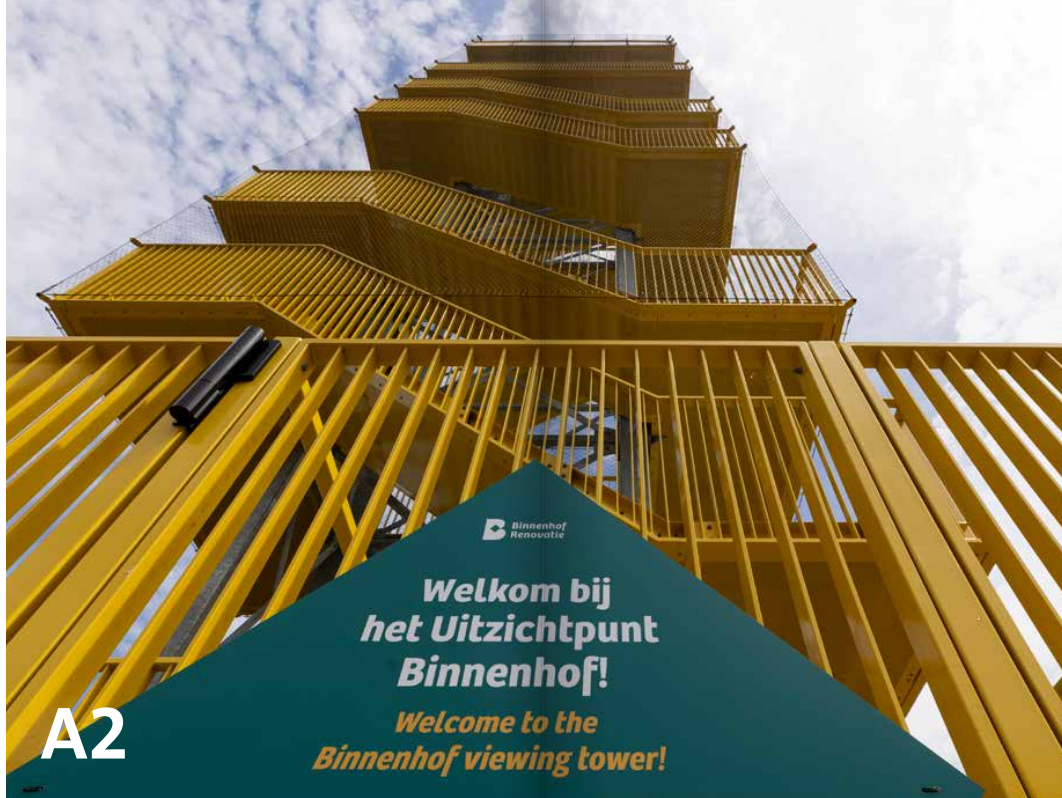
uit je **dâk**

HET INFORMATIE- CENTRUM BINNENHOF- RENOVATIE

Het Informatiecentrum Binnenhof Renovatie is dé plek waar bezoekers alles te weten komen over de renovatie, de archeologische vondsten op het Binnenhof en de 800-jarige geschiedenis van het complex.

Het Binnenhof is continu in bedrijf. Al eeuwenlang functioneert het als het belangrijkste administratieve centrum van Nederland. Door de eeuwen heen zijn de gebouwen telkens weer aangepast aan de wensen en eisen van de tijd. Ook nu weer. De komende jaren wordt het Binnenhof grondig gerenoveerd. Het Informatiecentrum toont niet alleen de laatste nieuwe ontwerpen, maar ook welke expertise nodig is om de 4.000 kamers, gangen, zolders en kelders te renoveren. Naast de verhalen over de 'bewoners' zijn er ook zorgvuldig gearchiveerde voorwerpen uit de gebouwen zelf te zien. Voorwerpen die voorheen niet voor publiek zichtbaar waren.

📍 Plaats 22

🕒 **Openingstijden: maandag en dinsdag: gesloten, woensdag t/m zaterdag: 10:00 - 16:00 uur, zondag: 12:00 - 16:00 uur**

Wil je ervaren hoe het is om als een bevlogen archeoloog het Binnenhof te verkennen? Dat kan! Speel dan de speciaal ontworpen videogame en ontdek het Binnenhof op een interactieve manier. Voor kinderen én volwassenen.

📍 Plaats 22

🕒 **Opening hours: Monday and Tuesday: closed, Wednesday to Saturday: 10:00 - 16:00 hours, Sunday: 12:00 - 16:00 hours**

The Binnenhof Renovation Information Centre is the place where visitors can learn all about the renovation, the archaeological finds in the Binnenhof and the 800-year history of the complex.

The Binnenhof is constantly in function. For centuries it serves as the main administrative centre of the Netherlands. Over time, the buildings have been repeatedly adapted to the wishes and requirements of the times. Even now. Over

Activiteiten

THE BINNENHOF RENOVATION INFORMATION CENTRE

the next few years, the Binnenhof will be thoroughly renovated. The Information Centre shows not only the latest new designs, but also what expertise is needed to renovate the 4,000 rooms, corridors, attics and cellars. Besides the stories about the 'residents', carefully archived objects from the buildings themselves are on display. Objects not previously visible to the public.

Want to experience what it's like to explore the Binnenhof like an inspired archaeologist? You can! Then play the specially designed video game and discover the Binnenhof interactively. For children and adults alike.

RONDJE RECHTSSTAAT

Tijdens het Rondje Rechtsstaat laten tien instituten zien wie ze zijn en welke rol ze spelen binnen onze democratie.

Op zaterdag 13 september kun je kennis maken met de werking van onze democratische rechtsstaat. Hoe komt een wet tot stand? Hoe komt een rechter tot zijn of haar oordeel? Wie controleert de macht? Hoeveel invloed heb je als inwoner van Nederland op wat er in 'Den Haag' gebeurt?

Het programma is divers, gratis toegankelijk en bedoeld voor jong en oud. Je kunt bijvoorbeeld deelnemen aan een nagespeelde rechtszaak of een kahootquiz, er is een debat tussen studenten en Kamerleden en er zijn rondleidingen. Ook is er een aantal activiteiten speciaal voor kinderen.

A3

- ☉ Zaterdag 13 september, zie voor de tijden de website. Onderdeel van de Week van de Rechtsstaat. Zie voor het volledige programma de website.

weekvanderechtsstaat.nl

Loop vooral binnen bij de Eerste en de Tweede Kamer, de Raad van State, de Hoge Raad, het Kabinet van de Koning, de Raad voor de Rechtspraak, de Algemene Rekenkamer, de Autoriteit Persoonsgegevens, de Nationale Ombudsman en de landsadvocaat. Reserveren is niet nodig!

- ☉ Saturday 13 september, zie voor de tijden de website. Part of the Rule of Law Week. For the full programme, see the website.

During the Rule of Law Tour, ten institutions show who they are and what role they play within our democracy.

On Saturday 13 September, you can learn how our democratic rule of law works. How does a law come into being? How does a judge reach his or her verdict? Who controls

RULE OF LAW TOUR

power? As a resident of the Netherlands, how much influence do you have on what happens in 'The Hague'?

The programme is diverse, freely accessible and intended for young and old. For instance, you can participate in a reenacted court case or a kahoot quiz, there is a debate between students and MPs and there are guided tours. There are also a number of activities especially for children.

Be sure to drop in at the Senate and House of Representatives, the Council of State, the Supreme Court, the King's Office, the Council for the Judiciary, the Netherlands Court of Audit, the Personal Data Authority, the National Ombudsman and the state advocate. Reservations are not required!

CIRQUE DE PEPIN: HET MAGNIFIEKE MONUMENT

Schilder je eigen magnifieke fantasie monument op een tegel. Al sinds de middeleeuwen worden tegels gebruikt om gebouwen te versieren. Van Delfts blauwe tegels in de eenvoudige 17de-eeuwse interieurs tot de art nouveau van de sjieke panden uit 1900. Den Haag kent veel fantastische voorbeelden van het gebruik van tegels in de architectuur. Zowel oud als nieuw. De bekende Haagse keramiek fabriek Rozenburg stond bekend om zijn fantastische tegeltableaus uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Tijdens de workshop kun je op de tegel in Delfts blauw werken of polychroom, in meerdere kleuren. Voor de workshop ontwerp ik zelf ook een tegeltableau. De workshop is gratis, je hoeft je niet aan te melden en kunt aanschuiven zolang er plek is.

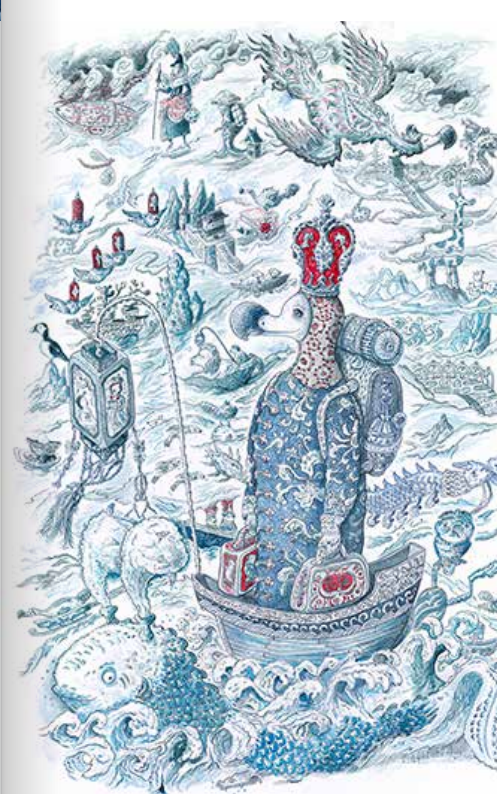
De kunstenaar achter Cirque de Pepin is Pepijn van de Nieuwendijk. Hij houdt zich bezig met illustreren en schilderen maar hij maakt vooral prachtig en bijzonder keramiek. Cirque de Pepin is een metafoor voor een plek waar alles mogelijk is. De door hem gecreëerde schepsels lijken uit een sprookjeswereld gestapt te zijn. Zijn werk is meestal gebaseerd op historische feiten of personages.

WORKSHOP TEGELS BESCHILDEREN

- 📍 Op de Plaats bij de kraam van Monumentenzorg & Welstand
- 🕒 **Zaterdag 11:00 - 16:00 uur**
Workshop tegels beschilderen van 13:00 - 15:00 uur. Er zijn maar een beperkt aantal plaatsen

Vorig jaar werkte Pepijn tijdens Open Monumentendag 2024 aan een groot inkschilderij over Routes, netwerken en verbindingen in de geschiedenis van Den Haag. Hierin heeft hij historische elementen verwerkt in combinatie met verzonnen fantaserijke afbeeldingen. Een poster van dit schilderij is verkrijgbaar in de stand van Open Monumentendag 2025 op de Plaats.

WORKSHOP PAINTING TILES

- 📍 At the Plaats at the information stand of the Department of Heritage Preservation
- 🕒 **Saturday 11:00 - 16:00**
Workshop painting tiles from 13:00 - 15:00 There are only a limited number of places

Paint your own magnificent fantasy monument on a tile. Tiles have been used to decorate buildings since the Middle Ages. From Delft Blue tiles in the simple 17th-century interiors to the art nouveau of the chic buildings of 1900. The Hague has many fantastic examples of the use of tiles in architecture. Both old and new. The famous The Hague ceramics factory Rozenburg was known for its fantastic tile tableaux from the first half

CIRQUE DE PEPIN: THE MAGNIFICENT MONUMENT

of the 20th century. During the workshop, you can work on tile in Delftware or polychrome, in multiple colours. For the workshop, I will also design a tile picture myself. The workshop is free, there is no need to sign up and you can join as long as there is space.

The artist behind Cirque de Pepin is Pepijn van de Nieuwendijk. He is into illustration and painting, but most of all he makes beautiful and special ceramics. Cirque de Pepin is a metaphor for a place where anything is possible. The creatures he creates seem to have stepped out of a fairytale world. His work is usually based on historical facts or characters.

During Heritage Day 2024 last year, Pepijn worked on a large ink painting about Routes, networks and connections in the history of The Hague. In it, he incorporated historical elements combined with invented imaginative images. A poster of this painting is available at the stand on the Plaats.

📧 pepijnvandennieuwendijk.com

VIRTUAL REALITY

Wij geven tijdens Open Monumentendag ook de gelegenheid om de monumenten te bezichtigen door middel van een virtual reality bril. Grijp uw kans om op een ongewone manier de fraaie en interessante interieurs te bezichtigen!

Bij de Open Monumentendagstand op de Plaats kunt u op zaterdag 13 september met een VR-bril tientallen historische gebouwen in virtual reality bekijken.

Dit jaar kunt u ook via een virtuele maquette een bezoek brengen aan een aantal panden aan het Lange Voorhout.

🕒 Zaterdag 13 september

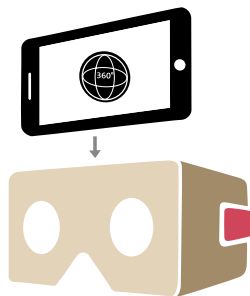
📱 dutchvr.nl

VIRTUAL REALITY

During Heritage Days we will also give you the opportunity to visit buildings through virtual reality glasses. Grab your chance to see the beautiful and interesting interiors in an unusual way!

At the Heritage Days information stand at the Plaats you can view dozens of historic buildings in virtual reality with VR glasses on Saturday 13 September. This year, you can also visit a number of properties on Lange Voorhout via a virtual model.

Open Monumentendag in VR

*Bekijk met een VR-bril
tientallen historische
gebouwen in virtual reality*

WANDELING DOOR DE HISTORISCHE BINNENSTAD

Erfgoed en architectuur.

Gilde Den Haag neemt u op Open Monumentendag mee langs de gebouwen in de historische binnenstad. De route voert langs gebouwen met grote architectonische waarde. Het centrum van Den Haag kent inmiddels ook nieuwbouw, maar in de smalle straatjes van de binnenstad is veel bebouwing onaangetast gebleven en op veel plaatsen zelfs in ere hersteld.

Den Haag heeft allure. Dat werd door buitenlandse bezoekers al beschreven in de 17de eeuw. Een rondgang langs de historische bebouwing is daarom de moeite waard.

Deze wandeling gaat met name langs panden uit de Middeleeuwen, de Renaissance en de 18de en 19de eeuw. Deze gebouwen hebben vaak een interessante geschiedenis en uiteraard ook specifieke kenmerken uit de tijd waarin ze gebouwd zijn. Het accent van deze wandeling ligt daarom op de ontwikkeling van de verschillende bouwstijlen uit de afgelopen eeuwen.

A6

❶ Deze gratis wandeling duurt ruim een uur. Per wandeling is plaats voor 10 deelnemers. U kunt zich inschrijven bij: gildedenhaag.nl

🕒 **Zaterdag: 13:00 en 15:00 uur**

🕒 **Zondag: 13:00 en 15:00 uur**

We zien onderweg gotische elementen, het Hollands Classicisme, de Vlaams-Hollandse renaissance, stijlen uit de periode van Lodewijk XIV, Jugendstilgevels, Art Deco kenmerken en zelfs de Amsterdamse school komt nog even voorbij.

Deze boeiende wandeling wordt begeleid door een ervaren gids van Gilde Den Haag.

❶ *This free walk lasts over an hour. There is room for 10 participants per walk. You can register at: gildedenhaag.nl. There you will find all the details*

🕒 **Saturday: 13:00 en 15:00**

🕒 **Sunday: 13:00 en 15:00**

Windows to the Past, Doors to the Future.

During Heritage Days, Gilde Den Haag will take you along the buildings in the historic city centre. The route will take you past buildings of great architectural value. The centre of The Hague is now also home to new buildings, but in the narrow streets of the city centre, many buildings have remained untouched and in many places even been restored to their former glory.

A WALK THROUGH THE HISTORIC CITY CENTRE

The Hague has allure. This was already described by foreign visitors in the 17th century. A tour of the historic buildings is therefore worthwhile.

This walk especially passes buildings from the Middle Ages, the Renaissance and the 18th and 19th centuries. These buildings often have an interesting history and, of course, specific features from the time they were built. The focus of this walk is therefore on the development of the various architectural styles of the past centuries.

Along the way, we will see Gothic elements, Dutch Classicism, the Flemish-Dutch Renaissance, styles from the period of Louis XIV, Jugendstil facades, Art Deco features and even the Amsterdam School makes a brief appearance.

This fascinating walk is accompanied by an experienced guide from Gilde Den Haag.

WANDELING DOOR MARIAHOEVE

Erfgoed en architectuur.

Mariahoeve is een prachtige en karakteristieke naoorlogse wijk. Uniek in Den Haag en uniek in Nederland. Openbare ruimte en bebouwing vormen samen de structuur. De landschappelijke en stedenbouwkundige onderdelen – waar staan de blokken, hoe is het groenontwerp daartussen – gaan hand in hand met de architectuur.

Graag nemen we je mee op een wandeling langs bijzondere structuren in de wijk en langs typerende architectuur die het tijdsbeeld van de wijk illustreert.

A7

- ❶ Deze gratis wandeling duurt ongeveer 1½ uur
- ☉ **Zaterdag en zondag**
11:00, 13:00 en 15:00 uur
Startplaats wordt bekend gemaakt na inschrijving

Inschrijven via
monumentenzorgdenhaag.nl
(bij de Open Monumentendag pagina).

Let op er zijn beperkte plaatsen.

WALK THROUGH MARIAHOEVE

Heritage and architecture.

Mariahoeve is a beautiful and characteristic post-war neighbourhood. Unique in The Hague and unique in the Netherlands. Public space and buildings together form the structure. The landscape and urban planning components - how are the building blocks arranged, how is the green area designed - go hand in hand with the architecture.

We would like to take you on a stroll along special structures in the neighbourhood and along typical architecture that illustrates the neighbourhood's contemporary image.

Register at
monumentenzorg@denhaag.nl
(at the Open Monumentendag page).

Please note there are limited places.

DE HAAGSE TOREN

Voor veel Hagenezen geeft het aanzicht van De Haagse Toren een vertrouwd gevoel van thuiskomen. De middeleeuwse toren bij de Grote Kerk staat letterlijk en figuurlijk in het hart van de Haagse binnenstad en speelt nog altijd een centrale rol in Den Haag.

De toren had een duidelijke veiligheidsfunctie, zeker omdat Den Haag geen vestingwerken bezat. Vanaf de toren kon men gevaren tijdig signaleren. Ook diende de toren als brandwachtpost. Torenwachters waakten 's nachts over de stad om alarm te slaan bij brand. Om het half uur dienden zij 'hoog van de toren te blazen', als teken dat zij niet in slaap waren gevallen.

Open Monumentendag biedt u een unieke gelegenheid deze iconische toren te beklimmen

Ontdek de verhalen van de toren, zie de mechanieken aan het werk, en geniet na 288 traptreden klimmen, van een geweldig uitzicht over de stad, de zee. Een Haags hoogtepunt dat je niet mag missen!

A8

BEKLIM DE ICONISCHE TOREN

📍 Torenstraat 1, bij de rode deuren aan de voet van de toren

☉ **Zaterdag & Zondag/Saturday & Sunday 13:00, 14:00, 15:00 en 16:00 uur**

Duur/duration: 60 min

Aantal/number: maximaal 16 deelnemers/a maximum of 16 participants

Ticket: € 5,00

CLIMB THIS ICONIC TOWER

Reserveren/Reservation: dehaagsetoren.nl

Beklimming van De Haagse Toren voor een volwassene € 5,00 (ruim 25% korting) tijdens de Open Monumentendagen. Tickets kunnen gekocht worden via dehaagsetoren.nl voor de tours van 13 en 14 september 2025 om 13:00, 14:00, 15:00 of 16:00 uur

op = op

Activiteiten

THE HAGUE TOWER

For many residents of The Hague, the sight of The Hague Tower gives a feeling of coming home. The medieval tower near the Grote Kerk is literally and figuratively at the heart of the city centre and still plays a central role in The Hague.

The tower had a clear safety function, especially as The Hague did not have any fortifications. Dangers could be perceived in time from the tower. The tower also served as a fire watch post. Tower guards watched over the city at night to sound the alarm in case of fire. Every half hour they had to 'blow high from the tower' (Dutch saying, in English: 'to blow one's trumpet'), as a sign that they had not fallen asleep.

Heritage Days offers you a unique opportunity to climb this iconic tower

Discover the stories of the tower, see the mechanics at work, and after climbing 288 steps, enjoy an amazing view of the city, the sea. A The Hague highlight not to be missed!

RONDRITTEN MET HISTORISCHE TRAMS

Er rijden historische Haagse trams van het Haags Openbaar Vervoer Museum rond door Den Haag. Op deze manier kunt u zich per rijdend monument laten vervoeren langs de verschillende bezienswaardigheden en monumenten. Zowel de hele oude, vooroorlogse trams van wel 100 jaar oud, als de befaamde PCC-cars worden ingezet. Onder meer de Blauwe Tram uit Leiden gaat rijden. Ook zal de welbekende Haagse stadstram uit de jaren '20 van de vorige eeuw haar rondjes rijden en nostalgie doen herleven.

U kunt de rondrit beginnen bij het Haags Openbaar Vervoer Museum (Parallelweg 224 Den Haag: tegenover tramhalte Wouwermanstraat) en bij het Kerkplein (bij de Grote Kerk) in de binnenstad. Een rondrit duurt ongeveer 50 minuten.

Het Haags Openbaar Vervoer Museum - met een uitgebreide tentoonstelling en collectie historische trams - is geopend en speciaal voor dit weekend kosteloos te bezoeken.

De historische trams rijden zowel zaterdag 13 september als zondag 14 september tussen 11.00 en 17.00 uur elke 15 minuten, en rijden een aantrekkelijke rondrit door het centrum van Den Haag.

Kaartjes kunnen in de tram gekocht worden bij het instappen. Er kan alleen met pinpas

INFORMATIE

Zaterdag en zondag
11:00 - 17:00 uur
elke 15 minuten

PRIJS TRAMRIT

€ 5,00 (1 rondrit),
kinderen 4 t/m 12 jaar
€ 1,50, kinderen 0 t/m 3
gratis. Kaartjes bij de
conducteur op de tram,
geen abonnementen en
geen OV-Chipkaart

RESERVEREN

Niet nodig

LET OP

De historische trams
zijn minder goed
toegankelijk voor
mindervaliden

of creditcard worden betaald, contant
betalen is niet mogelijk.

De exacte dienstregeling vindt u op
hovm.nl.

INFORMATION

Saturday and Sunday
11:00 - 17:00 hours
every 15 minutes

PRICE TRAMTOUR

€ 5,00 (1 tour), children 4
to 12 years € 1,50,
children 0 to 3 free.
Tickets can be purchased
from the conductor in
the tram, no passes or
OV-Chipcard

RESERVATION

Not necessary

PLEASE NOTICE

The historical trams are,
however, not accessible
for the disabled

On the Heritage Days, historical trams of
Haags Openbaar Vervoer Museum (The
Hague Public Transport Museum) will operate
through The Hague. You can use them to
transport yourself alongside the various city
highlights by means of a moving monument.
The very old, pre-war trams of up to 100 years

Activiteiten

TOURS WITH HISTORIC TRAMS

old, as well as the famous PCC-cars are used. Amongst others, the Blue Tram from Leiden will operate. The well-known The Hague city tram from the 1920s will also be making its rounds, bringing nostalgia back to life.

You can start the tour at the Haags Openbaar Vervoer Museum (Parallelweg 224 The Hague: opposite the Wouwermanstraat tram stop) and at the Kerkplein (near the Grote Kerk) in the city centre. A round trip takes about 50 minutes.

The Hague's public transport museum - with a large exhibition and collection of historical trams - can be visited free of charge this weekend.

The heritage trams will run both Saturday 13th September and Sunday 14th September between 11.00 and 17.00 every 15 minutes and will make an attractive tour through the city centre.

Tickets can be purchased inside the tram upon boarding. Payment can only be made by debit or credit card (cash payment is not possible).

You can find the detailed timetable on
hovm.nl.

30 JAAR STADHUIS DEN HAAG EN ATRIUM CITY HALL

Tentoonstelling 18 augustus t/m
26 september 2025

In 2025 is het 30 jaar geleden dat het Haagse Stadhuis- en bibliotheekcomplex aan het Spui werd geopend en dat Stichting Atrium City Hall werd opgericht. Ter gelegenheid van dit jubileum is in het Atrium een tentoonstelling ingericht.

In 1986 werd de aanzet gegeven om een nieuw Stadhuis in het centrum van Den Haag te bouwen. De keuze voor deze locatie en het ontwerp van het gebouw heeft voor veel commotie en politieke strijd gezorgd. Na een expositie in het Gemeentemuseum (nu Kunstmuseum) en een ontwerpwedstrijd is gekozen voor het ontwerp van de Amerikaanse architect Richard Meier. Op 8 september 1995 werd het gebouw spectaculair geopend. De tentoonstelling geeft een indruk van het ontwerp- en bouwproces, de besluitvorming hierover en u ziet vele hoogtepunten van de afgelopen dertig jaar.

A10

TENTOONSTELLING

📍 atriumcityhall.nl

🕒 **Openingstijden:** Maandag tot
en met woensdag: 7:00 tot 19:00
Donderdag: 7:00 tot 21:30
Vrijdag: 7:00 tot 19:00
Zaterdag: 9:30 tot 17:00 uur

Deze tentoonstelling is een initiatief van Atrium City Hall, de Stichting die alle activiteiten organiseert en coördineert in het Atrium van het Haagse Stadhuis. Ook op Open Monumentendag is op zaterdag 13 september de tentoonstelling in het Atrium van het Stadhuis te bezoeken en de tentoonstelling te bekijken.

EXHIBITION

📍 atriumcityhall.nl

🕒 **Opening hours** Monday to
Wednesday: 7:00 to 19:00
Thursday: 7:00 to 21:30
Friday: 7:00 to 19:00
Saturday: 9:30 to 17:00

In 2025, it will be 30 years since the Hague City Hall and library complex on the Spui was opened and the Atrium City Hall Foundation was established. To mark this anniversary, an exhibition has been set up in the Atrium.

In 1986, the impetus was given to build a new City Hall in the centre of The Hague. The choice of this location and

Activiteiten

30 JAAR STADHUIS DEN HAAG EN ATRIUM CITY HALL

Exhibition 18 August to
26 September 2025

the design of the building caused much commotion and political strife. After an exhibition at the Gemeentemuseum (now Kunstmuseum) and a design competition, the design by American architect Richard Meier was chosen. On 8 September 1995, the building was spectacularly opened. The exhibition gives an impression of the design and construction process, the decision-making process and you will see many highlights of the past 30 years.

This exhibition is an initiative of Atrium City Hall, the foundation that organises and coordinates all activities in the Atrium of The Hague City Hall.

You can also visit and view the exhibition in the Atrium of City Hall on Heritage Days on Saturday 13 September.

SHIE

stichting haags industrieel erfgoed

FIETSEND LANGS HAAGSE MONUMENTALE BRUGGEN

Op het ogenblik staan enkele Haagse bruggen in de belangstelling vanwege renovatiewerkzaamheden of vanwege nieuwbouwplannen in de directe omgeving. Open Monumentendag Dag biedt een goede gelegenheid om eens langs te gaan bij de grote diversiteit aan monumentale bruggen in de stad.

De Stichting Haags Industrieel Erfgoed (SHIE) neemt u mee door de geschiedenis van dit belangrijke erfgoed. Welke achtergrond kent de brug en welke specifieke technische aspecten komen bij de verschillende bruggen naar voren? De locaties van de bruggen dateren vaak uit de 17de of 19de eeuw toen belangrijke waterwegen werden aangelegd. De bruggen zelf zijn vaak 19de of 20ste-eeuws

FIETSRUTE

☉ Zondag, start: 11:00 en 15:00 uur

ⓘ Duur: ca. 1½ uur
Aanmelden: info@shie.nl

waarbij met name bruggen uit de jaren 1920 en 1930 opvallen door beeldhouwwerk van Haagse beeldhouwers. Dit maakt het monumentale karakter van deze markante bruggen des te interessanter.

De SHIE neemt u mee op een fietstocht langs historische bruggen met ieder een eigen verhaal. U hoort meer over de achtergrond op deze rondrit langs de 19de-eeuwse grens van de stad.

CYCLING ROUTE

☉ Sunday, start: 11:00 and 15:00

ⓘ Duration: ca. 1½ uur
Registration: info@shie.nl

Several of The Hague's bridges are currently in the spotlight due to renovation work or new construction plans in the immediate vicinity. Heritage Days offers a good opportunity to visit the city's wide variety of monumental bridges.

The Hague Industrial Heritage Foundation (SHIE) takes you through the history of this important heritage. What is the bridge's background and what specific technical aspects

Activiteiten

CYCLING PAST MONUMENTAL BRIDGES IN THE HAGUE

emerge from the various bridges? The locations of the bridges often date from the 17th or 19th century when important waterways were constructed. The bridges themselves are often 19th or 20th-century with bridges from the 1920s and 1930s in particular standing out because of sculpture by Hague sculptors. This makes the monumental character of these striking bridges all the more interesting.

The SHIE will take you on a cycling tour of historic bridges, each with its own story. You will hear more about the background on this tour along the city's 19th-century border

HET HAAGSE STADSBEELD

De rijkdom en veelzijdigheid van het Haagse erfgoed herkenbaar in beeld gebracht.

Waarom is het landsbestuur in Den Haag gevestigd? Waar komt het roemruchte onderscheid tussen zand en veen vandaan, en bestaat het nog steeds? Hoe is het Vredespaleis ooit hier terechtgekomen? Waardoor heeft Den Haag veruit de hoogste bevolkingsdichtheid van alle Nederlandse steden? En is het eigenlijk wel een stad? Dit boek uit de gemeentelijke VOM-reeks gaat over het ontstaan van het Haagse stadsbeeld. Het beschrijft het DNA van de stad. Een strandwal was 800 jaar geleden de uitgelezen plek voor een jachtslot van de graven van Holland (het latere Binnenhof) en voor het dorpje Die Haghe. Dat bleef eeuwenlang begrensd door de in 1619 aangelegde singelgracht. Na 1860 groeide de stad erbuiten van 70.000 naar ruim 500.000 inwoners, in slechts tachtig jaar. De aanleg van de Atlantikwall en het vergissingsbombardement hebben de stad in de Tweede Wereldoorlog zwaar gehavend. Vanaf de jaren vijftig groeide Den Haag wederom explosief, maar startte ook de verwaarlozing van het centrum, de badplaats

Scheveningen en de oudste woonbuurten. Na 1985 kreeg de stad de wind weer in de zeilen. Het Haagse stadsbeeld beschrijft op toegankelijke wijze de cultuurhistorische geschiedenis. Het boek toont hoe de inspanningen van onze voorouders om Den Haag vorm te geven zijn verankerd in het huidige stadsgezicht, en welk waardevol erfgoed dit heeft voortgebracht.

- 1 Marcel Teunissen, met foto's van Dick Valentijn.
Een uitgave in de gemeentelijke VOM-reeks in samenwerking met Stichting Publicaties Haags Erfgoed.

HET HAAGSE STADSBEELD

mistake bombing severely battered the city in World War II. From the 1950s, The Hague again grew explosively, but also started the neglect of the city centre, the seaside resort of Scheveningen and the oldest residential areas. After 1985, the city went full steam ahead again. Het Haagse stadsbeeld describes its cultural-historical history in an accessible manner. The book shows how the efforts of our forefathers to shape The Hague are anchored in today's cityscape, and what valuable heritage this has produced.

- 1 Marcel Teunissen, met foto's van Dick Valentijn.
Een uitgave in de gemeentelijke VOM-reeks in samenwerking met Stichting Publicaties Haags Erfgoed.

Why is the national government based in The Hague? Where did the illustrious distinction between sand and peat come from, and does it still exist? How did the Peace Palace ever end up here? Why does The Hague have by far the highest population density of any Dutch city? And is it actually a city at all? This book from the Municipal VOM series is about the origins of The Hague's cityscape. It describes the city's DNA. 800 years ago, a beach ridge was the perfect spot for a hunting lodge of the counts of Holland (the later Binnenhof) and for the village of Die Haghe. This remained bounded for centuries by the canals constructed in 1619. After 1860, the city outside it grew from 70,000 to over 500,000 inhabitants, in just eighty years. The construction of the Atlantic Wall and the

OOG VOOR HET HAAGSE DETAIL

Groot, groter, grootst? Een gebouw hoeft niet iconisch te zijn om bij te dragen aan de identiteit van de stad. In Den Haag vinden we bijzondere gebouwen die opvallen vanwege de bijzondere architectuur of vanwege de cultuurhistorische waarde, de geschiedenis die zichtbaar gebleven is. En ook de inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen aan de waardering en de herkenbaarheid van een wijk.

Deze Open Monumentendag dagen wij u uit om uw oog voor detail in Den Haag met ons te delen. Welk detail in de stad is voor u beeldbepalend? Welke architectuur zou u graag uitlichten?

Wij vragen u om **uiterlijk 1 oktober** een foto te mailen naar: openmonumentendag@denhaag.nl onder vermelding van **Fotoproject OMD 2025**, met een korte toelichting waarom dit detail voor u kenmerkend is voor Den Haag.

Uit de ingezonden foto's maken wij een selectie van de meest aansprekende, originele, ontroerende en verrassende beelden. Een deel van deze selectie zullen wij publiceren op de website monumentenzorgdenhaag.nl en opnemen in de nota Monumenten en cultureel erfgoed Den Haag. Onder de meest aansprekende foto's verloten we 3 exemplaren van het dit jaar verschenen

FOTOPROJECT

- 1 Stuur uiterlijk 1 oktober uw foto naar: openmonumentendag@denhaag.nl onder vermelding van Fotoproject OMD 2025, met een korte toelichting

boek uit de VOM reeks Het Haagse stadsbeeld.

De jury bestaat uit Marc Reniers, de voorzitter van de Adviescommissie omgevingskwaliteit en cultureel erfgoed, Joris Molenaar, lid cultuurhistorie van deze commissie, een afgevaardigde van het Haags Monumentenplatform en een adviseur van de afdeling Monumentenzorg & Welstand. Over de uitkomst kan niet gecorrespondeerd worden.

EYE FOR ARCHITECTURAL DETAIL IN THE HAGUE

This Open Monumentendag, we challenge you to share with us your eye for detail in The Hague. What detail in the city defines The Hague? Which architecture would you like to highlight?

We ask you to mail a photo to: openmonumentendag@denhaag.nl, stating **Fotoproject OMD 2025**, with a brief explanation of why this detail is characteristic of The Hague for you, **no later than 1 October**.

From the photos submitted, we will make a selection of the most appealing, original, moving and surprising images. Part of this selection will be published on the website monumentenzorgdenhaag.nl and included in the memorandum nota Monumenten en cultureel erfgoed Den Haag. Among the most appealing photos, we will raffle off three copies of the book Het Haagse Stadsbeeld, published this year from the VOM series (only in Dutch).

The jury consists of Marc Reniers, chair of the Advisory Committee on Environmental Quality and Cultural Heritage, Joris Molenaar, member of this committee responsible for cultural history, a representative of the Hague Monument Platform, and an advisor from the Department of Heritage Preservation. No correspondence can be entered into about the outcome.

PHOTO PROJECT

- 1 mail a photo to: openmonumentendag@denhaag.nl, stating **Fotoproject OMD 2025**, with a brief explanation. No later than 1 October.

Grand, grander, grandest? A building does not have to be iconic to contribute to the city's identity. In The Hague, we find special buildings that stand out because of their special architecture or because of their cultural-historical value, the history that has remained visible. And the design of public spaces can also contribute to the appreciation and recognisability of a neighbourhood.

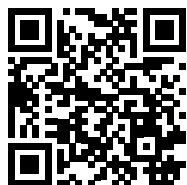
Ontdek historische gebouwen vanuit uw luie stoel!

Discover historical buildings without leaving your armchair!

De afdeling Monumentenzorg en Welstand heeft van meer dan 60 monumenten 360° laten maken door Dutch VR. U kunt nu vanaf uw bank of luie stoel op een bijzondere manier een kijkje nemen in een groot aantal fraaie en interessante interieurs van Den Haag. Er zijn ook foto's gemaakt van ruimtes waar u normaal niet mag komen, dus ga vooral een kijkje nemen!

The Department for Heritage Preservation has had Dutch VR create 360° images of more than 60 buildings. You can now take a look at a large number of beautiful and interesting interiors of The Hague from you couch or easy chair. There are also photos made of space you are not normally allowed to visit, so go ahead and take a look!

monumentenzorgdenhaag.nl

Colofon

Dit is een uitgave van

Gemeente Den Haag
Dienst Stedelijke Ontwikkeling
Afdeling Monumentenzorg en Welstand

Vormgeving en productie

Dienst Bedrijfsvoering
Multimedia

6.000 exemplaren

Fotoverantwoording / Photo credits

Afdeling Monumentenzorg en Welstand
Haags Gemeentearchief
Deelnemers Open Monumentendag

Met uitzondering van:

Campagnebeeld Uit je dak: Michel Mees
Alex Heuvink
Architecten Karin Borghouts
Arjan de Jager
Arjen Veldt Fotografie
Bart Maltha
Boutique hotel Corona
Daal en Berg
De Schaapjesfabriek, Michel van der Kraats
Dirk Spaans
Eddy Wenting
Filmkluis
Franz Ziegler
Hans Roggen
HGA
Jan Goossensen
Johan van Dongen
Jurriaan Brobbel
Max Hart Nibbrig
Merel Steenwijk
Michel Mees
Ossip van Duivenbode
Paul Starink
Peter van Oosterhout
PicSeeFilm Production
Piet Bron
Piet Gispen
Pieter Musterd
R. Suermondt
Reier Pos
Richard Meier
Tineke Dijkstra
Upstream

Actuele informatie:
monumentenzorgdenhaag.nl

